

TNO-rapport

TNO/LS 2011.027

Monitor en Evaluatie Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs: Tussenmeting

Behavioural and Societal Sciences

Wassenaarseweg 56
2333 AL Leiden
Postbus 2215
2301 CE Leiden

www.tno.nl

T +31 88 866 90 00
F +31 88 866 06 10
infodesk@tno.nl

Datum	Juli 2011
Onder redactie van:	J.D. Slinger J.H. Stubbe C. van Lindert
Met bijdragen van:	J. Faber J. Radstake T. Baur R. Bisseling H. Blom
Aantal pagina's	77 (incl. bijlagen)
Opdrachtgever	Platform Sport, Bewegen en Onderwijs
Projectnummer	031.20717

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor opdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belang-hebbenden is toegestaan.

© 2011 TNO

Samenvatting

In het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door meer sportdeelname en bewegen door de schoolgaande jeugd. De hoofddoelstelling luidt: 'In 2012 is het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005.' Hierdoor wil het Beleidskader ook een bijdragen leveren aan het ombuigen van de gestage toename van overgewicht bij de jeugd, het halveren van het aantal nieuwe gevallen van schooluitval en het stimuleren van 20% meer sporttalenten die doorstromen naar de top.

Om deze doelstellingen te behalen zijn vijf deelprojecten opgezet. Twee daarvan zijn gericht op de leerlingen (de eindgebruiker) te weten: "Masterplan mbo" (MBO Raad), en 'VMBO in Beweging' (NISB). De drie andere projecten richten zich meer op de randvoorwaarden; 'Sportaanbod voor het Onderwijs' (NOC*NSF), 'Sport Lokaal Samen' (Vereniging Sport en Gemeenten), 'Effectiviteit Interventies' (NISB, TNO en het Mulier Instituut). Het mag dan ook worden verwacht dat het langer duurt voordat effecten van deze randvoorwaardelijke projecten zichtbaar zijn bij de eindgebruikers. Wanneer we dit combineren met de relatief korte doorlooptijd van het Beleidskader en de beperkte middelen, is het niet reëel om te verwachten dat er effecten worden gemeten bij de totale groep eindgebruikers; de 4-23 jarigen in Nederland.

Het huidige rapport beschrijft in hoeverre de verschillen projecten gevorderd zijn om hun doelstellingen te behalen. Hierbij wordt ingegaan op het bereik van de projecten, het gerealiseerde aanbod, opgezette samenwerkingsverbanden, gerealiseerde deskundigheidsbevordering en verankering van de projecten. Met name op het thema bereik en 'samenwerking' hebben de deelprojecten goed werk geleverd. Voor de andere thema's (aanbod, deskundigheidsbevordering en verankering) is het echter lastig om deze conclusie te trekken op basis van de beschikbare data. Om hier bij de eindrapportage wel uitspraken over te kunnen doen zal binnen de deelprojecten moeten worden ingezet op kwalitatief en vooral kwantitatief onderzoek in het laatste jaar van de platformperiode. In de volgende tabel worden de resultaten op deze gebieden per project gepresenteerd.

Tabel 1. Samenvatting stand van zaken deelprojecten

Thema's	Masterplan Bewegen en Sport mbo	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
Bereik	60% van alle mbo scholen doet mee	650 schoolactieve verenigingen mee. Zij vallen onder 19 verschillende sportbonden	Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Het betreft hier 89 poscholen en 23 vo- scholen (waarvan 13 vmbo).	76 aanvragen behandeld 38 interventies geselecteerd die voldeden aan criteria	74 vmbo scholen participeren in het deelproject
Aanbod	Gericht op 5% norm: 5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is, bestaat uit sportactieve uren. Eerste resultaten zijn positief te noemen.	Gedurende de projectperiode zullen 87.500 contacturen worden verzorgd. Sportactieve verenigingen dienen aanbod te genereren dat aansprekend is voor de jeugd en dat aansluit op organisatorische en inhoudelijke vragen van de school. Op dit moment is het nog niet mogelijk om een uitspraak te doen of deze doelstelling behaald is. Het kwalitatieve onderzoek dat verricht zal worden door het Mulier Instituut zal hier meer inzicht in geven.	Richt zich niet specifiek op aanbod	Richt zich niet specifiek op aanbod	Doelstelling is dat scholen meer integraal sport- en beweegaanbod creëren voor inactieve leerlingen. Eerste resultaten zijn positief te noemen. Echter is nog onduidelijk of de activiteiten ingezet worden op inactieve leerlingen.
Samenwerking	Mbo scholen nemen deel aan lokale netwerken	De kern van dit project wordt gevormd door 650 sportverenigingen die in samenwerking met scholen sportaanbod verzorgen.	Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Binnen de betrokken gemeenten is samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau dus zeer belangrijk	Er wordt samen gewerkt met CGL voor de certificering van interventies en opnemen ervan in i-database	Met commerciële sportinstellingen; 29% nieuw, 15% intensiever Met sportverenigingen; 52% nieuw, 50% intensiever Met gemeenten; 14% nieuw, 46% intensiever Met gezondheidsinstellingen: 17% nieuw, 19% intensiever Met sportopleidingen; 7% nieuw; 32% intensiever

Thema's	Masterplan Bewegen en Sport mbo	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
Deskundigheidsbevordering	Organiseren van platformbijeenkomsten, masterclasses, netwerkbijeenkomsten, opleidingen, studiereis en het versturen van nieuwsbrieven. Alle scholen zijn actief betrokken bij dit thema en brengen en halen informatie.	Deskundigheidsbevordering door workshops en studiedagen voor het (bewegings)onderwijs. Deelproject zit in klankbordgroep KVLO tav nieuwe beroepscompetentie -profiel	De digitale handreiking is ontwikkeld en verspreid onder deelnemende gemeenten	Interventie-eigenaren worden begeleid door de projectgroep. Ook kunnen ze deelnemen aan georganiseerde workshops en cursussen (bijvoorbeeld Theoretisch Onderbouwen)	Opzet regionale netwerken voor kennis- en ervaringsuitwisseling. Ontwikkeling toolbox voor kennisdeling ook met niet projectgebonden vmbo scholen.
Verankering	Vastlegging van het onderwijsprogramma in de studiegids of het Opleidings- en examenreglement (OER)	Nog niet voldoende bekend	Nog niet voldoende bekend	Door middel van samenwerking met CGL en nadruk op landelijke uitrol bij ondersteuning van interventies	Nog niet voldoende bekend

Inhoudsopgave

	Samenvatting	2
1	Inleiding	7
1.1	Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs	7
1.2	Kader opdracht	8
1.3	Leeswijzer	10
2	Landelijke cijfers.....	11
2.1	Beweeggedrag.....	11
2.2	Overgewicht en obesitas	12
3	Masterplan bewegen en sport mbo	14
3.1	Inleiding	14
3.2	Stand van zaken	15
3.3	Methoden van monitoring en evaluatie.....	15
3.4	Resultaten leerlingen	16
3.5	Resultaten scholen	18
4	Sportaanbod voor het Onderwijs.....	22
4.1	Inleiding	22
4.2	Doelstelling	23
4.3	Stand van zaken	24
4.4	Methode monitoring en evaluatie	25
4.5	Tussenresultaten bereik	26
4.6	Tussenresultaten geleverde aanbod	28
4.7	Tussenresultaten deskundigheidsbevordering.....	29
4.8	Tussenresultaten samenwerking	31
4.9	Verankering	31
5	Bevordering Lokale Netwerkvorming: Sport Lokaal Samen.....	33
5.1	Inleiding	33
5.2	Stand van zaken Sport Lokaal Samen 2010-2012.....	34
5.3	Methoden van Monitoring en Evaluatie	38
5.4	Tussenresultaten bereik	39
5.5	Tussenresultaten samenwerking.....	39
5.6	Tussenresultaten deskundigheidsbevordering.....	39
5.7	Tussenresultaten verankering	40
6	Effectiviteit interventies	41
6.1	Inleiding	41
6.2	Ondersteuningsvormen	42
6.3	Stand van zaken	42
6.4	Methoden van monitoring en evaluatie.....	44
6.5	Resultaten.....	44
7	VMBO in Beweging.....	48
7.1	Inleiding	48
7.2	Ondersteuning aan scholen.....	48
7.3	Stand van zaken	49

7.4	Methode van monitoring en evaluatie.....	51
7.5	Tussenresultaten bereik	52
7.6	Tussenresultaten aanbod	53
7.7	Deskundigheidsbevordering en samenwerking.....	55
7.8	Verankering	58
8	Additionele initiatieven	60
8.1	Inleiding	60
8.2	Additionele activiteiten binnen de deelprojecten	60
8.3	Samenwerking tussen de deelprojecten.....	61
8.4	Samenwerking met platformpartners.....	62
8.5	Samenwerking buiten het platform	63
9	Integratie resultaten deelprojecten	65
9.1	Resultaten op leerling niveau en vergelijking met landelijke gegevens	65
9.2	Bereik.....	66
9.3	Aanbod	66
9.4	Samenwerking	68
9.5	Deskundigheidsbevordering	68
9.6	Verankering	69
10	Conclusie en doorkijk naar 2012.....	71
11	Referenties	75

1 Inleiding

1.1 Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs

Nederland vitaal is een doelstelling van de overheid voor de toekomst, dat onder meer in het kader van de Olympische Spelen 2028 één van de ambities van kabinet Balkenende IV vormde (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2009). Nederland vitaal in 2028 vergt een forse bijstelling van gedrag en leefstijl van de bevolking en hun omgeving en niets is beter dan daarmee op jeugdige leeftijd in de schoolomgeving te beginnen, immers Jong geleerd is oud gedaan. In lijn hiermee brachten de ministeries van VWS en OCW eind 2008 een gezamenlijke notitie uit getiteld: Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs (SBO) (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008). Samen met partners uit de onderwijs- en sportsector, de naschoolse opvang en de gemeenten wil het kabinet de komende jaren een grote stap voorwaarts maken in de structurele samenwerking tussen sport en onderwijs en een meer samenhangend en dekkend sport- en beweegaanbod voor de jeugd. Hiervoor heeft het kabinet in de periode 2009-2011 in totaal €28 miljoen beschikbaar gesteld (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009). Daarmee komt een vitalere jeugd in Nederland in het vizier.

In het Beleidskader wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door meer sportdeelname en bewegen door de schoolgaande jeugd. Hiermee sluit het Beleidskader aan bij het doel dat het kabinet zich heeft gesteld in de beleidsbrief 'De kracht van sport' (Bussemaker, 2009): *"In 2012 is het percentage jeugdigen (4-17 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005"*.

Door sport- en beweeginterventies gericht in te zetten, wil het kabinet tevens bijdragen aan (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008):

- de preventie en vermindering van overgewicht, waarbij het doel is de gestage toename van overgewicht bij de jeugd om te buigen;
- de aanpak van schooluitval, waarbij het doel is het aantal nieuwe gevallen van schooluitval te halveren;
- de ontwikkeling van talent in de sport, waarbij het uiteindelijke doel is om het aantal talenten dat doorstoot naar de top te laten toenemen met 20% in 2011 ten opzichte van 2007.

Om deze doelstellingen te bereiken, heeft het kabinet prioriteit gegeven aan (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008):

- het positioneren en toerusten van vakmensen, de professionals en vrijwilligers;
- het ontwikkelen van effectieve interventies en aangepast aanbod in de onderwijs- en sportsector;
- het activeren van risicogroepen – zowel in termen van bewegingsarmoede als schooluitval – op het VMBO en het mbo;
- het innoveren op het gebied van accommodaties: niet alleen voor de bouw, maar vooral ook voor renovatie, inrichting, beheer en gebruik van accommodaties;
- het optimaliseren van de kansen van talenten om zich te ontwikkelen tot toptalenten.

Deze prioriteiten zijn uitgewerkt in vijf deelprojecten binnen het platform SBO, te weten (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009):

1 Masterplan Bewegen en Sport in het mbo 'Van sprint naar duurloop'

Dit plan is geschreven door de mbo Raad en beoogt bewegen en sport duurzaam te implementeren binnen het mbo. Het streven is dat 5% van het in de instelling verzorgde onderwijs bestaat uit sportactieve uren.

2 Sportaanbod voor het Onderwijs

Dit plan is opgesteld door NOC*NSF. De hoofddoelstelling van dit project is om in 2012 in totaal 1500 schoolactieve sportverenigingen te hebben gerealiseerd die als volwaardige samenwerkingspartner van scholen en de overige partners van de BOS-driehoek (Buurt, Onderwijs en Sport) kunnen functioneren.

3 Sport Lokaal Samen

In dit plan richt de Vereniging Sport en Gemeenten zich op het bevorderen van het opzetten of versterken van een lokaal netwerk sport, bewegen en onderwijs en de bestuurlijke verankering ervan met behulp van een digitale handreiking met een stappenplan. Veertig gemeenten zullen hierbij daadwerkelijk begeleid worden met behulp van een adviseur. Daarnaast richt het project zich op het bevorderen van lokale netwerkvorming rond scholen en in buurten door middel van het opstellen en verspreiden van best practices voor alle gemeenten, ook die niet aan het traject deelnemen.

4 Effectiviteit Interventies

Dit project wordt uitgevoerd door NISB, TNO en het Mulier Instituut. Het uiteindelijke doel van dit project is het vergroten van het gebruik van kwalitatief goede en bewezen effectieve sport- en beweeginterventies in de settings onderwijs en sport. Deze interventies moeten als doel hebben om het sport- en beweeggedrag te stimuleren onder jeugdigen of om door middel van sport en bewegen overgewicht te verminderen, onderwijs(leer)achterstanden en uitval te verminderen of talentontwikkeling te bevorderen. Het streven is 100 interventies op te sporen, 30 beloftevolle interventies door te ontwikkelen, 3-5 theoretisch goed onderbouwde of waarschijnlijke effectieve interventies te evalueren en 15 bewezen effectieve interventies te implementeren.

5 VMBO in Beweging

Dit project wordt uitgevoerd door NISB, de VO Raad en de KVLO. De hoofddoelstelling van het project is dat 80 VMBO scholen hun sport- en beweegaanbod op en rondom school intensiveren en dit aanbod op een duurzame manier in hun school inbedden door een schoolspecifiek beleidsplan op te stellen. Het project beoogt tevens meer jongeren aan de beweegnorm te laten voldoen.

1.2 Kader opdracht

De ministeries van VWS en OCW hebben TNO en het Mulier Instituut gevraagd om de inhoud en de resultaten van de vijf bovengenoemde deelprojecten te monitoren en te evalueren. Het project was bij aanvang gericht op jongeren van 4 tot 17 jaar oud (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009). Inmiddels is de doelgroep van het Beleidskader verbreed met de groep mbo studenten, waarmee de doelgroep qua leeftijd is uitgebreid naar 4-23 jarigen. Tijdens de beleidskaderperiode wordt

gebruik gemaakt van drie evaluatiemomenten. Eerst om de beginsituatie in beeld brengen, dan om een tussentijdse analyse uit te voeren en tot slot om de eindrapportage te kunnen opleveren. Het huidige rapport beschrijft de situatie van de tussenmeting.

In eerste instantie was het de bedoeling om te monitoren en te evalueren op vier onderwerpen, te weten: beweeggedrag, overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling. In de eerste rapportage over de monitor en evaluatie (Slinger et al., 2010) is echter geconstateerd dat er zeer beperkte acties uitgezet werden op de thema's schooluitval en talentontwikkeling. In overleg met de ministeries van VWS en OCW is daarom besloten om in deze tussenrapportage en in de eindmeting deze thema's niet meer mee te nemen. Overigens moet hierbij worden opgemerkt dat vanuit OCW en VWS wel andere trajecten (buiten het platform SBO) worden gefinancierd die inzetten op deze thema's.

Doelstelling van het huidige onderzoek is om tussentijds te evalueren wat de stand van zaken is met betrekking tot de vijf deelprojecten. De resultaten worden indien mogelijk per project gepresenteerd aan de hand van de volgende indeling: bereik, aanbod, samenwerking, deskundigheidsbevordering en verankering.

Twee deelprojecten richten zich op eindgebruikers, namelijk het 'Masterplan mbo' en het project 'VMBO in Beweging'. De monitor en evaluatie van deze projecten vindt plaats op de volgende thema's:

- Bereik: percentage leerlingen dat aan de beweegnorm voldoet binnen de doelgroep van het deelproject en de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het Beleidskader; en percentage leerlingen met overgewicht en obesitas binnen de doelgroep van het deelproject en de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het Beleidskader; en aantal scholen dat is bereikt en dat actief wordt betrokken bij de uitvoering;
- Geleverd aanbod: initiatieven die tot stand zijn gebracht om sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen en overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan;
- Deskundigheidsbevordering en samenwerking: initiatieven die tot stand zijn gebracht om vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten; en kennistoename over en het gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies in de setting onderwijs en sport.
- Verankering: de projecten zijn binnen de betrokken scholen gewaarborgd en zullen ook na afloop van de projectperiode worden voortgezet.

De andere drie deelprojecten zijn niet rechtstreeks gericht op de eindgebruiker, maar op het scheppen van randvoorwaarden voor het succesvol uitrollen van sport- en beweegaanbod voor de eindgebruikers. Deze drie deelprojecten worden op verschillende thema's gemonitord en geëvalueerd:

Sportaanbod voor het Onderwijs

- Bereik: aantal schoolactieve sportverenigingen, aantal kinderen dat bereikt is met het project en aantal contacturen dat door sportvereniging verzorgd wordt voor schoolgaande jeugd;
- Geleverd aanbod: aanbod is aansprekend voor jeugd en sluit aan op de organisatorische en inhoudelijke vragen van de school;

- Samenwerking: sportverenigingen onderhouden structurele samenwerkingsverbanden met scholen, ook tijdens en rondom schooltijden, en andere partners in de BOS-omgeving;
- Deskundigheidsbevordering van kader en structurele kennisdeling tussen sportbonden en andere sectoren;
- Verankering: sportverenigingen hebben een heldere visie op jeugd, hebben een ambitie om te groeien in jeugdleden, willen bestaande jeugdleden behouden dan wel extra aanbod ontwikkelen voor de jeugd.

Sport Lokaal Samen

- Bereik: aantal gemeenten, sportverenigingen en scholen, dat betrokken is bij het project;
- Samenwerking: versterking van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau.
- Deskundigheidsbevordering: verbetering van de informatie en communicatie over netwerken sport, bewegen en onderwijs;
- Verankering van de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname door verankering in lokaal beleid.

Effectiviteit Interventies

- Bereik: aantal interventies dat beoordeeld is, aantal beloftevolle interventies dat doorontwikkeld is, aantal goed onderbouwde of waarschijnlijk effectieve interventies dat doorontwikkeld is en aantal effectieve interventies dat geïmplementeerd is.
- Samenwerking; samenwerking met partners zoals het Centrum Gezond Leven (CGL)
- Deskundigheidsbevordering; activiteiten die worden ontplooid om interventie eigenaren te ondersteunen.
- Verankering; aandacht voor implementatie van effectieve interventies

1.3 Leeswijzer

Het voorliggende rapport bestaat uit tien hoofdstukken. Hoofdstuk 2 richt zich op uitkomsten op het niveau van de leerlingen. Landelijke cijfers worden besproken, waarmee inzicht wordt verkregen in het percentage leerlingen dat voldoet aan de beweegnorm en het percentage leerlingen dat overgewicht of obesitas heeft. In hoofdstuk 3 tot en met 7 wordt door de deelprojectleiders steeds 1 deelproject beschreven, waarbij de doelstelling, stand van zaken en resultaten van het project worden weergegeven. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het deelproject 'Masterplan Bewegen en Sport in het mbo 'Van sprint naar duurloop'', hoofdstuk 4 van het deelproject 'Sportaanbod voor het Onderwijs', hoofdstuk 5 van het deelproject 'Sport Lokaal Samen', hoofdstuk 6 van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' en hoofdstuk 7 van het deelproject 'VMBO in Beweging'. In hoofdstuk 8 worden de additionele resultaten besproken die voortkomen uit de deelprojecten. In hoofdstuk 9 worden de resultaten van de vijf deelprojecten samengevoegd en in hoofdstuk 10 worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

2 Landelijke cijfers

2.1 Beweeggedrag

Landelijke gegevens over beweeggedrag zijn verkregen via de Monitor Bewegen en Gezondheid, onderdeel van de jaarlijkse registratie van Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN). OBiN is een continu onderzoek waarbij elke dag mensen worden ondervraagd. In de jaren 2000-2005 werden jaarlijks ongeveer 8.000 respondenten van 12 jaar en ouder ondervraagd; vanaf 2006 is de leeftijdsrange uitgebreid en zijn jaarlijks circa 10.000 respondenten van 0 jaar en ouder ondervraagd. Jongeren van 0-11 jaar worden via ouders (als Proxy) ondervraagd en jongeren van 12-14 jaar worden benaderd via de ouders om toestemming te verkrijgen, waarna de kinderen zelf ondervraagd worden. De vragenmodule Bewegen en Gezondheid is bedoeld voor de leeftijdsgroep van 4 jaar en ouder. Jongeren tot 14 jaar en 65-plussers worden telefonisch ondervraagd. In de groep 15-64 jaar is de verhouding telefonisch:online ongeveer 1:4 (Chorus en Hildebrandt, 2010).

Zowel de telefonische als online gegevens uit 2010 zijn gebruikt om inzicht te krijgen in het beweeggedrag van jeugdigen. Hierbij zijn specifieke beweegnormen gehanteerd, waarbij onderscheid is gemaakt tussen jeugdigen en volwassenen (Kemper et al., 2000). In totaal zijn drie beweegnormen gebruikt:

1. De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB):
  - voor jongeren (jonger dan 18 jaar) (NNGB jongeren): Dagelijks minimaal één uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit (5 MET¹ of meer, bijvoorbeeld aerobics, skateboarden of hardlopen), waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie)².
  - voor volwassenen (ouder dan 18 jaar): idem, maar minimaal 30 minuten per dag ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit.
2. Fitnorm: Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve activiteit (bijvoorbeeld voetballen of basketballen). Deze norm is voor jongeren en volwassenen hetzelfde.
3. Combinorm: Is een combinatie van de bovenstaande normen. Voor jeugdigen geldt dat iemand aan de combinorm voldoet als hij/zij tenminste aan de NNGB jongeren of aan de fitnorm voldoet (combinorm jongeren). Voor volwassenen geldt dat hij/zij aan de NNGB volwassenen of aan de fitnorm voldoet (combinorm volwassenen).

In totaal zijn in 2010 gegevens verzameld van 2791 respondenten (4-11 jaar: N=1140; 12-17 jaar: N=808; 18-23 jaar: N=843). Ook 18-23 jarigen zijn meegenomen in dit rapport omdat de deelprojecten van het platform zich ook richten op de leeftijdsgroep 4-23 jarigen. Het betreft 1329 jongens (48%) en 1426 meisjes (52%). Bijna zes op de tien respondenten was benaderd via een telefonisch interview (58%) en de overige via een internetenquête (42%). In tabel 2.1 staan de

¹ 1 MET staat voor metabole equivalent. 1 MET = 1 kcal per kg lichaamsgewicht per uur. 1 MET komt overeen met het energieverbruik van rustig zitten. 3 MET komt dus overeen met een energieverbruik van 3 maal dit rustmetabolisme. (Ainsworth, 2006)

² In dit rapport wordt de jeugdnormering ook gebruikt voor de groep 18-23 jarigen. Dit heeft als voordeel dat het mogelijk is om gegevens tussen de verschillende leeftijdsgroepen met elkaar te vergelijken.

resultaten weergegeven. Aangezien de hoofddoelstelling van het Beleidskader gericht is op de combinorm ("In 2012 is het percentage jeugdigen dat aan de combinorm voldoet minimaal 50%") concentreren we ons op de combinorm en niet op de andere beweegnormen. In de groep 4-11 jarigen voldeed 39,7% aan de combinorm, in de groep 12-17 jarigen 47,0% en in de groep 18-23 jarigen 34,7% voldeed aan deze norm.

Tabel 2.1 Percentage jongeren (4-23 jaar) dat voldoet aan de combinorm in 2009 en 2010

	4 - 11 jaar	12-17 jaar	18-23 jaar	Totaal (4-23 jaar)**
2000	*	47,8	45,5	46,5
2001	*	49,2	44,6	46,9
2002	*	43,0	46,1	44,6
2003	*	48,0	45,9	46,9
2004	*	54,2	47,5	50,9
2005	*	55,8	52,7	54,3
2006	54,0	42,0	32,0	44,0
2007	52,8	45,8	31,7	44,7
2008	51,1	45,9	32,4	44,0
2009	54,4	41,6	36,8	45,7
2010	39,7	47,0	34,7	40,5

*voor 4-11 jarigen zijn vanaf 2006 data bekend

** Van 2000 tot 2006 presenteren we hier data voor 12-23 jarigen

Wanneer we kijken naar het beweeggedrag van de totale groep kinderen is te zien dat tussen 2000 en 2010 gemiddeld ongeveer 45% voldoet aan de combinorm. In deze periodes zijn fluctuaties te zien tussen 41 en 54%.

2.2 Overgewicht en obesitas

Gegevens over de prevalentie van overgewicht bij 4-23 jarigen zijn ook verkregen met behulp van OBiN. Via internet en telefonisch zijn gegevens verzameld over lengte en gewicht van 4- tot en met 17-jarigen (n=2.613) en van 18- tot en met 23-jarigen (n=1.058). Vervolgens is de Body Mass Index (BMI), ook wel Quetelet Index gebruikt om het gewicht in relatie tot de lengte te kunnen beoordelen:

$$\text{BMI} = \frac{\text{gewicht (in kilogrammen)}}{\text{lengte} * \text{lengte (in meters)}}$$

De internationale WHO-afkapwaarden zijn gebruikt om te bepalen of volwassenen overgewicht of obesitas hebben (World Health Organization, 1995). In tabel 2.2 staan deze afkapwaarden voor volwassenen weergegeven.

Tabel 2.2 WHO-afkapwaarden om te bepalen of iemand overgewicht of obesitas heeft

Indeling gewicht	Afkappunten
Ernstig ondergewicht	BMI < 16,9
Ondergewicht	17,0 ≤ BMI < 18,4
Normaal gewicht	18,5 ≤ BMI < 24,9
Overgewicht	25,0 ≤ BMI < 29,9
Obesitas	BMI ≥ 30

Voor jongeren (4-17 jaar) is gebruik gemaakt van leeftijd- en geslachtspecifieke afkapwaarden (Cole et al., 2000). In tabel 2.3 staan de resultaten weergegeven voor de leeftijdsgroep 4-11 jarigen, 12-17 jarigen en 18-23 jarigen. In alle leeftijdsgroepen speelt overgewicht een rol. Het probleem is met name groot bij de oudere leeftijdsgroep. Van de 18-23 jarigen heeft bijna één op de vijf overgewicht of obesitas.

Tabel 2.3 Percentage jongeren (0-23 jaar) dat overgewicht of obesitas heeft (Bron: OBiN)

Klassen	4-11 jaar(%)	12 - 17 jaar (%)	18-23 jaar (%)	Totaal (4-23 jaar)**
2000				
Overgewicht	*	6,5%	14,5%	10.9%
Obesitas	*	1,0%	0,9%	0.9%
2001				
Overgewicht	*	8,8%	9,6%	9.2%
Obesitas	*	2,4%	1,9%	2.2%
2002				
Overgewicht	*	7,8%	10,2%	9.0%
Obesitas	*	0,6%	1,5%	1.1%
2003				
Overgewicht	*	6,3%	11,8%	9.2%
Obesitas	*	1,0%	0,0%	0.5%
2004				
Overgewicht	*	4,9%	10,7%	8.0%
Obesitas	*	0,8%	0,5%	0.7%
2005				
Overgewicht	*	6,2%	10,6%	8.4%
Obesitas	*	0,0%	1,3%	0.7%
2006				
Overgewicht	10,3%	8,6%	15,9%	11.8%
Obesitas	6,0%	2,1%	2,7%	3.9%
2007				
Overgewicht	13,9%	8,9%	14,3%	12.5%
Obesitas	2,9%	0,9%	4,1%	2.7%
2008				
Overgewicht	13,3%	9,6%	11,1%	11.6%
Obesitas	2,5%	0,0%	2,9%	1.9%
2009				
Overgewicht	12,1%	4,8%	18,8%	12.2%
Obesitas	4,5%	1,9%	4,7%	3.8%
2010				
Overgewicht	11,7%	10,1%	15,7%	12.4%
Obesitas	3,8%	0,6%	2,0%	2.3%

* voor 4-11 jarigen zijn vanaf 2006 data bekend

** Van 2000 tot 2006 presenteren we hier data voor 12-23 jarigen

Wanneer we kijken naar de prevalentie van overgewicht in de totale groep kinderen (4-23 jaar) is te zien dat tussen 2000 en 2010 gemiddeld ongeveer 10% overgewicht heeft. In deze periode zijn fluctuaties te zien tussen 8 en 12%. De prevalentie van obesitas fluctueert tussen 1 en 4%.

3 Masterplan bewegen en sport mbo

Hoofdstuk 3 is geschreven door deelprojectleider Jan Faber, werkzaam bij de MBO Raad.

3.1 Inleiding

In het 'Masterplan bewegen en sport mbo' (www.platformbewegenensport.nl), hierna te noemen 'Masterplan mbo', wordt aangegeven hoe bewegen en sport binnen het mbo verder kunnen worden versterkt en op welke wijze de samenwerking tussen de diverse partijen kan leiden tot een meer samenhangend en dekkend aanbod voor de doelgroepen binnen het mbo.

De doelstelling van het 'Masterplan mbo' is: *"Het duurzaam implementeren van bewegen en sport binnen het mbo, om de deelnemers voor te bereiden op een plek in de maatschappij als vitale werknemer en vitale burger"*. Het streven is dat 5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is, bestaat uit sportactieve uren. Het 'Masterplan mbo' heeft als hoofddoelstelling het herinvoeren van lessen bewegingsonderwijs en gezondheid/leefstijl, om hiermee de 5% doelstelling na te streven. Inhoudelijk, meer kwalitatief wordt er gewerkt aan diverse thema's die de scholen kunnen kiezen als uitgangspunten en ondersteuning voor het verwezenlijken van de hoofddoelstelling.

De thema's sluiten aan bij de subdoelstellingen van het Beleidskader:

1. Vergroten sportdeelname door:
  - schoolsport (het opstarten van schoolsportverenigingen);
  - sportkader (het vergroten van aanbod sporttrainers en scheidsrechtersopleidingen);
  - verankering programma in curriculum (via Vitaal Burgerschap in het examenreglement);
  - BRAVO-ondersteuning (Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding, Ontspanning) voor medewerkers (via de HRM afdeling bewegen en gezonde leefstijl voor medewerkers stimuleren).
2. Preventie van overgewicht door:
  - leefstijl en testen (www.testjeleefstijl.nu) te promoten en uitbouwen;
  - gezonde school beleid (de handleiding voor het mbo schrijven en implementeren).
3. Aanpak van schooluitval door:
  - voorkomen voortijdig schoolverlaten (Good practices opzoeken en communiceren).
4. Ontwikkeling van talent:
  - Topsport (handleiding topsport binnen het mbo schrijven).

Aan alle (deel)doelen van het Beleidskader wordt gewerkt. Voor de hierboven genoemde thema's zijn themaleiders aangesteld die in hun thema een nationaal netwerk hebben en deskundig zijn. Zij zijn de intermediair tussen de landelijke organisaties en de scholen en organiseren delen van conferenties en lerende netwerken rond hun thema.

3.2 Stand van zaken

Momenteel nemen 35 ROC's, 2 AOC's en 2 vakcolleges deel aan het project. In het afgelopen jaar is een groot aantal activiteiten georganiseerd om de betrokken scholen te informeren en informatie te laten delen. Bij alle activiteiten was sprake van grote belangstelling en deelname. Hieronder een kleine opsomming van de activiteiten:

- 4x een platformbijeenkomst voor sportcoördinatoren (opkomst: 40 personen)
- 4x een masterclass met een verdiepend thema, zoals evenementenorganisatie, bevoegdheden/verantwoordelijkheden docenten, behoeftenpeiling/discussie over opzetten lessen database (opkomst: gemiddeld 15 personen)
- 5x een themanetwerkbijeenkomst (opkomst: gemiddeld 20 personen)
- 2x inhoudelijk betrokken bij conferentie (opkomst: gemiddeld 50 mbo-ers)
- 20 dagdelen inzet van 'buddy' in hands-on begeleiding
- 78x accountbezoek, elke school 2x
- 1x de 8 daagse opleiding voor sportcoördinatoren gestart (deelnemers: max. =15)
- diverse overleggen met alle partnerorganisaties
- versterkte betrokkenheid bij Convenant Gezond Gewicht en Olympisch Vuur
- 6x een bijeenkomst van de themeleiders (opkomst: elke keer allen =8)
- 1x een studiereis naar Zweden/Finland (deelnemers: 41)
- Verder uitbouwen van de website www.platformbewegenensport.nl
- 10x verspreiden van de digitale nieuwsbrief (aantal leden 250)

Van de 39 betrokken scholen doet iedereen mee met de landelijke activiteiten zoals platformbijeenkomsten en conferenties. Ook zijn alle scholen betrokken bij de netwerkbijeenkomsten, echter niet alle scholen bij elk thema. De scholen maken zelf een keuze in welke thema's zij extra willen investeren en waar kansen liggen voor verdere verankering. Afhankelijk van de grootte van de school en daarmee van het team dat met bewegen en gezondheid bezig is, is er een groter team inzetbaar en is er een grotere verscheidenheid aan deelnemers. Bij een (kleinere) net beginnende school is er meestal één sportcoördinator actief die alle bijeenkomsten bezoekt.. Een roc dat vanaf het begin meedoet en al veel studenten bereikt heeft al gauw een team van 12 fte, en kan dus taken verdelen.

3.3 Methoden van monitoring en evaluatie

De monitoring van het 'Masterplan mbo' wordt georganiseerd via de mbo scholen en is gericht op de eindgebruikers (mbo studenten) en de intermediairs (mbo scholen). De monitoring van de eindgebruiker vindt plaats via Testjeleefstijl.nu. Deze webbased leefstijlscan is gebaseerd op de TNO-leefstijlscan die oorspronkelijk ontwikkeld is voor gebruik bij werknemers. Testjeleefstijl.nu geeft op gebruikersniveau gegevens met betrekking tot bijvoorbeeld overgewicht en sportdeelname. Deze testresultaten kunnen door de leerlingen gebruikt worden bij het maken van een persoonlijk actieplan met de huidige stand van zaken en gedragingen. Daarnaast staat er in het persoonlijk actieplan welke acties er ondernomen gaan worden en wordt er verwezen naar ondersteuning bij deze mogelijke gedragsverandering. De rapportage van 2008-2009 levert de gegevens voor de 0-meting. Testjeleefstijl.nu levert voor de student een rapportage op gebruikersniveau en levert een schoolrapportage af op intermediair niveau. De rapportage 2009-2010 staat in deze tussenrapportage centraal.

De monitoring op intermediair niveau (de mbo school) vindt plaats via de DSP monitor. Dit instrument wordt gebruikt voor de monitoring van het behalen van de hoofddoelstelling met betrekking tot de 5%-norm. In 2006 en 2008 heeft DSP onderzoek gedaan naar de mate van binnenschools bewegen en daarmee voor de sector een benchmark opgesteld. De benchmark van 2008 leverde gegevens voor de 0-meting op. De vragenlijst werd ingevuld door diverse sportbetrokkenen per mbo school.

De planning voor de verschillende onderdelen van de monitor is als volgt:

1. Testjeleefstijl.nu: Deze leefstijlscan zal jaarlijks worden afgenomen bij de betrokken studenten. De afname bij de student varieert binnen het schooljaar, maar is voor 80% van de deelnemers binnen de eerste maand van het nieuwe schooljaar.
2. DSP-monitor: Voor het voorjaar van 2010, 2011 en 2012 wordt een vergelijkbare (internet)vragenlijst afgenomen bij alle mbo scholen (ook als zij geen gebruik maken van de subsidie). Hierin wordt meer specifiek naar het behalen van de 5%-norm gevraagd. De afname van deze test is in maart van elk jaar en de resultaten zijn steeds medio mei beschikbaar.

Naast de hiervoor genoemde monitor instrumenten wordt de inhoudelijke voortgang van de subprojecten binnen de scholen ook gevolgd via accountgesprekken die zes maal per drie jaar plaatsvinden (in de maanden december/januari en juni/juli). De accountmanager vraagt hier naar de verankering van de programma's, de financiële besteding en bekijkt de gekozen strategie. Er vindt schriftelijke verslaggeving plaats die gedeeld wordt met de themaleiders om themaspecifieke interventies te plegen. Alle deelnemende scholen zijn verplicht om deel te nemen aan alle drie de vormen van monitoring. De rapportage naar aanleiding van de monitor is zo ingericht dat de scholen de uitkomsten goed kunnen gebruiken om de eigen situatie te zien en specifiek een hulpvraag te kunnen stellen aan de themaleiders. De inhoud van deze rapportages is kwalitatief van aard en zal in de resultatensectie van deze tussenrapportage niet besproken worden.

3.4 Resultaten leerlingen

In dit rapport worden verschillende vraagstellingen beantwoord die uitgesplitst zijn naar vier doelgroepen, te weten leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten. In deze paragraaf worden de resultaten op het niveau van de leerlingen besproken.

3.4.1 Beweegnorm

Ten eerste is gekeken naar het percentage jeugdigen dat voldoet aan de verschillende beweegnormen. Om het verloop over de leeftijdsgroepen goed te kunnen vergelijken worden in de laatste kolom ook de percentages gepresenteerd van de 18+ leerlingen die voldoen aan de normering voor jongeren. In het schooljaar 2009-2010 voldeed ruim één derde (35%) van alle deelnemers aan de leefstijlscan aan de NNGB, 37% aan de fitnorm en 56% aan de combinorm. Ten opzichte van 2008/2009 voldeden in 2009/2010 significant meer studenten aan de

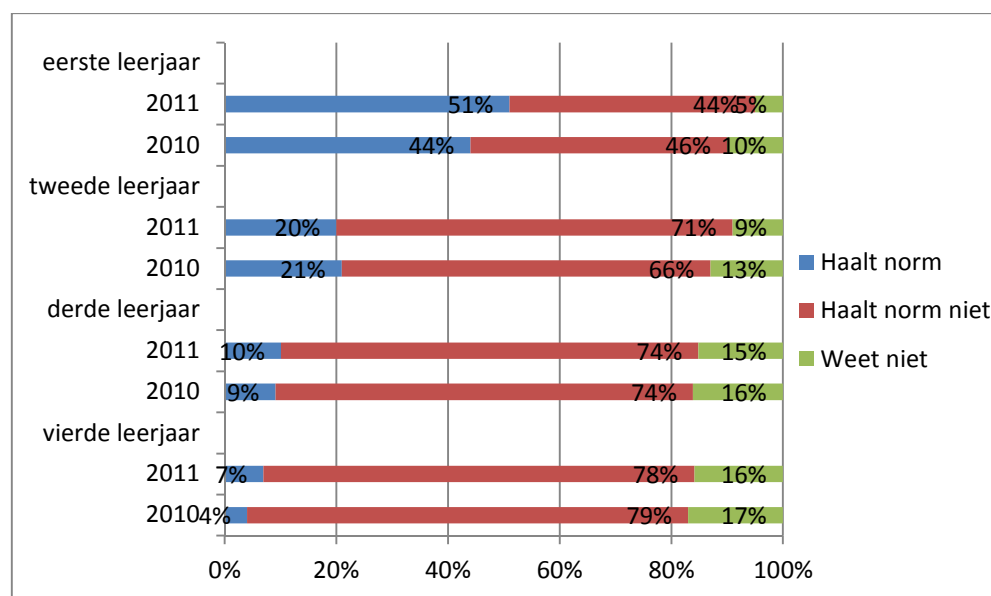
fitnorm. Er was weinig verandering in het percentage studenten dat voldeed aan de NNGB en de combinorm.

Tabel 3.1 Beweeggedrag totale groep en uitgesplitst per leeftijdsgroep (in percentage leerlingen die voldoen aan normen)

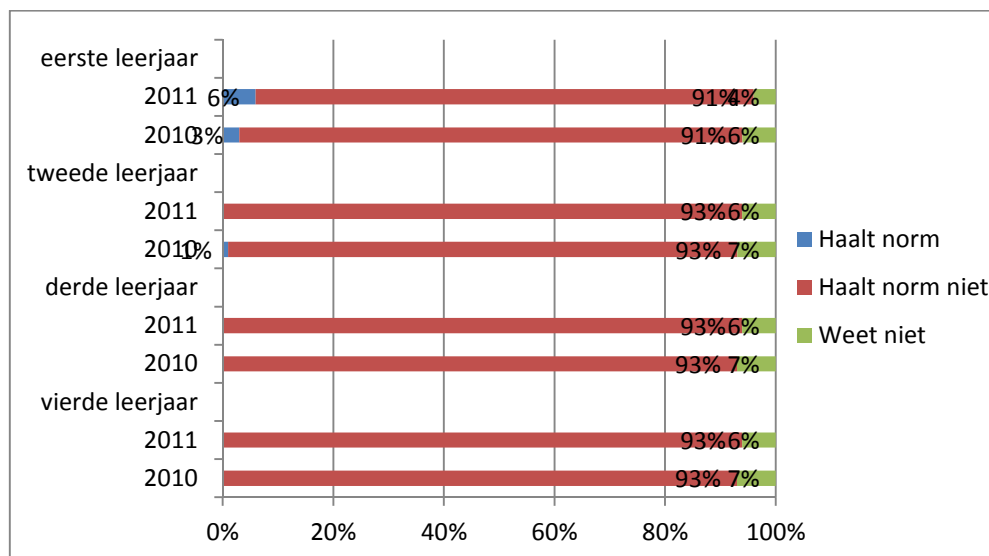
Beweeggedrag	N	Totaal	15-16 jaar	17 jaar	18 + (norm volwassenen)	18+ (norm jongeren)
<i>Gegevens 2009</i>						
NNGB	4.228	33%	27%	25%	49%	27%
Fitnorm	4.055	33%	33%	32%	34%	34%
Combinorm	3.812	61%	56%	55%	72%	59%
<i>Gegevens 2010</i>						
NNGB	7.924	35%	27%	27%	50%	27%
Fitnorm	7.837	37%	43%	36%	32%	32%
Combinorm	7.870	56%	55%	50%	63%	47%

Bron: Rijpstra & Bernaards, 2011

Naast de beweegnormen is ook gekeken naar het percentage studenten dat voldoet aan de 5% doelstelling van het 'Masterplan mbo' (5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is, bestaat uit sportactieve uren). In de figuren 3.1 en 3.2 staan de resultaten beschreven. De resultaten zijn uitgesplitst naar BOL-studenten (beroepsopleidende leerweg) en BBL-studenten (beroepsbegeleidende leerweg) en worden per leerjaar gegeven.

Figuur 3.1 Percentage BOL leerlingen dat vijf procentnorm haalt (bron; DSP, de mbo sport monitor 2011)

Figuur 3.2 Percentage BBL leerlingen dat vijf procentnorm haalt (bron; DSP, de mbo sport monitor 2011)

3.4.2 Overgewicht en obesitas

Ten tweede is onderzocht wat het percentage jongeren is dat overgewicht of obesitas heeft. Van de mbo studenten in dit onderzoek had 14% overgewicht en 4% obesitas. Oudere studenten (18 plussers) hadden vaker overgewicht en obesitas dan jongere studenten (15-17 jaar). Circa een kwart (23%) van de studenten had een te grote buikomtrek. Dit kwam vaker voor bij vrouwen dan bij mannen. Ruim eenderde had een te geringe buikomtrek. Tussen de twee meetperioden waren er geen verschillen in het percentage studenten met overgewicht en obesitas.

Tabel 3.2 Body mass index (BMI) totale groep en uitgesplitst per leeftijdsgroep (in percentages)

BMI klassen	N	Totaal	15-16 jaar	17 jaar	18 +
<i>Gegevens 2009</i>		7.383			
Ondergewicht		8%	7%	8%	8%
Normaal gewicht		73%	76%	74%	70%
Overgewicht		14%	14%	14%	16%
Obesitas		5%	3%	4%	6%
<i>Gegevens 2010</i>		7.919			
Ondergewicht		8%	7%	8%	7%
Normaal gewicht		74%	76%	75%	72%
Overgewicht		14%	15%	14%	16%
Obesitas		4%	4%	3%	5%

Bron: Rijpstra & Bernaards, 2011

3.5 Resultaten scholen

In deze paragraaf staan de resultaten centraal met betrekking tot scholen. In de volgende subparagrafen zullen achtereenvolgens het bereik, de initiatieven en de toename van kennis worden besproken.

3.5.1 Bereik

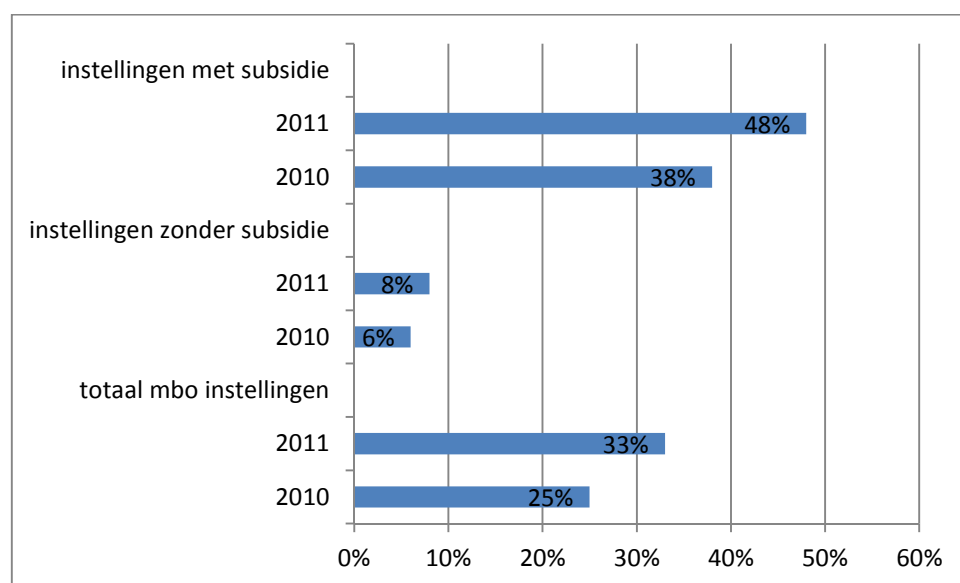
Bij de start van het programma (bij de 0-meting) deden 5 ROC's mee waarvan samen 10.000 studenten participeerden in deze meting. In totaal krijgen alle 66 mbo scholen de mogelijkheid betrokken te worden bij het project, waarvan 41 ROC's, 11 AOC's en 14 vakcollege's. In het tweede subsidiejaar (gebruik 2010-2011) doen er 35 ROC's, 2 AOC's en 2 vakcollege's mee. De verwachting is dat er in het derde jaar (gebruik 2012-2013) maximaal vijf scholen bij komen (schatting: 3 ROC's, 1 AOC en 1 vakschool).

Tabel 3.3 Bereik

Schooljaar	2009-2010	2010-2011	2011-2012*	Totaal
ROC	5	35	38	41
AOC	0	2	3	11
Vakcollege	0	2	3	14
Totaal	5	39	44	66

*Dit is een schatting

In figuur 3.3 is te zien welk percentage van alle opleidingen binnen de mbo instellingen bewegen en sport expliciet hebben opgenomen in de Onderwijs- en Examenregeling (de OER) en/of studiegids. De instellingen met subsidie betreffen de instellingen die deelnemen aan het 'Masterplan mbo'.

Figuur 3.3 Percentage van opleidingen binnen instelling waarin bewegen en sport expliciet is opgenomen in de OER/studiegids (Bron: DSP, de mbo sport monitor 2011)

3.5.2 Aanbod

In deze paragraaf staat centraal hoeveel en welke initiatieven als gevolg van het Beleidskader tot stand worden gebracht om sport en bewegen bij schoolgaande jeugd te bevorderen.

Tabel 3.5 geeft de uitkomsten weer behorende bij de vraag "Wordt bewegen en sport - in de vorm van klassikale lessen of als keuzeprogramma - aangeboden binnen één of meerdere opleidingen in uw mbo-instelling?". Twee scholen zijn

buiten beschouwing gelaten (non respons). Instellingen met subsidie bieden dit relatief vaker in de opleidingen dan instellingen zonder subsidie.

Tabel 3.5 Aantal mbo instellingen met een beweeg- en sportaanbod in een of meer BOL- en / of BBL-opleidingen

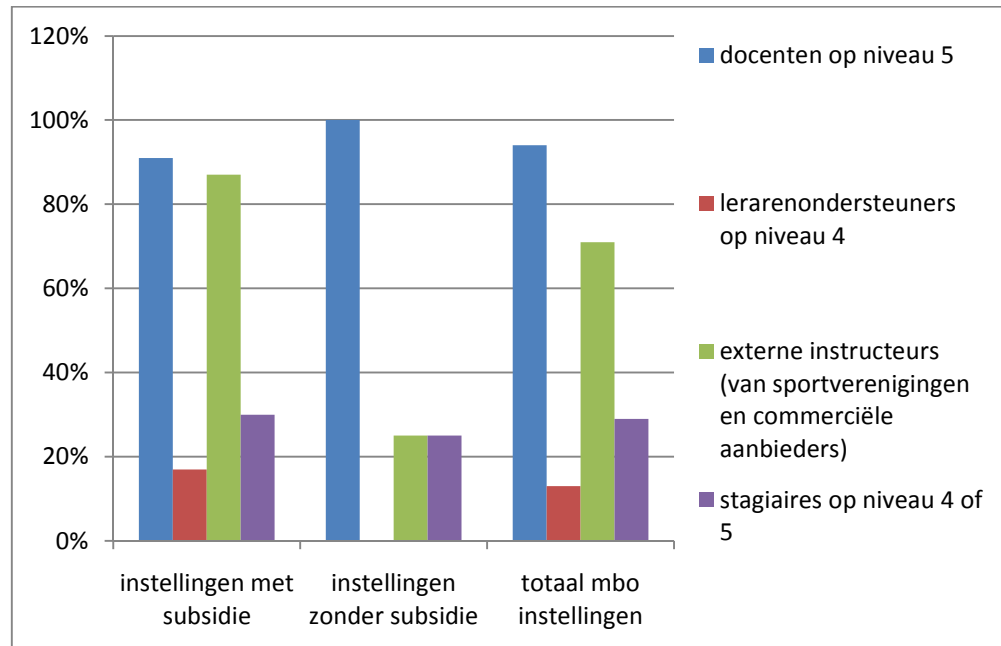
Antwoordcategorie	Instelling met subsidie	Instelling zonder subsidie
Ja, in een of meer BOL- en BBL-opleidingen	19%	2%
Ja in een of meer BOL-opleidingen, maar niet in BBL opleidingen	42%	13%
Nee, noch in BOL-, noch in BBL-opleidingen	2%	23%

Om overgewicht bij schoolgaande jeugd tegen te gaan en sport en bewegen te bevorderen wordt het binnenschools aanbod gericht op bewegen en leefstijl vergroot. Het streven is om 1 klokuur per week aanbod te genereren. Deze lessen dragen direct bij aan het behalen van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Indirect wordt er gewerkt aan het aanbieden van leefstijlgerichte leerinhouden. Via testjeleefstijl.nu worden alle deelnemende studenten geconfronteerd met hun huidige gestel en gedrag. Deze confrontatie gaat over in persoonlijke begeleiding, e-care, lessen en andere specifieke interventies. Deze leefstijlinterventies worden samen met de nationale GBI's (Gezondheid Bevorderende Instanties) ontwikkeld.

Naast deze praktische op de eindgebruiker gerichte interventies is er sterke aandacht voor het vormgeven van beleid rond de Gezonde school, dit specifiek door het (mede)schrijven van de 'handleiding Gezonde school mbo'. De thema's 'Gezonde school' en 'Leefstijl en testen', worden door een nationaal deskundig themaleider ontwikkeld en geïmplementeerd.

3.5.3 Deskundigheidsbevordering en samenwerking

Vrijwel alle mbo instellingen met een beweeg- en sportaanbod blijken docenten op HBO niveau (niveau 5) in te zetten (94%) om dit aanbod te verzorgen (zie tabel 6). Daarnaast wordt veelvuldig gebruik gemaakt van externe instructeurs (71%), vooral door de gesubsidieerde mbo instellingen. Minder gangbaar is het inzetten van stagiaires op niveau 4 en/of 5 (29%) en/of lerarenondersteuners op niveau 4 (13%).

Figuur 3.4 Percentage instellingen dat aanbod geeft op verschillende niveaus
(Bron: DSP, de mbo sport monitor 2011)

In het mbo is deelname aan lokale netwerken van groot belang. Op veel plaatsen is hier al veel van te zien. Het samenwerken met lokale sportaanbieders, zowel met verenigingen als commerciële aanbieders, maakt een breder en meer gedifferentieerd sportaanbod mogelijk. In de tweede tranche van toekenning van subsidies aan gemeenten die actief willen worden bij het SportLokaalSamen project van de VSG wordt nadrukkelijk gekeken naar voorstellen waarbij het mbo een duidelijke rol vervult. Een aantal extra projecten zal hierop worden uitgezocht. Het 'Masterplan mbo' heeft geen betrekking op sportverenigingen.

4 Sportaanbod voor het Onderwijs

Hoofdstuk 4 is geschreven door deelprojectleider Jorg Radstake, werkzaam bij de NOC*NSF.

4.1 Inleiding

Uit onderzoek blijkt dat een belangrijke stap om meer jongeren te laten sporten en bewegen bestaat uit het stimuleren van de samenwerking tussen scholen en sportverenigingen. Het op jonge leeftijd eigen maken van een sport- en beweegcultuur zorgt ervoor dat mensen gedurende hun leven vaker en intensiever zullen (blijven) sporten. Op de basisschool dienen kinderen al bewust gemaakt te worden van het feit dat sport en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel is van een actieve leefstijl. De basisschoolleeftijd is ook de leeftijd waarop kinderen (voor het eerst) gaan sporten. Voor een stevig fundament voor een levenslange sportloopbaan (met als motto: een leven lang genieten van sport) is het nodig dat al op de basisschoolleeftijd wordt gestart met een brede sportoriëntatie/sportkennismaking. Dat vraagt om kwalitatief goed bewegingsonderwijs met een goede verankering van sportoriëntatie via een doorlopende leerlijn van binnen- naar buitenschools (bij de vereniging).

In het voortgezet onderwijs is te zien dat steeds meer jongeren hun binding met sport verliezen. In de prioritering verliest het zelf sporten terrein. Door beter in te spelen op de behoeften van deze groep is behoud mogelijk. Dit vraagt wel om een aanzienlijk andere aanpak en focus vanuit verenigingen (in samenwerking met de school). Deze samenwerking biedt potentieel grote kansen, maar in de praktijk komt dit maar mondjesmaat op gang. Dat heeft te maken met de beperkte mogelijkheden van sportverenigingen om op vragen van scholen en de BOS-omgeving (Buurt, Onderwijs en Sport) in te kunnen gaan. De sportsector wordt in het beleidskader gevraagd dat laatste probleem op te lossen door middel van "aangepast sportaanbod". De sportsector vertaalt dit naar het project Sportaanbod voor het Onderwijs. De sportsector durft op grond van het uitgebreide voorwerk van de afgelopen jaren een ambitieuze, brede en generieke aanpak te kiezen waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het aantal jongeren (4-17 jaar) dat voldoet aan de beweegnorm.

De sportsector heeft zich ten doel gesteld een passend sportaanbod te creëren voor schoolgaande jeugd. Een basisvoorwaarde is dat dit aanbod aansluit op de behoefte van jongeren en ook die jongeren aanspreekt die nog onvoldoende sporten of geen lid zijn van een sportvereniging. Het aanbod dient ook te passen in de schoolse setting. Dat houdt onder meer in dat het aanbod inhoudelijk moet aansluiten op de lesprogramma's van scholen. Tevens zal het ook organisatorisch inpasbaar moeten zijn en plaatsvinden op tijdstippen dat het onderwijs de grootste vraag heeft: vooraf, tijdens of (direct) aansluitend op de schooltijden. Door het sportaanbod binnen schoolverband aan te bieden gaat een extra impuls uit naar specifieke doelgroepen die niet van nature geïnteresseerd zijn in sport, of vanwege sociaal economische redenen niet kunnen deelnemen aan regulier sportaanbod. De verwachting is dat op deze manier de drempel voor sportdeelname wordt verlaagd.

4.2 Doelstelling

De doelstelling van dit deelproject luidt als volgt: *“Realisatie van 1500 schoolactieve verenigingen in augustus 2012 die als volwaardige samenwerkingspartner van scholen en overige partners in de BOS-driehoek kunnen functioneren”*.

Onder schoolactieve vereniging wordt verstaan een vereniging die:

- aanbod levert dat aansprekend is voor jeugd (die niet (meer) geïnteresseerd was);
- aanbod levert dat aansluit op organisatorische en inhoudelijke vragen van de school;
- zelf structurele samenwerkingsverbanden onderhoudt met scholen, ook tijdens en rondom schooltijden, en andere partners in de BOS-omgeving;
- een heldere visie heeft op jeugd; ambitie om te groeien in jeugdleden, bestaande jeugdleden wil behouden dan wel extra aanbod wil ontwikkelen voor de jeugd.

Gedurende het project zal, naast het aantal verenigingen, tevens de gemiddelde groeps grootte worden gemeten, zodat het bereik onder jongeren zichtbaar wordt. De ambitie van 1500 schoolactieve verenigingen richt zich op de doelstelling van het beleidskader: vergroten van het aantal jeugdigen (4-23 jaar) dat de beweegnorm haalt. Om deze bijdrage te kunnen meten, wordt de bijdrage van de schoolactieve vereniging als volwaardig en structureel samenwerkingspartner vertaald in contacturen. De schoolactieve sportverenigingen zullen in totaal gedurende de projectperiode gezamenlijk 87.500 contacturen verzorgen aan sportaanbod voor de schoolgaande jeugd, waarvan minimaal een kwart plaatsvindt vooraf, tijdens of direct aansluitend op de schooltijden. Onder contacturen worden uren verstaan die in schoolverband worden besteed aan sport. Dat kan gaan om uren vooraf, tijdens en aansluitend op de schooltijden (de zgn. “schoolse uren”), maar ook om activiteiten die ’s avonds of in het weekend in schoolverband worden georganiseerd. Denk daarbij bijvoorbeeld aan schoolsporttoernooien, sportkampen en introductie cursussen.

Het project dient nieuwe producten en kennis op te leveren die gedurende de projectperiode door de 19 sportbonden en NOC*NSF in samenwerking met partners zullen worden ontwikkeld:

- nieuwe vormen van sportaanbod in de schoolse setting;
- nieuwe samenwerkingsvormen tussen verenigingen en scholen;
- deskundigheidsbevordering van kader;
- meer verenigingskader inzetten in de schoolse uren;
- inspirerende succesverhalen van schoolactieve verenigingen;
- intensivering van landelijke school sportactiviteiten in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs;
- netwerkvorming van sport en onderwijs op landelijk niveau;
- structurele kennisdeling tussen sportbonden en andere sectoren.

Een structureel samenwerkingsverband houdt in dat op verzoek van een of meerdere scholen een schoolactieve vereniging gemiddeld 40 contacturen per jaar aan moet kunnen bieden aan de schoolgaande jeugd (ongeveer 1 uur per schoolweek). Van het totaal aantal contacturen is minimaal een kwart vooraf,

tijdens of direct aansluitend op de schooltijden³. Deze norm van 40 contacturen is een gemiddelde; of een vereniging dit haalt is in sterke mate afhankelijk van de mogelijkheden die het lokale netwerk biedt. Voor een eenduidige monitoring van het aantal schoolactieve verenigingen wordt daarom een ondergrens gehanteerd: minimaal 20 contacturen sportaanbod op scholen op jaarbasis, waarvan 50% vooraf, tijdens of direct aansluitend aan de schooltijden.

4.3 Stand van zaken

Op dit moment participeren 19 bonden. In tabel 4.1 staan de deelnemende bonden weergegeven, met daarbij welke sport ze vertegenwoordigen en tot slot hun persoonlijke doelstelling wat betreft het aantal schoolactieve verenigingen in 2012. In totaal streven we op dit moment naar 1480 schoolactieve verenigingen en wordt de vooraf gestelde kwantitatieve doelstelling van 1500 schoolactieve verenigingen benaderd.

Tabel 4.1 Betrokken sportbonden en doelstelling aantal schoolactieve verenigingen

Bond	Sport	Aantal verenigingen*	Aantal schoolactieve verenigingen	Bereik (in %)
Participeren vanaf 2009				
KNLTB	Tennis	1732	150	9
KNHS	Paardensport	1385	50	4
KNSB	Schaatsen	740	100	14
KNHB	Hockey	313	125	40
Atletiekunie	Atletiek	289	85	29
KNZB	Zwemmen	431	85	20
Nevobo	Volleybal	1195	100	8
KNKV	Korfbal	563	75	13
Watersportbond	Watersport	373	100	27
JBN	Judo	756	100	13
NHV	Handbal	418	75	18
NTTB	Tafeltennis	613	30	5
SBN	Squash	60	20	33
KNRB	Roeien	105	50	48
KNVB	Voetbal	3369	150	4
Participeren vanaf 2010				
KNKF**	Krachtsport + fitness	115	150	-
Nefub	Floorball + unihockey	27	20	74
Participeren vanaf 2011				
NBB	Basketball	377	8	2
NKBV***	Klim- en bergsport	2	7	-
TOTAAL			1480	

* aantal verenigingen (ledenrapportage 2009, NOC*NSF)

** aantal verenigingen, exclusief de vechtsportscholen, die ook in het project zullen participeren

*** de NKBV kent in haar structuur geen verenigingen maar regio's en secties

³ De lessen LO die door de vereniging worden verzorgd zitten ook in deze uren. Bij de uitgezette vragenlijst bij de 1-meting hebben we getracht te achterhalen welk deel als extra sportaanbod (dus bovenop de lessen LO) aangeboden worden, maar de verenigingen hebben onvoldoende zicht op de positionering van het aanbod: onder de les LO of als extra aanbod.

In navolging van de inhoudelijke bijeenkomsten in 2009 zijn wederom enkele collectieve kennisdelingsbijeenkomsten belegd in 2010. De bijeenkomsten waren voornamelijk gericht op het opstarten van enkele collectieve trajecten, te weten het verdiepende onderzoek dat in opdracht van NOC*NSF door het Mulier Instituut uitgevoerd wordt en de gezamenlijke ontwikkeling van het lespakket Sport@School met KlasseTV. Daarnaast zijn tijdens deze bijeenkomsten veelvuldig experts uit andere sectoren uitgenodigd, waaronder het NISB, de KVLO en de provinciale sportraden/-services, om kennis te delen en aansluiting te vinden bij bestaande, goed lopende (ondersteunende) initiatieven.

Tegelijkertijd is het collectieve deel binnen het communicatieplan ten uitvoer gebracht. In deze startfase is nadrukkelijk gekozen om actief te communiceren naar het brede onderwijsveld. Naast het verzorgen van workshops en presentaties, veelal samen met de geïnteresseerde bonden, op de door de KVLO georganiseerde studiedagen voor vakleerkrachten zijn beslissers in het onderwijs opgeroepen in gesprek te gaan met de verenigingen. Naast advertorials in het magazine voor onderwijsprofessionals (PrimaPO en PrimaVO) hebben de directeurs van alle basisscholen een persoonlijke brief en aanvullende mailing ontvangen. Voor het informeren en inspireren van alle LO-docenten zijn enkele artikelen in het vakblad van de KVLO geplaatst. Deze en andere publicaties over het project zijn te vinden op www.nocnsf.nl/sportenonderwijs.

In dit kalenderjaar hebben ook twee collectieve bijeenkomsten plaatsgevonden waarbij afstemming binnen onze collectieve trajecten centraal stond. Zo werden de eerste bevindingen van het Mulier Instituut bij het uitvoeren van het verdiepende onderzoek gedeeld en kon de werkgroep KlasseTV de huidige stand van zaken toelichten, waarbij alle bonden input konden leveren. Ook in de komende periode zullen met name vier collectieve trajecten geregeld de revue passeren, namelijk het verdiepende onderzoek, het ontwikkelen van het lespakket Sport@School, de collectieve communicatie naar gemeentes en de 2-meting.

4.4 Methode monitoring en evaluatie

Het monitoring- en evaluatietraject bestaat uit kwantitatieve metingen in de vorm van digitale vragenlijsten bij sportverenigingen. NOC*NSF faciliteert en ondersteunt deze monitoring voor bonden in afstemming met het Mulier Instituut. Deze vragenlijst wordt in het begin van ieder schooljaar uitgezet. In het merendeel van de gevallen is dit ook bij de start van het (competitie)seizoen voor verenigingen gebeurd. Het doel van deze metingen is tweeledig, namelijk zicht krijgen op de tussenstand ten aanzien van de bijdrage aan de projectdoelstelling (en dus ook aan de doelstellingen van het beleidskader) en om sturing te geven aan die verenigingen, die de potentie en intentie hebben om met ondersteuning van de bonden gedurende de projectperiode nog schoolactief te worden.

In september/oktober 2010 is de tweede meting (1-meting) door de bonden uitgezet. Hiermee wordt zowel een tussenstand gemeten van het aantal schoolactieve verenigingen als van het aantal verenigingen, dat al wel met het onderwijs samenwerkt, maar nog niet voldoet aan alle criteria. Aan de hand van deze resultaten wordt duidelijk of de bonden op 'koers' liggen en ontstaat zicht op potentieel schoolactieve verenigingen. In de herziene vragenlijst wordt nadrukkelijk aangegeven dat er sprake moet zijn van het op jaarbasis verzorgen van minimaal

20 uur passend sportaanbod voor, tijdens of direct na 'lestijden' en in de "schoolse setting" door deskundigen van de vereniging.

Informatie over de verenigingen wordt gegeven via een database die beschikbaar is via de website www.nocnsf.nl/sportenonderwijs. Het openbaar maken van de belangrijkste contactgegevens op deze website heeft als doel om het eerste (nieuwe) contact tussen scholen en deze verenigingen te (kunnen) bespoedigen. Bij de 1-meting, waarvan de vragenlijst in afstemming met het Mulier Instituut is opgesteld, is wederom gebruik gemaakt van een getrapte methodiek: via de deelnemende sportbonden zijn de verenigingen bevroegd. De vragenlijst van de 1-meting is te vinden via de volgende link: http://www.formdesk.com/nocnsf/Sport_en_onderwijs_1_meting.

Het Mulier Instituut voert een aanvullend, verdiepend, kwalitatief onderzoek uit. Dit onderzoek heeft ten doel verdiepende informatie op te leveren over de aanpak en resultaten bij sportverenigingen, het onderwijs en de schoolgaande jeugd. Hiervoor worden in een zestal geselecteerde plaatsen met een actief en minder actief sportbeleid (Amersfoort, Amsterdam, Eindhoven, Heerlen, Middelburg en de regio Midden-Drenthe) diepte-interviews afgenomen onder de verenigingen, scholen (primair en voortgezet onderwijs) en schoolgaande jeugd. In overleg met de bonden zijn hiervoor verenigingen geselecteerd en op dit moment is al bijna 90% van de gesprekken gevoerd. De eerste resultaten worden aan het eind van dit kalenderjaar verwacht en dat is iets eerder dan de vooraf gestelde opleverdatum van 1 mei 2012.

4.5 Tussenresultaten bereik

Omdat de 1-meting niet gericht is op de eindgebruiker, kunnen er geen uitspraken worden gedaan over de effecten op dit niveau. De 1-meting biedt wel informatie over het aantal schoolactieve verenigingen en de gemiddelde groepsgrootte bij de activiteiten, zoals te zien in tabel 4.2. Op de samenstelling van de groepen hebben de verenigingen onvoldoende zicht. Het verdiepend onderzoek moet hier meer inzicht in geven.

Uit de 1-meting komt naar voren dat er op dit moment 650 schoolactieve verenigingen (zie tabel 4.2) in beeld zijn. Vanuit zowel de collectieve groeidoelstelling (met in september 2010 een doelstelling van 125 schoolactieve verenigingen) als ook de opbouw bij de bonden in het aantal schoolactieve verenigingen gedurende de projectperiode kan geconcludeerd worden dat de kwantitatieve doelstelling nog geen bijstelling behoeft. Daarnaast hebben de bonden nadrukkelijk met hun verenigingen over actieve participatie en ondersteuning gecommuniceerd. Via nieuwsbrieven, artikelen, mailings en op studiedagen worden verenigingen uitgedaagd zich aan te melden voor ondersteuning.

Tabel 4.2 Aantal schoolactieve verenigingen (1-meting, september/oktober 2010)

Bond	Aantal schoolactieve verenigingen	Gemiddelde groeps grootte
KNLTB	49	22
KNHS*	-	-
KNSB	17	59*****
KNHB	88	24
Atletiekunie	41	25
KNZB	27	36*****
Nevobo	86	22
KNKV	40	19
Watersportbond	44	23
JBN	88	20
NHV	25	22
NTTB	30	20
SBN	7	18
KNRB**	8	-
KNVB	46	26
KNKF	54	18
Nefub***	-	-
NBB****	-	-
NKBV****	-	-
Totaal aantal schoolactieve verenigingen	650	

* Met de KNHS is -gezien het specifieke karakter van deze sport- afgesproken eerst de kansrijke plekken (drietal regio's met een koppeling tussen manege en vereniging) in kaart te brengen, alvorens de vragenlijst daar uit te zetten. Gedurende dit proces zullen zij -net zoals de Nefub- wel schoolactieve verenigingen/maneges in de database op laten nemen.

** De KNRB treedt daadwerkelijk op lokaal niveau op als intermediair en heeft op basis van contractuele afspraken zicht op de reeds aanwezig schoolactieve verenigingen en potentiële schoolactieve verenigingen. Zij zullen in de toekomst beiden aan de metingen deelnemen.

*** De Nefub hanteert een gerichte aanpak op basis van de kennis van potentiële schoolactieve verenigingen en zal vanaf de komende metingen in ons stramien invoegen, waardoor de resultaten pas later toegevoegd kunnen worden.

**** De NBB en NKBV participeren pas vanaf 2011 en hebben niet deelgenomen aan de 1-meting. Wel zullen deze bonden de vragenlijsten gebruiken om zicht te krijgen op de kansrijke, potentiële schoolactieve verenigingen.

***** Deze gemiddelde aantallen zijn nogal opvallend (erg hoog) te noemen. Mogelijk is in de vraagstelling niet of onvoldoende ingezoomd op het gemiddelde aantal deelnemers per contactuur sportaanbod of is uitgegaan van het totaal aantal deelnemers aan een sportdag door of in samenwerking met de vereniging.

Welk deel van de scholen bereikt wordt, is niet gemeten. Wel is bij de 1-meting gevraagd met welke school/scholen de verenigingen een vorm van samenwerking hebben. Helaas blijkt dit voor veel verenigingen een lastig te beantwoorden vraag, waardoor de resultaten niet als volledig en dus niet als representatief moeten worden beschouwd. In de komende meting (2-meting) wordt deze vraagstelling dan ook aangepast. Vanuit de 1-meting wordt wel duidelijk met welke onderwijstypen de verenigingen samenwerken (zie tabel 4.3). Daar waar de verschillende sportbonden van nature altijd op het primair onderwijs inzetten, zetten veel bonden met hun ondersteuningsconcepten steeds vaker in op het voortgezet onderwijs. Dat sluit aan bij de samenwerkingsverbanden van de bevraagde verenigingen, zowel bij die van de schoolactieve als van de verenigingen die wel samenwerken met het onderwijs, maar nog niet voldoen aan de criteria van schoolactief zijn. Het sluit tevens aan bij

de doelstelling van de sport ten aanzien van het verhogen van de sportparticipatie (Sportagenda 2016).

Tabel 4.3 De onderwijstypen, waarmee de verenigingen samenwerken c.q. waarvoor ze het sportaanbod verzorgen (meerdere antwoorden mogelijk)

bond	Samenwerking met onderwijstype*										Respons**
	PO		VO		MBO		SO		BSO		
KNLTB	145	83%	59	34%	8	5%	8	5%	31	18%	174
KNHS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNSB	63	95%	17	26%	4	6%	0	0%	2	3%	66
KNHB	100	98%	18	18%	2	2%	5	5%	28	27%	102
Atletiekunie	60	86%	52	74%	16	23%	14	20%	17	24%	70
KNZB	24	92%	8	31%	4	15%	5	19%	4	15%	26
Nevobo	70	93%	20	27%	3	4%	4	5%	10	13%	75
KNKV	92	99%	16	17%	1	1%	3	3%	24	26%	93
Watersportbond	38	88%	8	19%	2	5%	0	0%	0	0%	43
JBN	95	89%	50	47%	20	19%	38	36%	40	37%	107
NHV	62	94%	23	35%	3	5%	1	2%	10	15%	66
NTTB	92	95%	30	31%	9	9%	0	0%	0	0%	97
SBN	4	36%	9	82%	4	36%	2	18%	3	27%	11
KNRB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNVB	124	75%	63	38%	34	20%	8	5%	40	24%	166
KNKF	46	82%	45	80%	25	45%	0	0%	0	0%	56
Nefub	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NBB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NKBV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* De volgende afkortingen worden gebruikt: primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), middelbaar beroepsonderwijs (MBO), speciaal onderwijs (SO) en buitenschoolse opvang (BSO).

** In de respons zijn alle verenigingen meegenomen die op de een of andere wijze met het onderwijs samenwerken, dus meer dan alleen de schoolactieve verenigingen.

4.6 Tussenresultaten geleverde aanbod

Het geleverde aanbod is aansprekend voor jeugd en sluit aan op de organisatorische en inhoudelijke vragen van de school. Bij de ontwikkeling van passend sportaanbod wordt voortgeborduurd op voorgaande ervaringen over de doorlopende leerlijnen "Van binnenschools naar buitenschools leren sporten en bewegen" (SLO e.a.) en de daarop gebaseerde sportkennismakingsmappen van een groot aantal bonden. De KNVB, KNLTB, KNHB en KNKV zitten in de afrondende fase wat betreft hun nieuwe sportkennismakingsmap, (veelal) gericht op het voortgezet onderwijs. Ook legt een viertal racketsportbonden (NTTB, SBN, KNLTB en Badminton Nederland) – met ondersteuning van de SLO – de laatste hand aan een innovatieve sportkennismakingsmap over het ontwikkelen van de oog-handcoördinatie. Tegelijkertijd is de verwachting dat het verdiepende onderzoek dat door het Mulier Instituut uitgevoerd wordt inzichten zal opleveren om daadwerkelijk ook in de toekomst een structureel sportaanbod voor het onderwijs (door schoolactieve verenigingen) te blijven verzorgen.

Om binnen ons project nog beter aan te kunnen sluiten op de vraag vanuit het onderwijs, hebben we o.a. het contactformulier op onze website geplaatst.

Daarmee ontstaat m.i. veel zicht op de verbinding die we steeds geprobeerd hebben te zoeken en zelfs gevonden hebben.

Om zicht te geven op de ondersteuning die de individuele bonden aan de verenigingen te bieden hebben, heeft iedere bond zijn ondersteuningsconcept geconcretiseerd. Binnen deze ondersteuning kunnen verenigingen gebruik maken van het passende sportaanbod (o.a. in de vorm van passend lesmateriaal) en/of gebruik maken van opleidingen om de deskundigheid bij de verenigingen te vergroten. Deze zijn -naast enkele succesverhalen ter inspiratie- te vinden op www.nocnsf.nl/sportenonderwijs. Ze geven aan dat de bonden daadwerkelijk aan de slag gegaan zijn met een of meerdere thema's uit hun subsidieaanvraag.

Sportverenigingen hebben een heldere visie op jeugd. Ze hebben de ambitie om te groeien in jeugdleden, bestaande jeugdleden te behouden dan wel extra aanbod te ontwikkelen voor de jeugd.

De ondersteuning die de verenigingen ontvangen is echter niet (geheel) toereikend. Dat betekent dat er ook een investering van de verenigingen gevraagd wordt. Hiermee voelen deze verenigingen zich (net zoals de cofinanciering, die we vanuit de deelnemende bonden bevragen) daadwerkelijk eigenaar en verantwoordelijk zonder subsidie gestuurd te zijn. In enkele gevallen wordt maar een (aflopende) financiële vergoeding aan de verenigingen betaald om schoolactief te worden.

4.7 Tussenresultaten deskundigheidsbevordering

Vanuit de door de bonden ingediende subsidieaanvragen bij NOC*NSF blijkt dat (bijna) alle bonden gedurende de projectperiode inzetten op deskundigheidsontwikkeling. Voor de bonden betekent dat er intern een nauwe relatie gezocht wordt met de bondskaderopleidingen, terwijl dit ook concreet in de ondersteuningsconcepten van de bonden terugkomt. Voorbeelden hiervan zijn: (extra) verenigingsondersteuning door de Nevobo, deskundigheidsbevordering voor de clinicians door de NBB, gratis bondsopleiding voor deelnemende verenigingen door KNSB en NKVB en Respons-opleidingen van KNKF/NIVM⁴.

Tegelijkertijd blijkt dat het sportaanbod in het merendeel van de gevallen verzorgd wordt door een vrijwillige of een betaalde trainer van de vereniging (zie tabel 4.4).

---

⁴ NIVM, het Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij, is als maatschappelijk georiënteerd instituut 'verbonden' aan de KNKF.

Tabel 4.4 Aanbieder van het sportaanbod

bond	Aanbieder sportaanbod										Respons
	(betaalde) trainer van de vereniging	vrijwilliger	trainer van de bond	combinatie- functionaris	anderen						
KNLTB	117	62%	86	46%	0	0%	14	7%	46	24%	189
KNHS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNSB	6	9%	49	75%	5	8%	1	2%	17	26%	65
KNHB	29	28%	83	79%	19	18%	13	12%	14	13%	105
Atletiekunie	42	64%	34	52%	0	0%	15	23%	16	24%	66
KNZB	12	50%	22	92%	0	0%	4	17%	4	17%	24
Nevobo	38	51%	52	69%	13	17%	8	11%	6	8%	75
KNKV	24	25%	76	80%	16	17%	12	13%	14	15%	95
Watersportbond	10	23%	42	98%	7	16%	-	-	17	40%	43
JBN	94	86%	18	17%	5	5%	10	9%	18	17%	109
NHV	22	33%	53	79%	1	1%	8	12%	5	7%	67
NTTB*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SBN	9	82%	2	18%	0	0%	1	9%	2	18%	11
KNRB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNVB	37	27%	84	60%	1	1%	26	19%	31	22%	139
KNKF*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nefub	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NBB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NKBV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* De NTTB en KNKF hebben de vragenlijst die voor de 0-meting bedoeld was uitgezet. Hierdoor ontbreken op dit moment de gegevens van de aanbieder van het sportaanbod.

De aanbieder van het sportaanbod beschikt vaak minimaal over een niveau 3 opleiding (zie tabel 4.5). Van de deelnemende bonden werkt een aantal vaak nauw samen met commerciële 'trainers' om de gezamenlijke doelstelling te bereiken. Zo werkt de judobond nauw samen met de trainers van de judoscholen en geldt hetzelfde voor de tennisleraren, die tegen een financiële vergoeding tennislessen en -clinics verzorgen. Ook bij de KNHS, KNKF en de NKBV maken verenigingen veelvuldig gebruik van zowel de accommodatie als de deskundige begeleiders op de maneges, bij de vechtsportscholen en in de klimhallen/-centra.

Tabel 4.5 Niveau van de aanbieder van het sportaanbod

Bond	Niveau trainer										Respons*
	niveau 2		niveau 3		niveau 4		niveau 5		anders		
KNLTB**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNHS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNSB***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNHB	42	42%	50	50%	10	10%	8	8%	35	35%	101
Atletiekunie	17	28%	45	74%	10	16%	1	2%	14	23%	61
KNZB	11	50%	16	73%	6	27%	0	0%	7	32%	22
Nevobo	26	36%	47	65%	12	17%	4	6%	13	18%	72
KNKV	37	41%	42	46%	8	9%	7	8%	33	36%	91
Watersportbond***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JBN	29	27%	34	31%	72	66%	0	0%	22	20%	109
NHV	29	44%	31	47%	9	14%	1	2%	18	27%	66
NTTB***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SBN	4	36%	9	82%	2	18%	1	9%	2	18%	11
KNRB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KNVB	40	31%	55	43%	19	15%	5	4%	45	35%	129
KNKF***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nefub	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NBB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NKBV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Natuurlijk wordt er tevens aangesloten bij de regeling combinatiefuncties. Deze professionals zijn uitermate geschikt om, als hun taakstelling het toe laat, voor een of zelfs meerdere verenigingen het sportaanbod te verzorgen. Middels een presentatie op 17 februari 2011 te Zeist is dan ook de ondersteuningsorganisatie combinatiefuncties in de sport op de hoogte gesteld van de kansen die ons project hun te bieden heeft.

4.8 Tussenresultaten samenwerking

Sportverenigingen onderhouden structurele samenwerkingsverbanden met scholen, ook tijdens en rondom schooltijden, en andere partners in de BOS-omgeving. Er zijn verschillende motieven om samen te werken met het onderwijs. Belangrijke redenen zijn de eigen zichtbaarheid en het (mogelijk) aantrekken van nieuwe leden. Daarnaast blijkt wel dat de verenigingen die in de 0-meting al een samenwerking met het onderwijs hadden, deze gecontinueerd hebben. De 0-meting is echter alleen bedoeld voor het bepalen van het benaderingsbeleid vanuit de bonden. Dat betekent dat we pas een vergelijking kunnen maken tussen de 1- en 2-meting. Kortom zijn de schoolactieve verenigingen uit het voorgaande jaar nog steeds schoolactief?

4.9 Verankering

De verankering van het project wordt op verschillende niveaus vormgegeven. Ten eerste vindt verankering binnen NOC*NSF plaats middels het benoemen van het expertgebied School & Sport en het benoemen van het actieplan onderwijs en sport in de Sportagenda 2016. In deze agenda wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met het onderwijs om ook doelstellingen in het kader van het verhogen van de

sportparticipatie te realiseren. De schoolactieve verenigingen spelen hierin een belangrijke rol, waarin meer ingezoomd gaat worden op het bereiken van leerlingen in het voorgezet onderwijs (met name vmbo) en middelbaar beroepsonderwijs.

Ten tweede zijn in het kader van het opstellen van de Sportagenda 2016 verschillende bijeenkomsten georganiseerd met een werkgroep van enkele bonden. Tevens wordt de Sportagenda 2016 in de Algemene Ledenvergadering aan alle bij NOC*NSF aangesloten bonden voorgelegd. Daarnaast moeten de bonden zelf gedurende de projectperiode eigen financiële middelen inbrengen. Deze inzet zal - na de verschillende gesprekken die de projectleider ook met de bonden gevoerd heeft - niet stoppen na 2012. Het lespakket Sport@School is hiervan een voorbeeld, dat nog t/m schooljaar 2014/2015 doorloopt.

Ten derde maken een groot aantal bonden (o.a. KNRB, KNKV, JBN) contractuele afspraken met de verenigingen, die graag ondersteund willen worden om schoolactief te worden. De verenigingen gaan dus voor het structureel schoolactief zijn en dit loopt zelfs inmiddels door na 2012.

Ten slotte zal op verenigingsniveau het verdiepende onderzoek mogelijk uitspraken gaan doen over het structurele, blijvende karakter van dit deelproject. Ook zal in de komende meting (2-meting) de vergelijking gemaakt worden met de schoolactieve verenigingen in de 1-meting om te zien of er verenigingen zijn afgevallen.

5 Bevordering Lokale Netwerkvorming: Sport Lokaal Samen

Hoofdstuk 5 is geschreven door deelprojectleider Tammy Baur, werkzaam bij VSG.

5.1 Inleiding

In het Beleidskader wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door te bevorderen dat de schoolgaande jeugd meer gaat sporten en bewegen. Het platform Sport, Bewegen en Onderwijs zet met het deelproject 'Sport Lokaal Samen' in op randvoorwaarden om dit te bewerkstelligen, namelijk een intensievere samenwerking tussen scholen, sportclubs, naschoolse opvang en sportbuurtwerk. Het project bestaat uit twee fasen. Fase 1 is in september 2009 gestart en in februari 2010 geëindigd. Door de projectgroep is geconstateerd dat er in Nederland weliswaar sprake is van een grote hoeveelheid landelijke, regionale en lokale projecten, initiatieven en activiteiten, maar dat deze inspanningen onvoldoende resulteren in een structurele aanpak op lokaal niveau. De continuïteit van de activiteiten is niet gewaarborgd en de financiering en personele inzet zijn vaak van tijdelijke aard. De bestaande netwerken van scholen, sportaanbieders, gemeenten en overige betrokken partijen moeten veelal worden versterkt of er moeten nieuwe netwerken worden ingericht (Oberon, 2010).

Fase 1 heeft tevens geresulteerd in een geschreven handreiking 'Lokale Netwerkvorming Sport, Bewegen en Onderwijs'. Hierin staat beschreven binnen welke kaders netwerkvorming bevorderd moet worden. Deze handreiking dient als leidraad voor fase 2. Fase 2 is het ondersteuningstraject dat gestart is in maart 2010 en eindigt in 2012. De Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) is gevraagd om de netwerkvorming te bevorderen rond PO- en VO-scholen, mbo instellingen en in buurten. Het zwaartepunt ligt daarbij op scholen en instellingen en in wijken waar de achterstanden en problemen op het gebied van sport en bewegen, overgewicht en schooluitval het grootst zijn. Daarbij ligt de focus op jeugdigen van 10-23 jaar, omdat juist bij deze doelgroep de sportdeelname zienderogen afneemt. De doelgroep wordt gevormd door lokale kernpartners: gemeenten, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair, voortgezet en mbo-onderwijs.

Hoofddoel van het ondersteuningstraject is de versterking van bestuurlijke en uitvoerende lokale netwerken van Sport en Onderwijs. De uitvoerende netwerken kunnen bestaan uit professionals en vrijwilligers uit onderwijs-, sport- en buurtorganisaties, met de vakleerkracht en combinatiefunctionaris als spil. In een netwerk of in een 'team' kunnen deze vakmensen samen een doorlopend sport- en beweegaanbod creëren voor leerlingen van scholen en de jeugdige inwoners in de wijk. Doel van het project is dat in 2012 bij 40 gemeenten aantoonbaar sprake is van:

1. Verbetering van de informatie en communicatie over netwerken sport, bewegen en onderwijs, zodat de kernpartners en eventuele andere partners kennis hebben over de wijze waarop netwerken van sport en onderwijs tot stand kunnen worden gebracht of versterkt.
2. Versterking van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau doordat:

- er een ondersteuningstraject is uitgevoerd waarbij aan 40 gemeenten intensieve ondersteuning 'on the job' is geboden bij de totstandkoming of versterking van lokale netwerken sport en onderwijs. Gemeenten waar achterstanden het grootst zijn, krijgen voorrang boven andere lokale situaties in het ondersteuningstraject;
  - kernpartners op bestuurlijk niveau contact met elkaar onderhouden en elkaars expertise benutten;
  - kernpartners de overige betrokken partijen kennen en deze betrekken in het netwerk;
  - de rolverdeling binnen het netwerk helder is (o.a. wat betreft initiatief, bestuurlijke verantwoordelijkheden en uitvoerende organisaties).
3. Bevorderen van de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname door verankering in lokaal beleid doordat:
- beleidsterreinen zijn geïntegreerd en middelen gebundeld als gevolg van het opstellen van een lokale bestuurlijke agenda 'sport en onderwijs' waarin verschillende beleidsterreinen en sectoren vertegenwoordigd zijn;
  - de kernpartners de werkwijze hebben verankerd in hun beleid en organisatie;
  - de uitvoering van activiteiten voor meerdere jaren is zeker gesteld;
  - er vooruitgang is geboekt ten aanzien van de structurele financiering van het sportaanbod;

De nevendienstelling van het project is de uitrol naar gemeenten van (reeds bestaande) goede voorbeelden die voortkomen uit lopende (ondersteunings)trajecten op het gebied van lokale netwerkvorming. Dit komt op de volgende manier tot uiting.

- Er is een digitale handreiking opgeleverd en onder de aandacht gebracht bij alle gemeenten. De handreiking bevat in ieder geval een stappenplan, goede voorbeelden van lokale samenwerking en een overzicht van valkuilen en succesfactoren. De handreiking wordt regelmatig aangevuld met 'good practices' en nieuws;
- Er zijn 8 informatiebijeenkomsten en 8 terugkombijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten en lokale partners. Op de bijeenkomsten worden deelnemers (o.a. aan de hand van de handreiking) geïnformeerd en geïnspireerd;
- De lokale partners, in ieder geval de kernpartners (gemeente, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair- en voortgezet onderwijs, ROC's en AOC's), zijn (beter) geïnformeerd over de mogelijkheden en strategieën om verbindingen en netwerken van sport en onderwijs te versterken.

Het deelproject 'Sport Lokaal Samen' heeft geen directe invloed op leerlingen, scholen of sportverenigingen. Daarom wordt er op andere thema's gemonitord en geëvalueerd. Er is voor gekozen om de bovenstaande geformuleerde doelstellingen onder te brengen in vier thema's, te weten: 1) bereik; 2) samenwerking; 3) deskundigheidsbevordering en 4) verankering

5.2 Stand van zaken Sport Lokaal Samen 2010-2012

Het project bestaat uit twee verschillende tranches. Er zijn in mei en juni 2010 informatiebijeenkomsten georganiseerd, waarin toelichting is gegeven over het project 'Sport Lokaal Samen', het ondersteuningstraject en hoe een gemeente in aanmerking kon komen voor deelname. De handreiking 'Sport Lokaal Samen' werd

aan deelnemers verstrekt. Deze bijeenkomsten zijn in totaal door ongeveer 125 deelnemers bezocht. De deelnemers waren voor het merendeel afkomstig uit gemeenten. De sluitingsdatum van de inschrijftermijn was 1 augustus 2010. De gemeenten zijn voorgeselecteerd door VSG en Oberon. De projectgroep 'Sport Lokaal Samen' (SLS) heeft in augustus 2010 19 gemeenten geselecteerd uit 34 aanvragen, waarbij de selectiecriteria gehanteerd zijn zoals genoemd in het projectvoorstel. De voorkeur ging uit naar aanvragen waarin achterstandswijken vmbo-scholen of mbo-scholen centraal stonden. Ook werd meegenomen of in de aanvraag aandacht was voor de doelen van het Beleidskader. In tabel 1 worden de gemeenten uit tranche 1 benoemd.

Tabel 5.1 Tranche 1 gemeenten

Provincie	Gemeenten
Groningen	Groningen, Hoogezand-Sappemeer
Friesland	Franekeradeel, Nijefurd
Drenthe	De Wolden
Overijssel	Losser
Gelderland	Zutphen, Scherpenzeel
Limburg	Nederweert, Nuth, Valkenburg aan de Geul, Sittard-Geleen, Beek
Noord Brabant	Eindhoven
Noord Holland	Haarlem, Amsterdam ZO, Heerhugowaard, Haarlemmermeer
Zuid Holland	Delft

Deze gemeenten zijn in september 2010 gestart. De adviseurs ondersteunen tot augustus 2011. De gemeenten hebben dan nog ruim 3 maanden om het project SLS af te ronden en 3 maanden voor het inleveren van een eindrapportage, uiterlijk 31 december 2011.

In november en december 2010 zijn er wederom vier regionale informatiebijeenkomsten georganiseerd, die vergelijkbaar waren met die uit tranche 1. Deze bijeenkomsten zijn door ongeveer 100 deelnemers bezocht. De deelnemers waren voor het merendeel afkomstig uit gemeenten. De sluitingsdatum van de inschrijftermijn was 1 februari 2011. De projectgroep heeft in maart 2011 21 gemeenten geselecteerd uit 66 aanvragen. In tabel 5.2 worden de gemeenten uit tranche 2 gepresenteerd.

Tabel 5.2 Tranche 2 gemeenten

Provincie	Gemeenten
Groningen:	Stadskanaal, Pekela
Friesland:	Tytjerkstradiel
Drenthe:	Tynaarlo
Overijssel:	Hardenberg, Raalte, Borne
Gelderland:	Aalten, Lochem
Limburg:	Maastricht, Leudal, Horst a/d Maas, Echt-Susteren
Noord Brabant:	Sint-Michielsgestel, Helmond
Zeeland:	Veere
Noord Holland:	Hilversum, Den Helder, Heemstede
Zuid Holland:	Gouda, Capelle a/d IJssel

Deze gemeenten zijn in maart 2011 gestart. De adviseurs ondersteunen tot en met januari 2012. De gemeenten hebben dan nog 3 maanden om het project SLS af te ronden en de eindrapportage dient uiterlijk 30 april 2012 ingeleverd te worden.

De ondersteuners zijn zowel in de eerste als in de tweede tranche geleverd door projectgroeporganisaties en provinciale sportraden. In tabel 5.3 staat weergegeven hoeveel trajecten de verschillende organisatie ondersteunen.

Tabel 5.3 Aantal trajecten die per organisatie worden begeleid

Organisatie	Aantal trajecten
NISB	14
Huis voor de Sport Limburg	8
Sportservice Noord Holland	5
Huis voor de Sport Groningen	4
Sport Fryslân	3
Sport Drenthe	2
KVLO	2
Sport Zeeland	1
MBO Raad	1

De adviseurs/ondersteuners werkzaam binnen het traject komen per tranche twee keer bij elkaar voor uitwisseling van ervaring en eventuele bijscholing (Organisatie: Oberon).

Voor elke tranche worden in 2011 bijeenkomsten georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomsten is uitwisselen van ervaringen met het project door partijen uit de projectgemeenten, zowel met elkaar als met de aanwezige deelnemers uit andere gemeenten.

De trajecten uit de eerste tranche verlopen in de meeste gevallen volgens planning en bevinden zich merendeels in een afrondende fase. Het proces verloopt echter (nog) niet overal zoals gehoopt. Op enkele plaatsen heeft het traject vertraging opgelopen. De redenen hiervoor lopen uiteen: partijen zijn onvoldoende betrokken of doelen zijn (achteraf gezien) te ambitieus om binnen het tijdsbestek van één jaar te realiseren. Er wordt echter op alle plaatsen nog steeds vooruitgang geboekt en men is ook van plan om het proces het komend jaar nog voort te zetten (met of zonder betrokkenheid van de ondersteuner). De ondersteuners benoemen een aantal knelpunten die de vorming van een structureel netwerk in de weg staan of die goed functionerende netwerken op termijn kwetsbaar kunnen maken:

Bezuinigingen

De verschillende partijen zullen moeten blijven investeren in het in stand houden van het netwerk en het organiseren van activiteiten. In deze periode van bezuinigingen zijn dergelijke investeringen echter niet vanzelfsprekend. Er kunnen vaak moeilijk toezeggingen worden gedaan voor de langere termijn. Niet alleen het feitelijk uitblijven van benodigde investeringen belemmert het proces, ook de vrees voor toekomstige bezuinigingen kan voor scepsis zorgen bij partijen.

Kartrekkers

Op sommige plaatsen zijn de partijen weliswaar enthousiast en betrokken, maar mist nog een echte kartrekker. In veel gemeenten vervullen combinatie-functionarissen deze sleutelrol. De ondersteuners wijzen erop dat hun rol als kartrekkers op deze plekken cruciaal is voor de voortgang van het netwerk en de activiteiten. In een aantal gemeenten wordt overwogen om te bezuinigen op de combinatiefunctionarissen. De ondersteuners zien dit als een groot risico voor de voortgang van de trajecten.

VO

Op een aantal plaatsen is het moeilijk om de VO-scholen bij het netwerk te betrekken en betrokken te houden. Voor de PO-scholen lijkt participatie in het netwerk in het algemeen meer vanzelfsprekend.

Door de ondersteuners is een aantal vraagstukken naar voren gekomen die in meerdere gemeenten een rol spelen:

Schakelen tussen bestuurlijk en uitvoerend niveau

Het blijkt soms moeilijk om de schakel te vinden tussen het bestuurlijk niveau en het uitvoerend niveau. Wanneer er afspraken zijn gemaakt tussen bestuurders, is het soms moeilijk de slag te slaan naar uitvoering van activiteiten. Vaak mist een kartrekker. Ook het omgekeerde komt voor: wanneer wordt ingestoken op de uitvoering, is de vraag of de continuïteit voldoende kan worden gewaarborgd.

Focus op kwaliteit

SLS heeft op veel plekken als doel om bestaande projecten te bundelen en te verankeren. In de praktijk blijkt dat het project ook tot veel nieuwe initiatieven en mogelijkheden leidt. Dat is een succes: kennelijk trekt het project op positieve wijze de aandacht. Hoewel het goed is om nieuwe kansen aan te grijpen, benadrukken de ondersteuners ook dat het belangrijk is om niet teveel tegelijk te doen. Het kan averechts werken om (met name nieuwe) samenwerkingspartners te snel met veel nieuwe ideeën te overladen. Dat geldt temeer voor partijen die van vrijwilligers afhankelijk zijn. Het kan het goed zijn om eerst te focussen op de borging van kwaliteit en te zorgen voor continuïteit, voordat het netwerk en/of activiteitenaanbod verder wordt uitgebreid.

Rol gemeente

Een vraag die op verschillende plekken speelt, is welke rol de gemeente kan/moet vervullen. Verschillende ondersteuners bemerken bij de andere partijen enig wantrouwen ten opzichte van de gemeente. De gemeente wordt vaak niet als gelijkwaardige partner gezien, maar als de instantie die zorgt voor de regels en (deels) de financiën. Daarnaast hebben de partijen de ervaring dat beloftes niet worden nagekomen, dat processen binnen de gemeente traag verlopen, dat de koers afhankelijk is van politieke belangen (en dus veranderlijk), of dat de gemeente de eigen visie dwingend aan de andere partijen oplegt. Ook is men op sommige plaatsen teleurgesteld in het besluit van de gemeente om niet te investeren in combinatiefuncties. Ook gemeenten zelf lijken soms moeite te hebben met het bepalen van hun eigen positie of hun eigen rol te definiëren. Geconstateerd wordt dat gemeenten zich vaak te veel met de uitvoering bezig houden en dat het beter zou zijn als zij regie zouden voeren op strategisch doelstellingsniveau.

Organisatiebelangen

Niet alleen in het geval van de gemeenten, maar ook meer in het algemeen speelt het probleem dat partijen soms moeilijk samen door een deur kunnen. Vaak komt dat doordat (het vermoeden bestaat dat) organisatiebelangen van afzonderlijke partijen zwaarder wegen dan het gezamenlijke belang. Het lijkt verstandig om in dergelijke gevallen als ondersteuner de focus te leggen op de inhoudelijke doelstellingen. Partijen die daadwerkelijk de drive hebben om de jeugd te laten sporten, kunnen in de meeste gevallen op die inhoudelijke basis tot afspraken komen.

5.3 Methoden van Monitoring en Evaluatie

De monitoring en evaluatie van het project 'Sport Lokaal Samen' is gericht op een procesevaluatie van de uitvoering van de beoogde activiteiten en de waardering daarvan door de deelnemers. De doelgroep van de monitoring en evaluatie wordt gevormd door de lokale kernpartners: gemeenten, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair, voortgezet en mbo-onderwijs. Diverse methoden worden gebruikt om het project te monitoren en evalueren.

A. Logboeken

Ondersteuners houden in een Excell logboek de volgende zaken bij: contacten (w.o. kernpartners), aantal bestede uren per activiteit, succes- en faalfactoren en opvallende zaken. Het doel van de logboeken en het proces (invullen, versturen, verwerking, kennisdeling) wordt in een reguliere bijeenkomst met de ondersteuners besproken. Vanaf december 2010 tot en met juli 2011 worden de logboeken maandelijks door de eerste tranche deelnemers ingevuld. Vanaf april 2011 tot en met januari 2012 vullen alle deelnemers van de tweede tranche maandelijks het logboek in. Elke maand wordt er op basis van de logboeken een samenvatting gemaakt van de uitkomsten. Deze samenvatting wordt binnen een week na inleverdatum verspreid onder de ondersteuners, de projectleider namens VSG en de adviseurs van Oberon. De logboeken van de eerste maanden zijn inmiddels verwerkt.

B. Groepsgesprekken

Bij de eerste en de tweede tranche vindt een groepsgesprek plaats met ondersteuners. Tijdens het gesprek wordt er gebruik gemaakt van een vooraf opgestelde topiclijst. De topiclijst is reeds ontwikkeld en het eerste groepsgesprek is gehouden in maart 2011. Het groepsgesprek voor de tweede tranche zal in december 2011 worden afgenomen. Tijdens dit gesprek wordt ingegaan op het proces. Enkele thema's zijn de centrale ondersteuning en succes- en faalfactoren bij het opzetten van een structureel netwerk. Ook wordt stilgestaan bij de mate waarin de doelen van het project zijn behaald. Het gesprek maakt deel uit van een reguliere bijeenkomst met de ondersteuners.

C. Telefonisch contact

Aan het eind van de beide tranches wordt een telefonisch gesprek gehouden met de ondersteuners (ongeveer 30 minuten). De ondersteuners binnen de eerste tranche zullen in september 2011 benaderd worden. De ondersteuners uit de tweede tranche zullen in februari 2012 telefonisch benaderd worden. In dat gesprek wordt het project "Sport Lokaal Samen" geëvalueerd (mate waarin de doelstellingen zijn gehaald, succes- en faalfactoren, begeleiding van de ondersteuners). Het telefonische interview wordt afgenomen aan de hand van een topiclijst met daarop de criteria voor de evaluatie. Deze lijst is reeds ontwikkeld.

D. Vragenlijst

Tot slot wordt er onder lokale partners een vragenlijst (ca. 4 kantjes A4, 10-15 minuten invultijd) afgenomen. Het Mulier Instituut zal deze vragenlijst digitaal versturen en de gegevens analyseren. Met het ontwikkelen van de vragenlijst is in de eerste helft van 2011 begonnen. In juni wordt deze geprogrammeerd en getest. In september 2011 zal de vragenlijst worden afgenomen bij kernpartners in de eerste tranche. Voor de tweede tranche wordt de vragenlijst in februari 2012 afgenomen. Thema's in de vragenlijst zijn bijvoorbeeld de samenwerking tussen de

partijen, het opzetten van het lokale project (opzetten plan van aanpak, uitvoering van activiteiten) en de mate waarin er een structureel samenwerking tot stand is gekomen.

In onderstaande tabel 5.4 staat de planning weergegeven van de activiteiten die in de komende tijd nog worden uitgevoerd in het kader van de monitoring en evaluatie van het deelproject 'Sport Lokaal Samen'.

Tabel 5.4 Planning van de activiteiten voor het deelproject 'Sport Lokaal Samen'.

Activiteit	Begin	Einde	Opmerkingen
<i>Logboek</i>			
Samenvattingen Tranche 1	Dec10	Jul11	Maandelijks
Samenvattingen Tranche 2	Apr11	Jan12	Maandelijks
<i>Groepsgesprekken</i>			
Groepsgesprek Tranche 2	Dec11		Beknopt verslag
Analyse en rapportage		Jan12	Eindrapport
<i>Telefonische interviews</i>			
Afnemen Tranche 1	Sept11	Sept11	Beknopt verslag
Afnemen Tranche 2	Feb12	Feb12	Beknopt verslag
Analyse en rapportage	Jun11	Jan12	Eindrapport
<i>Vragenlijst</i>			
Veldwerkperiode Tranche 1	Sept11	Sept11	3 weken online
Veldwerkperiode Tranche 2	Feb12	Feb12	3 weken online
Cleaning	Nov 11	Mrt12	
Analyse en rapportage	Jul11	Mei12	Eindrapport

5.4 Tussenresultaten bereik

In totaal participeren 40 gemeenten in het deelproject 'Sport Lokaal Samen'. Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Het betreft hier 89 PO-scholen en 23 VO-scholen (waarvan 13 vmbo).

5.5 Tussenresultaten samenwerking

Een belangrijk thema is versterking van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau. In veruit de meeste 1e tranche gemeenten heeft de samenwerking tussen sport, onderwijs en de gemeente een flinke impuls gekregen en vinden ook al uiteenlopende activiteiten plaats. De ondersteuners melden dat partijen elkaar beter weten te vinden (korte lijnen), dat er structureel (periodiek) overleg plaatsvindt, dat er verbindingen zijn gelegd tussen verschillende bestaande activiteiten, overlegstructuren en financieringsstromen ('potjes') en dat partijen een gedeelde verantwoordelijkheid voelen voor de voortzetting (en evt. uitbreiding) van het netwerk en de activiteiten. Op die manier is een goede basis gelegd.

5.6 Tussenresultaten deskundigheidsbevordering

Deskundigheidsbevordering vindt plaats door middel van het verbeteren van de informatie en communicatie over netwerken sport, bewegen en onderwijs, zodat de kernpartners en eventuele andere partners op de hoogte zijn hoe netwerken van sport en onderwijs tot stand te brengen of te versterken. Het belangrijkste resultaat is dat de digitale handreiking is ontwikkeld (www.sportlokaalsamen.nl) en onder de

aandacht is gebracht bij alle gemeenten. De handreiking bevat een stappenplan, goede voorbeelden van lokale samenwerking en een overzicht van valkuilen en succesfactoren. De handreiking wordt regelmatig aangevuld met 'good practices' en nieuws.

Via diverse trajecten is gecommuniceerd over het deelproject en over hoe netwerken van sport en onderwijs tot stand gebracht dienen te worden. Hieronder volgt een selectie van publicaties en bijeenkomsten:

- Door de projectleider is het project op diverse regionale vak-overleggen van sportbeleidsambtenaren ter sprake gebracht.
- Diverse gemeenten zijn in 2010 en 2011 bezocht om het project onder de aandacht te brengen.
- Bij diverse organisaties of projectleiders van relevante projecten is in 2010 en 2011 informatie gegeven over belang of raakvlakken met het project zoals MOgroep Gelderse Sportfederatie, 'VMBO in Beweging', Nederlandse Sport Alliantie, NIGZ: LokaalActief, Nationale Sportweek, Verkiezing Sportgemeente van het Jaar.
- Tijdens het LEA-congres in januari 2011 is een presentatie over SLS gehouden.
- In het magazine SportLokaal van VSG wordt elk nummer aandacht besteed aan SLS.
- Website van 'Sport Lokaal Samen' (www.sportlokaalsamen.nl).

5.7 Tussenresultaten verankering

Een ander thema waar doelstellingen op zijn geformuleerd, is verankering van de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname door verankering in lokaal beleid. Bestuurlijke verankering (in formele zin) heeft op een aantal plaatsen al concreet vorm gekregen.

- De structuur die is opgezet maakt deel uit van nieuw gemeentelijk beleid en/of jaarplannen van de overige betrokken organisaties;
- Activiteiten die zijn opgestart maken deel uit van de nieuwe jaarroosters van de betrokken scholen;
- Uren en budget voor samenwerking worden opgenomen in jaarplannen/beleidsplannen van onderwijs-/sportpartners en/of de gemeente (in grotere gemeenten gebeurt dit eerder op beleidsmatig niveau);
- Duurzame werkrelaties worden opgebouwd (investeren in contacten);
- Gemeente geeft werkgroepen van vertegenwoordigers uit onderwijs/sport eigen bevoegdheden en eigen budget;
- In één gemeente overweegt men formalisering van het netwerk in de vorm van een stichting.

6 Effectiviteit interventies

Hoofdstuk 6 is geschreven door deelprojectleider Rob Bisseling, werkzaam bij het NISB.

6.1 Inleiding

Het doel van het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs (Ministerie van VWS en OCW, 2008) luidt dat in 2012 het percentage jeugdigen (4-17 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet gestegen is naar minimaal 50%. Door sport- en beweeginterventies gericht in te zetten, wil het Beleidskader tevens bijdragen aan de preventie en vermindering van overgewicht, aanpak van schooluitval en ontwikkeling van talent in de sport. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan effectieve interventies.

In de analyse van knelpunten weergegeven in het Beleidskader werd geconstateerd dat sport en bewegen door scholen en sportverenigingen onvoldoende benut worden om onderwijs-, opvoedings- en gezondheidsdoelen na te streven. Daarnaast bleek er weinig bekend over de (kosten)effectiviteit van interventies waarbinnen sport en bewegen als middel worden ingezet. Met als gevolg dat interventies en praktijkervaringen die aantoonbaar effect hebben en landelijk implementeerbaar zijn niet voldoende verspreid worden.

Uiteindelijk gaat het er in de opzet van het Beleidskader om dat de lokale praktijk meer gebruik gaat maken van kwalitatief goede en bewezen effectieve interventies. Een goed overzicht van interventies en het bevorderen van hun effectiviteit door middel van doorontwikkeling is dan ook van groot belang voor de overige pijlers binnen het Beleidskader. In de analyse van knelpunten wordt dan ook geconstateerd dat er meer aandacht nodig is voor het doorontwikkelen, het bevorderen van de mate van effectiviteit van interventies, en het uitdragen van effectieve sport- en beweeginterventies op bovenstaande terreinen.

Het doel van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' is om de voorwaarden te scheppen voor het vergroten van het gebruik van potentieel effectieve sport- en beweeginterventies. Het gaat hier om interventies die gericht zijn op tenminste één van de volgende vier doelen:

- het stimuleren van sport- en beweeggedrag onder jeugdigen van 4 tot 23 jaar;
- verminderen van overgewicht door middel van sport en bewegen;
- onderwijs(leer)achterstanden en uitval te verminderen;
- talentontwikkeling onder jeugdigen te stimuleren.

Binnen de projectgroep wordt samengewerkt door het NISB, TNO en het Mulier Instituut.

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 6.2 ingegaan op de diverse ondersteuningsvormen voor interventie-eigenaren die vanuit 'Effectiviteit Interventies' beschikbaar zijn en in paragraaf 6.3 wordt de stand van zaken van het project besproken. De wijze waarop monitoring en evaluatie van de voortgang van de diverse ondersteuningstrajecten plaatsvindt in het project wordt beschreven in paragraaf 6.4. In deze paragraaf wordt ingegaan op de geboekte resultaten tot nu toe van 'Effectiviteit Interventies'.

6.2 Ondersteuningsvormen

Om de mate van effectiviteit van interventies te bevorderen biedt 'Effectiviteit Interventies' ondersteuning op een aantal trajecten die uiteindelijk moeten leiden tot een verbetering van de mate van effectiviteit. Deze financiële ondersteuning kan vervolgens worden ingezet voor de volgende ondersteuningstrajecten:

- a. Ondersteuningstraject 1: Een uitgebreid begeleidings- en doorontwikkelings-traject. In dit ondersteuningstraject gaat het om inhoudelijke doorontwikkeling waarbij de aanpak van de interventie zelf wordt versterkt. Dit is de eerste vervolgstap voor de interventie om uiteindelijk op het niveau van Theoretisch Goed Onderbouwd te komen.
- b. Ondersteuningstraject 2: Ondersteuning op het gebied van monitoring en evaluatie. Deze ondersteuning levert een bijdrage aan het verder versterken van de fase Theoretisch Goed Onderbouwd en vormt een opmaat voor (Waarschijnlijk) Effectief.
- c. Ondersteuningstraject 3: Ontvangen van financiering voor de uitvoering van een uitgebreid effectiviteitsonderzoek. Bij positieve resultaten van dit onderzoek is het mogelijk dat de interventie erkend worden als waarschijnlijk of bewezen effectief.
- d. Ondersteuningstraject 4: Ontvangen van financiering voor voorbereidende werkzaamheden voor het landelijk verspreiden van interventies.

In totaal zijn er twee tranches uitgezet waarin interventie-eigenaren ondersteuning konden aanvragen. Deze vonden plaats in 2010 en begin 2011. Deze ondersteuningstrajecten zorgen ervoor dat de interventies een stap voorwaarts maken in mate van effectiviteit.

6.3 Stand van zaken

In 2009 en 2010 hebben zich in totaal 149 interventies aangemeld met interesse voor dit project. Daarvan hebben 76 de gevraagde interventiebeschrijving aangeleverd. In tranche 1 zijn er 42 interventiebeschrijvingen ingediend. Vanuit tranche 1 zijn er 22 ondersteuningstrajecten opgestart (bij 21 verschillende interventies). In tranche 2 zijn er 34 interventiebeschrijvingen ingediend. Er zijn vervolgens 16 ondersteuningsaanvragen ingediend waarvan 14 interventies een positieve eindbeoordeling hebben ontvangen en daarmee in aanmerking zijn gekomen voor ondersteuning. Deze 14 ondersteuningsaanvragen hebben alleen betrekking op doorontwikkeling (ondersteuningstraject 1) en monitoring en evaluatie (de zogenaamde testfase, ondersteuningstraject 2).

6.3.1 *Intensivering activiteiten binnen Effectiviteit Interventies*

Binnen het deelproject 'Effectiviteit Interventies' is vastgesteld dat de kwaliteit van interventies achterblijft bij de verwachtingen. Belangrijk te vermelden is dat het hier gaat om twee zaken. Ten eerste blijkt dat de kwaliteit van de (theoretische) onderbouwing van de interventie, dan wel de algehele beschrijving van de interventie, achterblijft bij de verwachtingen. Een tweede belangrijk aspect is dat binnen de plannen van aanpak van de interventie over het geheel genomen nauwelijks aandacht is voor overdraagbaarheid naar andere locaties en lokale netwerken, laat staan dat er een visie is ontwikkeld voor een landelijke uitrol. Een effectieve interventie, zoals 'Effectiviteit Interventies' nastreeft, moet namelijk niet

alleen effectief zijn binnen haar lokale netwerk, maar ook effectief binnen andere lokale netwerken.

Om de doelstellingen van het Beleidskader ten aanzien van effectiviteit van interventies te halen, zal er vanaf 2011 vanuit 'Effectiviteit Interventies' intensiever worden ingezet op het wegwerken van de achterstand op kwaliteit van interventies op het gebied van sport, bewegen en onderwijs. Dit betekent dat er intensiever wordt ingezet op met name de eerste niveaus van effectiviteit (door middel van het aanbieden van ondersteuning bij het theoretisch onderbouwen van interventies volgens CGL systematiek). Tevens is het van belang dat er steviger wordt ingezet op het inventariseren en beschrijven van potentieel effectieve interventies voor die doelgedragingen en doelgroepen waarvoor op dit moment deze interventies onvoldoende in het vizier zijn. In lijn met het werkplan, zal in 2011 verder worden ingezet op het verbreden van de implementatie van interventies, alsmede het bevorderen van duurzaamheid en overdraagbaarheid van de interventie door hier met interventie-eigenaren gericht aan te werken.

Concreet leidt dit tot de volgende activiteiten in aanvulling op het oorspronkelijke projectplan:

Geconstateerd is dat er weinig goed ontwikkelde sport- en beweeginterventies beschikbaar zijn op het gebied van schooluitval of talentontwikkeling. Vanuit de bijstelling wordt er een extra impuls gegeven aan beloftevolle interventies die nog in ontwikkeling zijn, die betrekking hebben op deze hiaten. Daarnaast zal er een systematische search uitgevoerd worden naar relevante internationale interventies die betrekking hebben op deze hiaten en worden er voorbereidende activiteiten uitgevoerd om een eventuele interventie te vertalen naar de Nederlandse situatie.

De relatie tussen sport en bewegen en leerresultaten wordt in het bekende interventie-aanbod niet volledig aangepakt. De kansen die sport en bewegen biedt voor de cognitieve ontwikkeling van de jeugd blijven onderbelicht. Vanuit Effectiviteit Interventies zal er initiatief worden genomen om een systematische review uit te voeren naar het verband tussen cognitieve ontwikkeling en vitaliteit.

Een interventie, welke niet in de eerdere tranches is aangeboden, maar wel als potentieel effectief gesignaleerd werd, betreft de LOOT scholen, waarvan er in de laatste twintig jaar 29 zijn opgericht om een onderwijsomgeving te creëren voor topsporttalenten die aansluit bij hun specifieke behoefte als topsporter. Vanuit de bijstelling zal er een effectiviteitsonderzoek worden uitgevoerd naar de effecten van het LOOT concept.

Daarnaast zal er intensiever ingezet worden op enerzijds ondersteuning op het gebied van theoretische onderbouwing van interventies en indiening van de interventie bij het Centrum Gezond Leven, en anderzijds ondersteuning op het gebied van lokale implementatie en landelijke/groot regionale uitrol van de interventie. Uit zowel de analyse van de tot nu toe behaalde resultaten van Effectiviteit Interventie en uit de contacten met interventie-eigenaren blijkt dat op deze twee onderwerpen extra ondersteuning gewenst is.

Als laatste zal er vanuit de bijstelling een draaiboek over het project Effectiviteit Interventies vervaardigd worden, waarin beslissingen, succes- en faalfactoren, verbeterpunten en een visie worden beschreven over hoe het gebruik van evidence-based interventies in de praktijk kan worden geoptimaliseerd en aan welke voorwaarden dan moet worden voldaan.

6.4 Methoden van monitoring en evaluatie

De voortgang die de interventies boeken met behulp van de ondersteuningsgelden vanuit 'Effectiviteit Interventies' wordt geleverd door de voortgangsrapportages. In het samenwerkingscontract tussen NISB en de interventie-eigenaar worden de interventie-eigenaren verplicht om een voortgangsrapportage in te leveren.

Naast de voortgang wordt interventie-eigenaren ook gevraagd om hun visie ten aanzien van groot regionaal / landelijke uitrol kenbaar te maken. Het format voor de rapportage zorgt ervoor dat dit onderwerp op de agenda blijft staan. Daarnaast wordt er in de rapportage geïnventariseerd welke thema's behandeld kunnen worden tijdens de te organiseren kennisbijeenkomsten voor interventie-eigenaren op ingegaan wordt.

Aangezien binnen het project 'Effectiviteit Interventies' verschillende interventies betrokken zijn met elk hun eigen doelstellingen zal voor elke interventie op een passende manier worden bepaald of de doelstellingen zijn behaald. Voor de geselecteerde interventies worden afspraken gemaakt met interventie-eigenaren over werkzaamheden, planning en op te leveren eindproducten. Op deze manier kan een uitspraak worden gedaan over de effecten van de afzonderlijke ondersteuningstrajecten. Daarnaast wordt er bij de interventie-eigenaren die een Monitoring en Evaluatie-systeem willen ontwikkelen (traject 2) op aangedrongen zoveel mogelijk gebruik te maken van de standaardmethodieken die hiervoor beschikbaar zijn en ook worden toegepast binnen de overige deelprojecten van het Beleidskader.

6.5 Resultaten

6.5.1 *Bereik*

Vanuit tranche 1 én 2 zijn er in totaal 76 aanvragen behandeld waarin relevante interventies werden beschreven. Hieruit zijn 38 interventies geselecteerd die voldeden aan criteria. In totaal kwamen 35 interventies in aanmerking voor ondersteuning bij de doorontwikkeling, monitoring en evaluatie. Twee interventies zijn geselecteerd voor een effectiviteitsonderzoek en 1 voor ondersteuning bij landelijke uitrol. In tabel 6.1 staan de 1e tranche interventies benoemd en in tabel 6.2 de 2e tranche interventies. Vergeleken met de oorspronkelijke projectplanning, valt op dat een groter aantal interventies ondersteuning ontvangt voor doorontwikkelen en monitoring en evaluatie dan vooraf door de projectgroep werd ingeschat (30 ondersteuningstrajecten, waarvan op voorhand de verdeling als volgt was: 15 keer doorontwikkeling en 15 keer monitoring en evaluatie). Aan de andere kant blijft het aantal ondersteuningstrajecten voor effectiviteitsonderzoek en landelijke uitrol juist achter op het op voorhand ingeschatte aantal (4 ondersteuningstrajecten voor effectiviteitsonderzoek en voor landelijke uitrol was een budget opgesteld die ruimte bood voor 6 ondersteuningstrajecten. Hier zal in hoofdstuk 8 (Additionele resultaten) nader op worden ingegaan. Uit de ondersteuningstrajecten blijkt verder nog dat vaak een combinatie van ondersteuningstraject 1 en 2 (respectievelijk doorontwikkeling en monitoring en evaluatie) wordt uitgevoerd, omdat dit beter aansluit bij de ondersteuningsbehoefte van de interventie-eigenaar. Met deze 38 interventies zijn afspraken gemaakt en deze zijn vastgelegd in de ondersteuningsplannen.

Tabel 6.1 1^e Tranche interventies

	Interventie	Eigenaar	Doelgroep (Beweegnorm, overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling	Setting (BSO, PO, VO, VMBO, mbo onderwijs)	Doelstelling Beleidskader	Onder- steunings traject
1	Special Heroes	Gehandicapten- sport Nederland	Speciaal onderwijs	Speciaal onderwijs	Beweegnorm	2
2	Open Sportcentrum Haagse Beemden	Stichting OSHB	Algemeen	PO, VO, VMBO	Beweegnorm	1
3	3+2 vet idee	KVLO	algemeen	PO	Beweegnorm	2
4	Beweegtas	NISB	8-10 jaar	PO	Beweegnorm	1+2
5	Jeugd Sport Pas	Stichting Sportservice Noord-Holland	Algemeen	PO	Beweegnorm	1
6	YourAction	Erasmuc MC	Klas 1	VO, VMBO	Beweegnorm	1
7	Beweeggames	Kandinsky College	Algemeen	VMBO	Beweegnorm	2
8	IRun2BFit	Stichting IRun2BFit	Klas 1,2,3	VO, VMBO	Beweegnorm	1
9	Basisscholen zaalvoetbalcompetiti e Zeeburg	KNVB	Groep 7 en 8	PO	Beweegnorm	1+2
10	DOiT	VUmc	Algemeen vmbo	VMBO	Beweegnorm	4
11	Gezond op School	Nederlandse Sport Alliantie	Groep 5 – 8	PO	Beweegnorm	2
12	Sport2U	Stade Advies	Algemeen	VO, VMBO	Beweegnorm	2
13	Club2Move	Sportservice Zwolle	Algemeen	VO, VMBO	Beweegnorm	1
14	Lekker Fit!	Nederlandse Hartstichting	Algemeen	PO	Overgewicht	2
15	Club Fit 4 Utrecht	Sportservice Midden-Nederland	Overgewicht 4-16 jaar	PO, VO, VMBO	Overgewicht	2
16	Bewegen is Vet	Fysiotherapie Heikant	Overgewicht, 4-10 jaar	PO	Overgewicht	1+2
17	B-Fit	Gelderse Sport Federatie	Algemeen 2-15 jaar	PO, VO, VMBO	Overgewicht	1
18	SportZappCard	Stichting Sportboulevard Enschede	6-18 jaar	Brede school	Overgewicht	1
19	Realfit	GGD Limburg zuid	Overgewicht	VO, VMBO	Overgewicht	1+3
20	VetisnietVet	Erasmus MC	Brugklas	VO, VMBO	Overgewicht	1
21	SportMPower	Kennispraktijk	Klas 3 en 4 vmbo	VMBO	Schooluitval	3

Tabel 6.2 2^e Tranche interventies

	Interventie	Eigenaar	Doelgroep (Beweegnorm, overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling)	Setting (BSO, PO, VO, VMBO, mbo onderwijs)	Doelstelling Beleidskader	Onder- steunings traject
1	Balvaardigheid	Centrum voor Bewegingsweten- schappen, RuG	Speciaal basisonderwijs	PO	Beweegnorm	1+2
2	Beweegwijs	Beweegwijs	Algemeen	PO	Beweegnorm	1+2
3	De Actieve Pauze	Fontys Sporthogeschool	Meisjes in bovenbouw	PO, VO	Beweegnorm	1+2
4	sCOOLsport	Sport Zeeland	Algemeen	PO	Beweegnorm	1+2
5	CUIDance	Gelderse Sport Federatie	Vmbo brugklas	VMBO	Beweegnorm	1+2
6	Freesport in het VO	SLO	Klas 1,2,3	VO, VMBO	Beweegnorm	1+2
7	Moving Cultures	NISB	Vmbo onderbouw	VMBO	Beweegnorm	1+2
8	Fital Sports mbo	Fital sports	Algemeen	MBO	Beweegnorm	1+2
9	Echnaton	Echnaton College	Algemeen	VO	Overgewicht	1+2
10	Re-Move	Ambulatorium, Windesheim	Reboundgroep	VO	Schooluitval	1+2
11	Sportklasse!	CPS Onderwijsontwik- keling en advies	Algemeen	VO	Schooluitval	1+2
12	Sport-it	ClickF1	Overbelaste jongeren	VO, mbo	Schooluitval	1+2
13	Centre for Sports and Education	CSE	Talenten	VO, mbo	Talentontwikkel- ing	1+2
14	Sportfolio	Hogeschool Arnhem en Nijmegen	Talenten	VO	Talentontwikkel- ing	1+2

6.5.2 *Aanbod*

Vanuit tranche 1 hebben de interventie eigenaren de voortgangsverslagen reeds aangeleverd. In deze verslagen geven de interventie-eigenaren aan dat de doorontwikkeling van interventies voortvarend van start is gegaan met de activiteiten voortvloeiend uit de goedgekeurde ondersteuningsplannen.

6.5.3 *Samenwerking*

Momenteel wordt in samenwerking met het CGL gewerkt aan het onderbrengen van de interventies in de i-database van CGL.

6.5.4 *Deskundigheidsbevordering*

In de voortgangsrapportages is de interventie-eigenaren gevraagd om naast de voortgang van het project ook aandacht te besteden aan strategieën voor grootregionale of landelijke uitrol en wordt de vraag gesteld waar interventie-eigenaren extra ondersteuning op willen ontvangen, zoals lokale implementatie of meer persoonlijke begeleiding bij monitoring en evaluatie. Momenteel wordt in samenwerking met het NJI een cursus opgezet waarin interventie eigenaren zullen leren een theoretische onderbouwing op te stellen voor hun interventie.

6.5.5 *Verankering*

In alle fasen van ondersteuning is aandacht voor de landelijke implementatie van de interventies. Zowel in de aanvraagfase als bij de tussenrapportage worden interventie-eigenaren gestimuleerd na te denken over de landelijke implementatie van hun interventie. Ook het onderbrengen van de interventies in de i-database van CGL draagt bij aan de verankering van de interventies in Nederland.

7 VMBO in Beweging

Hoofdstuk 7 is geschreven door deelprojectleider Hiske Blom, werkzaam bij NISB.

7.1 Inleiding

Scholen kunnen een stimulerende rol spelen om niet-actieve leerlingen te verleiden tot sporten. Op scholen wordt flink gewerkt aan goed beweegonderwijs en sporttoernooien, maar vaak spreekt dit alleen de toch al actieve leerlingen aan. Juist voor de niet-actieve leerlingen is het belangrijk om voldoende te bewegen. Van de 12-17 jarigen bewegen de VMBO-ers het minst. Onder deze leerlingen beweegt minder dan 40% voldoende (Bernaards et al., 2011). Hoog tijd dus om VMBO-leerlingen die niet of te weinig bewegen uit te dagen om in actie te komen. Om deze uitdaging aan te gaan hebben het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en de VO-raad het projectplan 'VMBO in Beweging' ontwikkeld in samenwerking met de Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO) en de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO). De doelstelling van het project 'VMBO in Beweging' is dat scholen meer integraal sport- en beweegaanbod creëren voor inactieve leerlingen. Door te laten zien wat sport en bewegen de school en haar leerlingen oplevert en te werken aan draagvlak en verankering van de activiteiten op school, draagt dit plan tevens bij aan de structurele inbedding van sport en bewegen in de school. Door het vergroten van het sport- en beweegaanbod wordt op de deelnemende scholen gestreefd naar een stijging van het aantal inactieve leerlingen dat aan de beweegnorm voldoet met 10%.

Scholen die deelnemen aan 'VMBO in Beweging' gaan gedurende drie jaar (2010, 2011 en 2012) aan de slag om sport- en beweegaanbod op te starten voor de niet-actieve leerlingen. Het kan gaan om nieuw aanbod onder schooltijd, tijdens de pauzes of na schooltijd. Als de opgestarte activiteiten succesvol zijn, is het zaak om te zorgen dat het aanbod een structurele plek krijgt in het schoolbeleid. Meer informatie over het project 'VMBO in Beweging' kan verkregen worden via de website van het NISB (<http://www.nisb.nl/projecten/kids-jeugd/vmbo-in-beweging/vmbo-in-beweging.html>).

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat op dit moment (juni 2011) de stand van zaken is ten aanzien van het project 'VMBO in beweging'. Daarnaast is te lezen welke acties zijn uitgevoerd in het kader van monitoring en evaluatie en hoe het totale monitoring en evaluatieplan eruit ziet. Ook wordt beschreven welke resultaten er tot nu toe zijn behaald.

7.2 Ondersteuning aan scholen

De ondersteuning aan scholen vanuit dit project bestaat uit vier verschillende onderdelen. Te weten:

1. Financiële bijdrage voor het aanstellen van een sport- en beweegcoördinator op school. Scholen die deelnemen aan 'VMBO in Beweging' stellen binnen hun school een sport- en beweegcoördinator aan voor een dagdeel per week voor een periode van 3 jaar. De sport- en beweegcoördinator geeft uitvoering aan het project 'VMBO in Beweging' op schoolniveau. Deze aanstelling is op basis van cofinanciering. Het eerste jaar wordt voor 100% vanuit het project

gefinancierd, het tweede jaar voor 50% en het derde jaar voor 0%. De school werkt op deze manier geleidelijk toe naar het zelf financieren van een dergelijke kracht.

2. Netwerkbijeenkomsten. Door het oprichten van tien regionale netwerken van scholen ontstaat er kennis- en ervaringsuitwisseling. De regiocoach organiseert en faciliteert deze bijeenkomsten.
3. Advies van een regiocoach. Nederland wordt opgedeeld in 5 regio's; noord, zuid, oost, west en midden. Per regio is er 1 ondersteuner aangesteld, voor 1 dag in de week. Deze persoon draagt zorg voor het ondersteunen van scholen die deelnemen aan het project 'VMBO in Beweging' in zijn/haar regio. Naast het oprichten van een netwerk, het organiseren van netwerkbijeenkomsten kan de ondersteuner (beperkt) individuele ondersteuning of advies geven aan scholen die daar behoefte aan hebben.
4. Toolbox voor het in beweging brengen van inactieve leerlingen. De toolbox helpt de school bij het opzetten van een sport- en beweegaanbod. In de toolbox zit een beschrijving van de verschillende stappen van het project en een overzicht van beschikbare interventies, middelen en lesmaterialen die hierbij te gebruiken zijn. Good-practices op schoolniveau krijgen ook een plek in de toolbox en worden op die manier ter inspiratie voor alle VMBO-scholen zichtbaar.

7.3 Stand van zaken

De 74 scholen die momenteel deelnemen (58 eerste tranche, 16 tweede tranche) hebben allemaal een schoolscan (0-meting schoolniveau) gedaan, een leerlingenscan (0-meting leerling-niveau) uitgevoerd en hebben een plan van aanpak opgesteld in samenwerking met de partners uit hun lokale netwerk. De scholen uit de eerste tranche zijn in het najaar 2010 gestart met uitvoering van dit plan. De scholen uit de tweede tranche zijn januari 2011 gestart met uitvoering van de activiteiten op school.

Uit de tussenmeting (zie verdere toelichting paragraaf 7.4) kwam naar voren dat 51% van de scholen tevreden is over hoe het project 'VMBO in Beweging' loopt. Ongeveer één derde staat hier neutraal tegenover. Tevens blijkt dat het overgrote deel van de sport- en bewegescoördinatoren op school (77%) tevreden is over de ondersteuning die zij krijgen vanuit het project.

Van de 79 scholen die bij de start van het project de samenwerkingsovereenkomst van 'VMBO in Beweging' hebben getekend zijn er 5 gestopt. Het stop zetten van het project komt vaak door meerdere factoren. Twee keer is de komst van een nieuwe directeur genoemd als aanleiding voor het stopzetten van het project. Daardoor valt het draagvlak deels weg en komen taken opnieuw ter discussie te staan. Ook te weinig draagvlak binnen de sectie LO is door de sport- en bewegescoördinatoren aangegeven als reden voor het beëindigen van het project. Bij een school was dit de hoofdoorzaak en bij een ander één van de oorzaken. Daarnaast is ook accommodatietekort bij twee scholen een van de oorzaken voor het stopzetten van het project. Het vertrek van de bewegescoördinator wordt door

een andere school genoemd als reden voor beëindiging van het project. Ook fusie van de school werd genoemd als een oorzaak.

7.3.1 *Financiële bijdrage voor een sport- en beweegcoördinator*

De vergoeding voor het eerste jaar deelname aan 'VMBO in beweging' is in twee keer aan de scholen uitbetaald. 79 scholen hebben de eerste betaling ontvangen. Bij één school is de eerste betaling teruggevorderd, omdat zij niet aan hun verplichtingen konden voldoen. 68 scholen hebben tot nu toe de tweede betaling ontvangen. Zes scholen hebben nog niet aan alle verplichtingen voldaan, maar er is wel vertrouwen dat zij de verplichtingen op korte termijn gaan voldoen en de tweede betaling alsnog ontvangen.

Scholen krijgen de vergoeding als ze aan de 0-meting hebben deelgenomen, een plan van aanpak hebben ingeleverd en voldoende uren hebben vrijgemaakt voor een sport- en beweegcoördinator op school. Gemiddeld hebben de scholen afgelopen (school)jaar 178 uur vrij gemaakt voor iemand binnen de school om uitvoering te geven aan dit project.

De volgende (en laatste) betaling wordt gedaan in 2011. Dan wordt 50% van de inzet van de sport- en beweegcoördinator vergoed en betaald de school de andere helft. In 2012 betaald de school deze inzet geheel zelf.

7.3.2 *Netwerkbijeenkomsten*

De scholen zijn verdeeld over 10 regionale netwerken van 7 á 8 scholen. De regiocoach organiseert, met input van de deelnemende scholen, netwerkbijeenkomsten voor zijn/haar eigen netwerken. In 2010 zijn er per netwerk tussen de 4 of 5 bijeenkomsten georganiseerd. In 2011 zijn de verschillende regio's tot nu toe 2 of 3 keer bij elkaar gekomen. In de netwerken zijn allerlei onderwerpen aan de orde geweest. Bijvoorbeeld onderling delen van kennis, informatie door externe experts, theorie over veranderingsprocessen, theorie over wie de minder actieve leerling is en hoe je deze kunt bereiken en intervisie. Ook is via de netwerkbijeenkomsten de training 'Alle Leerlingen Actief' aangeboden. Ongeveer 70% van de deelnemende scholen heeft deze training gevolgd. De scholen van de 2e tranche zijn meteen na de zomervakantie 2010 gestart, zij hebben zich aangesloten bij een van de netwerken. Uit de tussenmeting blijkt dat 93% van de deelnemende scholen de bijeenkomsten (zeer) informatief vindt, 86% vindt de bijeenkomsten interactief en 79% vindt deze inspirerend.

7.3.3 *Advies van een regiocoach*

De vijf regiocoaches hebben alle scholen in hun regio begeleid en geadviseerd bij het opstellen van het plan van aanpak en uiteindelijk beoordeeld of het plan paste bij de situatie en de mogelijkheden van de school en voldoende ambitieus was. Bij 60% van de scholen is de regiocoach persoonlijk bij de school langs geweest voor een adviesgesprek op maat. In 2010 zijn er totaal zes bijeenkomsten geweest met de regiocoaches, NISB en KVLO. In 2011 hebben er tot en met eind april twee bijeenkomsten plaats gevonden. Deze sloten qua inhoud aan op de netwerkbijeenkomsten met de deelnemende scholen. 90% van de scholen is tevreden met de ondersteuning die zij krijgen van de regiocoach, zo blijkt uit de tussenmeting. Ook vindt 96% van de scholen het aantal contactmomenten met de regiocoach voldoende.

7.3.4 *Toolbox voor het in beweging brengen van inactieve leerlingen.*

Er is een projectsite gemaakt, waarin de toolbox een prominente plek heeft; (www.vmbobeweging.nl). In de eerste helft van 2010 zijn vooral de hoofdstukken 'voorbereiden', 'analyseren' en 'bepalen' gevuld met voorbeelddocumenten van deelnemende scholen. In 2011 ligt meer de nadruk op het hoofdstuk 'uitvoeren'. Er is in de tussenmeting geconstateerd dat scholen meer gebruik van de toolbox zouden kunnen maken. 90% van de scholen heeft tot op heden de toolbox minimaal een keer bekeken en 34% heeft daadwerkelijk ook gebruik gemaakt van de toolbox. Aandachtspunt voor 2011 is zodoende zorgen dat NISB meer communiceert over deze informatiebron en scholen meer gaat verleiden om er goede voorbeelden, inspiratie en kennis te zoeken. Een eerste stap hierin is al gezet, door de indeling en de structuur van de toolbox toegankelijker te maken. Met een maandelijkse digitale nieuwsbrief naar alle 'VMBO in Beweging' scholen worden de scholen geïnformeerd over nieuws en ontwikkelingen binnen het project en wordt doorverwezen naar de toolbox, bijvoorbeeld naar voorbeelddocumenten voor de school. Met de landelijke NISB nieuwsbrief wordt het onderwijsveld geïnspireerd en geïnformeerd over 'VMBO in Beweging'. De verspreiding van kennis uit het project 'VMBO in Beweging' naar scholen die niet deelnemen wordt ook gedaan door de columns die om het nummer verschijnen in het kvlo magazine, lichamelijke opvoeding.

7.4 **Methode van monitoring en evaluatie**

Het effect van dit deelproject wordt op twee onderdelen geëvalueerd. Ten eerste wordt met behulp van de leerlingscan gekeken in welke mate het project heeft bijgedragen aan een toename van het aantal VMBO-leerlingen dat de beweegnorm heeft gehaald. Ook wordt de mate van tevredenheid van alle leerlingen van de deelnemende scholen in kaart gebracht. Ten slotte wordt gemeten hoeveel leerlingen deel hebben genomen aan de sport- en beweegactiviteiten. De leerlingen worden bij de start van het project (februari 2010 tranche 1 en september 2010 tranche 2) en na afloop van het project (mei 2012) gevraagd om een digitale vragenlijst in te vullen. Er is voor gekozen om geen tussenmeting te doen op leerling niveau. Enerzijds omdat de scholen na de zomer van 2010 begonnen zijn met activiteiten richting de leerlingen en een tussenmeting in het voorjaar van 2011 waarschijnlijk te vroeg is om effecten te zien richting leerlingen. Anderzijds omdat de meting op leerling niveau organisatorisch en budget technisch te veel vraagt.

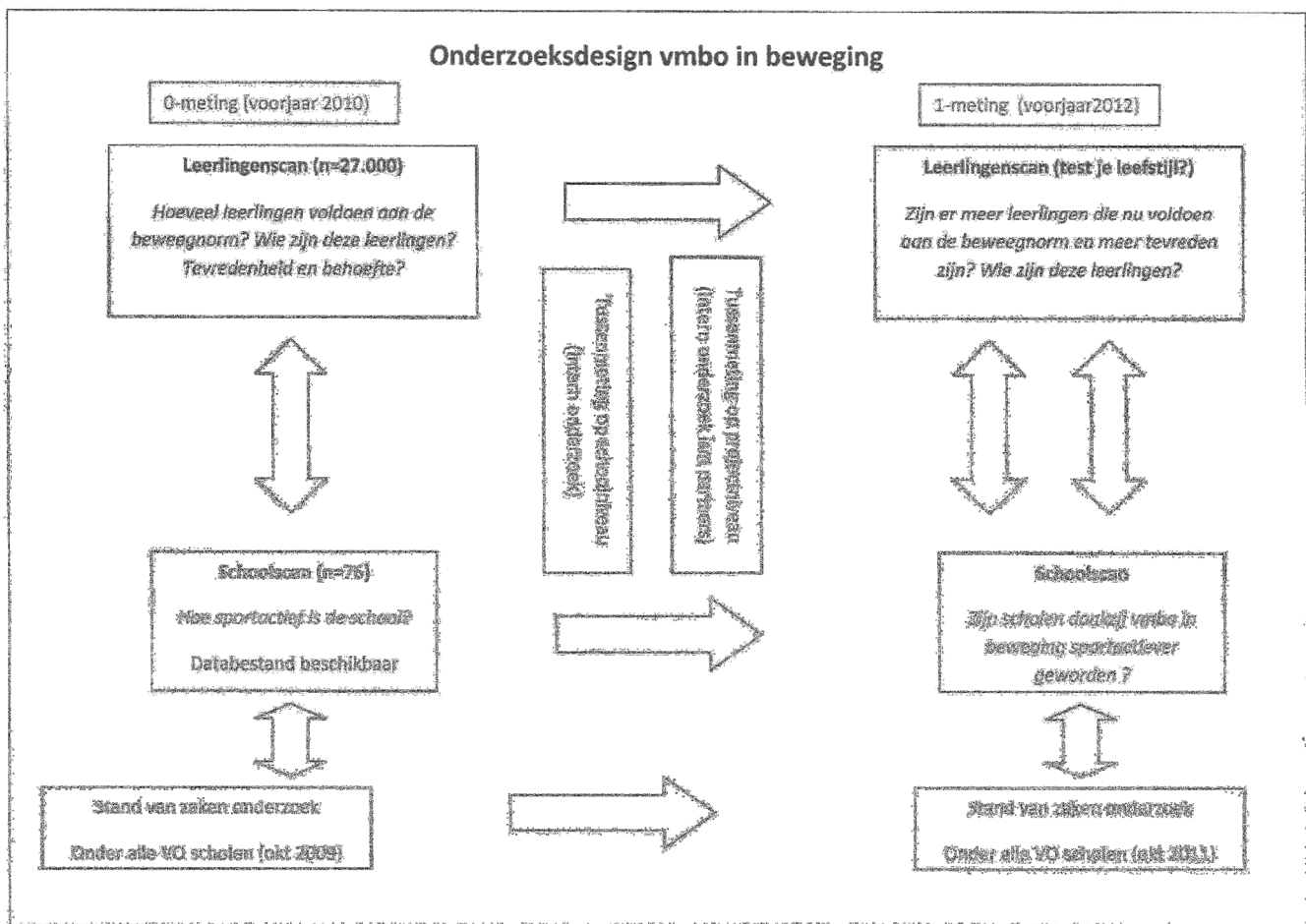
Ten tweede wordt op schoolniveau geïnventariseerd in welke mate VMBO-scholen meer integraal sport- en beweegaanbod hebben georganiseerd. Met behulp van de zogenaamde 'schoolscan' is in 2010 gekeken naar het sport- en beweegbeleid van de VMBO scholen die zich hebben aangemeld voor het project 'VMBO in beweging'. Aan het eind van het project (mei 2012) wordt deze schoolscan opnieuw door de scholen ingevuld, zodat vergelijking met 2010 mogelijk wordt. Het onderzoek naar sport- en beweegbeleid op de VMBO scholen bestaat uit een (internet)enquête onder alle VMBO scholen die betrokken zijn bij het project. De vragenlijst is gericht aan de sport- en beweegcoördinator van de VMBO school. De hoofdvraag is als volgt geformuleerd: Wat is de huidige stand van zaken op uw VMBO school op het gebied van sport en bewegen? Onderstaande aspecten worden in deze scan uitgevraagd;

- (Extra) sport en beweegactiviteiten die op de school hebben plaatsgevonden;
- mate waarin deze activiteiten verankerd zijn binnen de school;

- mate waarin school hierbij samenwerkt met buurt en sport.

In april 2011 is een tussenmeting op schoolniveau uitgevoerd. Deze tussenmeting had als doelstelling om in kaart te brengen wat er tot nu toe gerealiseerd is en zicht te krijgen op hoe de scholen het project waarderen. De tussenmeting bestond uit een survey voor de sport- en beweegcoördinatoren van de op dat moment 75 deelnemende scholen. Per school is tevens een survey gehouden onder de betrokken regiocoaches. De gegevens van nulmeting en de tussenmeting zijn opgenomen in een database zodat deze in 2012 kunnen worden vergeleken met gegevens van de eindmeting.

In figuur 7.1. is te zien hoe de onderzoeksopzet van 'VMBO in Beweging' er gedurende de looptijd (2009-2012) uitziet.

Figuur 7.1 Onderzoeksopzet

7.5 Tussenresultaten bereik

Op het moment van schrijven van het vorige rapport hadden alleen de scholen uit de eerste tranche de leerlingenscan (0-meting) gedaan (Bernaards et al., 2011). Inmiddels hebben ook de scholen van de tweede tranche deze meting gedaan en is de vragenlijst ingevuld door 27.000 leerlingen van 78 scholen. In totaal zijn 74 scholen op dit moment nog actief betrokken bij de uitvoering van het project. Het onderzoeksrapport is half januari 2011 opgeleverd en te downloaden via

<http://kic.nisb.nl/site/catalogus/show/11925>. Conclusie die uit dit onderzoek naar voren kwam is dat VMBO leerlingen van de deelnemende scholen evenveel bewegen als het landelijk gemiddelde. Op de deelnemende scholen voldoet gemiddeld 58% van de leerlingen (respondenten) niet aan de beweegnorm. Veel leerlingen willen wel meer gymlessen en sport- en beweegaanbod op school. Groepen die relatief weinig aan de beweegnorm voldeden, waren allochtone meisjes en oudere VMBO-leerlingen (16 jaar en ouder).

Omdat er geen tussenmeting op leerling niveau is uitgevoerd, kunnen geen uitspraken gedaan worden over resultaten ten aanzien van de beweegnorm, overgewicht en tevredenheid van leerlingen. Wel is in de tussenmeting op schoolniveau (schoolscan) gevraagd in hoeverre scholen denken de doelstelling (afname van 10% van leerlingen die niet aan de beweegnorm voldoen) te gaan behalen. Hieruit blijkt dat 32% van de scholen verwacht de doelstelling zeker te behalen. 62% van de scholen kan deze inschatting nog niet maken. Slechts 6% van de scholen zegt de doelstelling zeker niet te gaan behalen binnen de looptijd van dit project. Deels komt dit doordat er later is gestart dan gepland met het project.

Uit de leerlingscan (0-meting) komt naar voren dat het percentage overgewicht en obesitas op de deelnemende VMBO-scholen ligt op respectievelijk 11% en 2%. Focus binnen 'VMBO in Beweging' ligt op het organiseren van sport en beweegactiviteiten voor leerlingen die de beweegnorm niet halen. Hiermee verwachten we dat de problematiek van overgewicht en obesitas indirect meegenomen wordt (relatie inactiviteit en overgewicht/obesitas). Of op de deelnemende scholen gedurende het project overgewicht en obesitas onder de leerlingen is verminderd wordt duidelijk bij de eindmeting.

In de tussenmeting is gevraagd hoe de ondersteunende regiocoaches de mate van activiteit beoordelen van de scholen in het project. Hierover zijn zij positief. Zo vinden zij 25 scholen (34%) zeer actief en 37 scholen (50%) actief in het project 'VMBO in Beweging'. Van de 75 scholen die actief betrokken zijn bij het project zegt 72% van de scholen bij de uitvoering van het plan van aanpak op of zelfs vóór op schema te liggen.

7.6 Tussenresultaten aanbod

Aan de deelnemende scholen is gevraagd welke activiteiten zij tot nu toe hebben georganiseerd in het kader van het project. De scholen hebben tot nu toe gemiddeld zeven verschillende soorten activiteiten rond sport en bewegen georganiseerd. Veelvoorkomende activiteiten zijn toernooien en clinics/demonstraties van sportvereniging of andere sportaanbieders (beide op 75% van de scholen) en speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen (op 64% van de scholen). De meeste activiteiten werden méér dan eenmalig georganiseerd, waaruit een bepaalde mate van continuïteit op te maken is. Om ook de thuissituatie mee te nemen, een belangrijke schakel in het gedrag van leerlingen, zijn op 30% van de scholen ouderbijeenkomsten/ ouderbetrokkenheid bij sport en bewegen georganiseerd. In tabel 2 staan de activiteiten benoemd die uitgevoerd zijn op de scholen in het kader van het project 'VMBO in Beweging'.

Tabel 7.1 Activiteiten uitgevoerd binnen "VMBO in Beweging"

Activiteit	Aantal scholen uitgevoerd	Aantal keer uitgevoerd*		
		1 keer	2-4 keer	> 5 keer
Clinics/demonstraties van sportvereniging of andere sportaanbieder	52	3	28	19
Toernooien	52	9	29	10
Speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen	44	14	17	10
Les(sen) of producten waarbij informatie gegeven wordt over de balans tussen bewegen en voeding	39	11	16	9
Fitheidstest	38	26	8	3
Sportcursussen/trainingen i.s.m. Sportverenigingen	37	8	13	11
Sportcursussen/trainingen gegeven door vakleerkrachten zelf	35	2	15	16
Gesprekken/coaching voor leerlingen	33	3	16	13
Extra lessen bewegingsonderwijs bovenop minimumlessentabel	32	2	7	19
Lessen, oefeningen waarbij leerlingen hun eigen beweeggedrag bijhouden en/of BMI uitrekenen	25	8	13	2
Excursies naar professionele clubs	24	9	8	4
Beweeg- en sportactiviteiten tijdens de Pauze	21	2	4	13
Ouderbijeenkomsten/ouderbetrokkenheid bij sport en bewegen	20	9	6	2
Motorisch remedial teaching	16	2	4	9
Instuif	15	2	5	7

*Sinds de start van het project. Niet elke school heeft het aantal keer aangegeven dat de activiteit is uitgevoerd.

Activiteiten waar het vaakst méér dan vijftig leerlingen aan meededen zijn de fitheidstest, les(sen) of producten waarbij informatie gegeven wordt over de balans tussen bewegen en voeding en speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen. In tabel 7.2 staat beschreven hoeveel leerlingen gemiddeld bij de activiteiten zijn bereikt.

Tabel 7.2 Aantal leerlingen bereikt bij activiteiten

Activiteit	1-15 leerlingen	16-30 leerlingen	31-50 leerlingen	meer dan 50 leerlingen
Fitheidstest	0	8	2	26
Les(sen) of producten waarbij informatie gegeven wordt over de balans tussen bewegen en voeding	0	6	3	25
Speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen	4	7	7	23
Toernooien	2	15	8	22
Clinics/demonstraties van sportvereniging of andere sportaanbieder	11	18	4	16
Lessen, oefeningen waarbij leerlingen hun eigen beweeggedrag bijhouden en/of BMI uitrekenen	2	2	5	13
Extra lessen bewegingsonderwijs bovenop minimumlessentabel	5	8	3	12
Sportcursussen/trainingen i.s.m. Sportverenigingen	7	11	5	9
Sportcursussen/trainingen gegeven door vakleerkrachten zelf	8	9	5	9
Ouderbijeenkomsten/ ouderbetrokkenheid bij sport en bewegen	3	0	4	5
Excursies naar professionele clubs	4	9	2	5
Instuif	7	2	2	3
Beweeg- en sportactiviteiten tijdens de Pauze	9	6	2	2
Gesprekken/coaching voor leerlingen	20	7	2	1
Motorisch remedial teaching	14	0	0	0

*Niet elke school heeft het aantal leerlingen aangegeven dat bij de activiteiten is bereikt.

Naast het stimuleren van sport en bewegen van de (inactieve) leerlingen wordt binnen 'VMBO in Beweging' ook aandacht besteed aan de relatie tussen voeding en bewegen. Meer dan de helft van de deelnemende scholen (58%) heeft lessen verzorgd waarbij de balans tussen voeding en bewegen onder de aandacht kwam. Op 38% van de scholen zijn lessen of oefeningen gegeven waarbij leerlingen hun eigen beweeggedrag bijhouden en/of BMI uitrekenen en zodoende bewust worden van hun gedrag.

7.7 Deskundigheidsbevordering en samenwerking

Door het oprichten van 8 regionale netwerken van scholen ontstaat er kennis- en ervaringsuitwisseling. Een ondersteuner (de regiocoach) organiseert en faciliteert de bijeenkomsten die binnen de netwerken worden georganiseerd. Ook wordt tijdens elke bijeenkomst een actueel thema uitgewerkt. Bij deze netwerken sluiten regelmatig regionale of landelijke partners aan.

Scholen worden geïnformeerd over effectieve interventies op de volgende manieren:

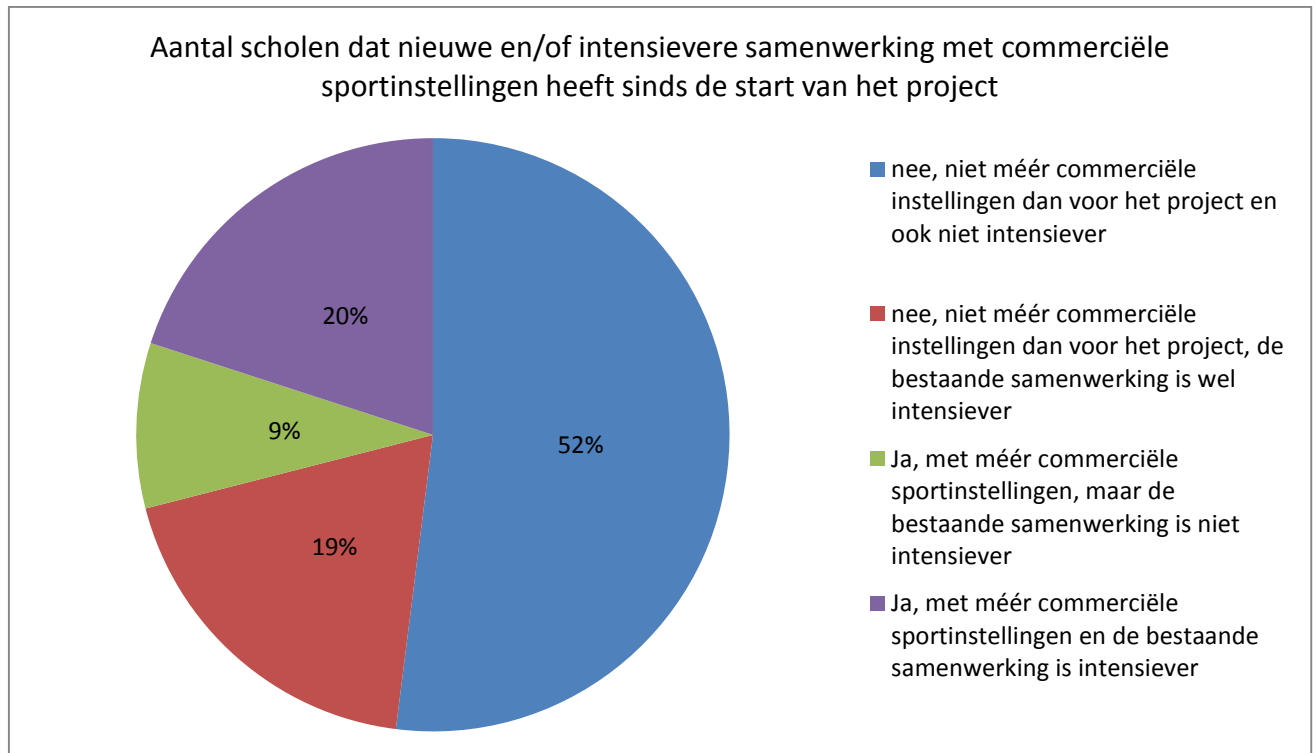
- Via netwerkbijeenkomsten worden de scholen geïnformeerd en gestimuleerd om met (instrumenten uit) effectieve interventies te werken. Mede daardoor

hebben nu bijvoorbeeld 6 scholen aangegeven met de interventie DOiT! op school te gaan starten

- Er is een interventieoverzicht opgesteld voor het voortgezet onderwijs waarin is aangegeven in welke mate interventies bewezen effectief zijn om te-wenig-actieven in bewegen te brengen
- Via de nieuwsbrief worden alle 'VMBO in Beweging' scholen en VMBO-scholen die geabonneerd zijn op de hoogte gehouden van nieuwe ontwikkelingen rond effectieve interventies.
- 53 sport- en beweegcoördinatoren van de deelnemende scholen hebben gedurende twee dagdelen de cursus Alle Leerlingen Actief (ALA) gevolgd. Zij kregen instrumenten aangereikt om gedragsverandering bij inactieve leerlingen te stimuleren, zoals Motivational Interviewing.

Het is momenteel niet mogelijk om op schoolniveau te zeggen in hoeverre er gebruik wordt gemaakt van effectieve interventies, omdat het niet is meegenomen in de tussenmeting. Dit kan wel worden nagevraagd bij de eindmeting, mits er bijvoorbeeld vanuit het project Effectieve Interventies een eenduidig overzicht opgesteld wordt van interventies die worden beschouwd als effectief.

Een speerpunt van het project is het aangaan of intensiveren van de samenwerking met partners rondom de school. Uit de tussenmeting blijkt dat scholen meer zijn gaan samenwerken met commerciële sportinstellingen. 29% van de scholen is sinds de start van het project met méér commerciële sportinstellingen samen gaan werken. Bij ongeveer de helft daarvan is de al bestaande samenwerking ook intensiever geworden. In figuur 7.2 staan deze resultaten weergegeven.

Figuur 7.2

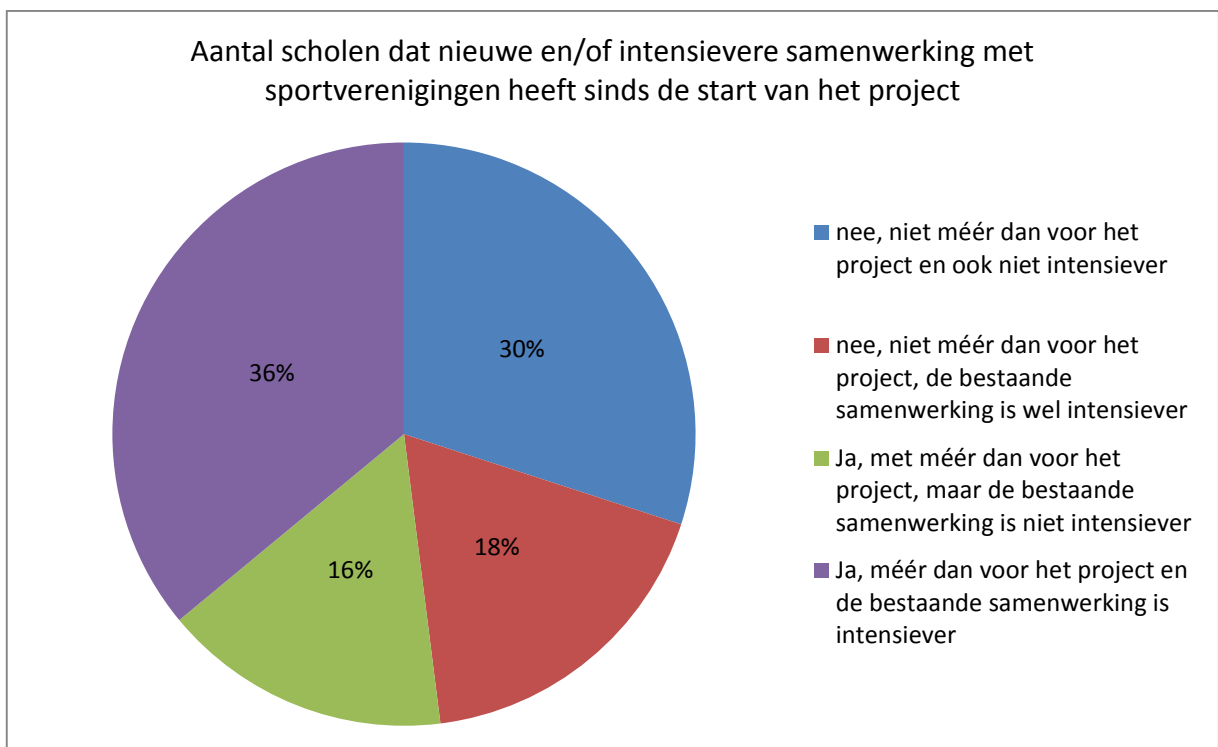
Aantal scholen dat nieuwe en/of intensievere samenwerking met commerciële sportinstellingen heeft sinds de start van het project

Naast (commerciële) sportverenigingen en -instellingen is ook samenwerking gezocht met andere partijen in de buurt:

- Dit geldt vooral voor gezondheidsinstellingen als de GGD, waarmee 17% van de scholen een nieuwe samenwerking is aangegaan en 19% van de scholen de samenwerking heeft geïntensiveerd;
- 7% van de scholen is een nieuwe samenwerking aangegaan met een sportopleiding (Cios, Alo);
- 32% van de scholen heeft de bestaande samenwerking met een sportopleiding geïntensiveerd.

In totaal werkt 52% van de scholen sinds de start van 'VMBO in Beweging' met méér sportverenigingen samen. In de meeste gevallen gebeurde dit met twee, drie of vier sportverenigingen met uitschieters naar meer dan tien. Bijna de helft van de scholen heeft daarnaast de al bestaande samenwerking met sportverenigingen geïntensiveerd. In figuur 7.3 staan deze resultaten weergegeven.

Figuur 7.3 Aantal scholen dat nieuwe en/of intensievere samenwerking met sportverenigingen heeft sinds de start van het project

De grootste intensivering van de al bestaande samenwerking van scholen die deelnemen aan 'VMBO in Beweging' ligt bij de gemeente (bijv. dienst sport). 46% van de scholen heeft de samenwerking met de gemeente vergroot en 14% van de scholen is hiermee een nieuwe samenwerking aangegaan.

'VMBO in Beweging' zet ook middelen in om kennis te verspreiden breder dan de deelnemende scholen. Voorbeelden hiervan zijn eerder genoemd, zoals de toolbox, de digitale nieuwsbrief (1900 abonnees lokale en landelijke professionals), de studiedag en het plaatsen van vijf keer per jaar een column in het blad 'Lichamelijk opvoeding'.

7.8 Verankering

De deelnemende scholen doen verschillende inspanningen om de continuïteit van het project te waarborgen. De meest voorkomende inspanningen die tot nu toe zijn gedaan zijn het project bij de ouders en directie bekend maken, het een plek geven in de organisatie en het reserveren van uren om de komende jaren sport en bewegen aandacht te blijven geven (beide op 62% van de scholen). Ongeveer de helft van de scholen heeft een plan gemaakt om uren beschikbaar te krijgen en ook heeft de helft van de scholen geld gereserveerd voor het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten in de komende jaren. Inspanningen die nog achter blijven zijn een plan om financiering aan te vragen of te verkrijgen en het beschrijven van activiteiten voor de komende jaren in het schoolbeleidsplan of vakwerkplan van de school. In tabel 7.3 staat aangegeven hoeveel scholen verschillende activiteiten uitzetten om de continuïteit van het project te waarborgen.

Tabel 7.3 Verankering continuïteit

Activiteit	Percentage scholen		
	Ja	Nee (nog niet)	Weet niet
Er is geld gereserveerd voor het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten de komende jaren	49%	38%	13%
Er is een plan om financiering aan te vragen/ te verkrijgen	25%	63%	12%
Er zijn uren gereserveerd voor de komende jaren	61%	24%	15%
Er is een plan om uren beschikbaar te krijgen	48%	42%	11%
De activiteiten voor de komende jaren staan beschreven in het schoolbeleidsplan of vakwerkplan van de school	37%	56%	7%
Het project is bij ouders en directie bekend en heeft een plek in de organisatie gekregen	66%	28%	6%

In de tussenmeting is middels een open vraag naar succesfactoren gevraagd. Een succesfactor bij de uitvoering van het project dat door 28% van de scholen wordt genoemd is het enthousiasme waarmee het project wordt ontvangen door leerlingen, personeel, directie, ouders en/of externe partijen. De samenwerking met externe partijen, welke divers van aard is, is ook een succesfactor. Dit laatste punt wordt door 26% van de scholen genoemd. Belangrijke positieve veranderingen die scholen noemen in de tussenmeting zijn een veranderende sfeer op school; meer sportminded. Op 9% van de scholen wordt dit opgemerkt als belangrijkste succesfactor.

Een voorkomend knelpunt bij de uitvoer van het project is dat er (te) weinig draagvlak is onder collega's op school of externe partijen zoals de gemeente of verenigingen. Dit wordt door 36% van de scholen genoemd. Ook een tekort aan tijd (26%) of financiën (20%) is soms een belemmering. Inhoudelijk blijft het voor 26% van de scholen lastig om inactieve leerlingen aan het bewegen te krijgen, vooral wanneer activiteiten na schooltijd en/of buiten het schoolgebouw plaatsvinden.

8 Additionele initiatieven

8.1 Inleiding

In hoofdstuk 3 tot en met 7 zijn de vijf deelprojecten uitvoerig besproken. Gedurende de looptijd van het Beleidskader zijn in de verschillende projecten additionele initiatieven ontplooid die hieronder verder worden toegelicht. Allereerst is in paragraaf 8.2 aandacht voor additionele activiteiten binnen de deelprojecten, in paragraaf 8.3 tussen de deelprojecten en in paragraaf 8.4 voor resultaten met andere Beleidskader partners. In paragraaf 8.5 worden additionele samenwerkingsverbanden buiten het platform besproken. De in dit hoofdstuk opgenomen teksten zijn grotendeels geschreven door de projectleiders van de verschillende deelprojecten.

8.2 Additionele activiteiten binnen de deelprojecten

8.2.1 *Uitbreiding Masterplan mbo op het gebied van talentontwikkeling*

Binnen het deelproject 'Masterplan mbo' wordt op verschillende manieren gewerkt aan het geven van ruimte aan topsporttalenten. Van januari 2011 tot en met juni 2011 loopt er een pilot met betrekking tot het begeleiden van topsporters, te weten het topsportaddendum. Aan deze pilot doen dertien ROC's mee en het doel is om meer inzicht te krijgen in de oplossingsrichtingen voor de knelpunten in het mbo met betrekking tot de combinatie onderwijs en topsport. Alle ROC's die aan de pilot meedoen zijn bezocht en de resultaten van deze bezoeken dienen als basis voor de evaluatie. Tevens zal er een voorstel richting het ministerie van OCW geformuleerd worden hoe het beste actie kan worden genomen op de oplossingsrichtingen. Doel is om met ingang van het schooljaar 2011-2012 de knelpunten met betrekking tot topsport in het mbo opgelost te hebben.

Daarnaast zijn er besprekingen gaande om het project 'Ruimte voor Talent' van Kennisnet dat voor het voortgezet onderwijs is ontwikkeld door te zetten naar het mbo. Dit project maakt flexibel onderwijs mogelijk, zodat topsportende studenten door middel van afstandsleren alle kennis kunnen opdoen.

Er wordt gewerkt aan voorzieningen die getroffen worden om een onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren. Vanuit het thema 'Topsport' wordt een landelijk handboek topsport voor het mbo geschreven, hierin staan uniforme richtlijnen en voorbeelden voor beleid en uitvoering van topsportbeleid binnen de scholen. Het ondersteunen van de binnen de mbo-scholen aanwezige topsportcoördinatoren geeft meer handvatten voor een ondersteuning op maat.

Recent is de waaier "mbo als fakkeldrager" uitgebracht. Hierin wordt concreet beschreven welke bijdrage het mbo levert aan de Olympische ambities. Ook hebben inmiddels zo'n tien mbo instellingen in het kader van het 'Masterplan Beweging en Sport in het mbo' aangegeven actief met het Olympisch plan aan de slag te gaan. Door actieve inbreng vanuit de mbo instellingen worden de 8 ambities van het Olympisch Plan gerealiseerd. Een aantal daarvan liggen dicht bij de doelstellingen van het Beleidskader, zoals de welzijnsambitie en de (breedte en top)sport ambitie.

8.2.2 *Uitbreiding Masterplan mbo op het gebied van het Olympisch plan 2028*

Recent is de waaier “mbo als fakkeldrager” uitgebracht. Hierin wordt concreet beschreven welke bijdrage het mbo levert aan de Olympische ambities. Ook hebben inmiddels zo'n tien mbo instellingen in het kader van het ‘Masterplan Bewegen en Sport in het mbo’ aangegeven actief met het Olympisch plan aan de slag te gaan. Door actieve inbreng vanuit de mbo instellingen worden de 8 ambities van het Olympisch Plan gerealiseerd. Een aantal daarvan liggen dicht bij de doelstellingen van het Beleidskader, zoals de welzijnsambitie en de (breedte en top)sport ambitie.

8.2.3 *Uitbreiding Masterplan mbo op het gebied van vitaal werknemerschap*

Meer bewegen, een gezondere leefstijl en meer vitaliteit is belangrijk voor medewerkers in het mbo. In het algemeen is duurzame inzetbaarheid van werknemers een belangrijk thema, maar in het mbo onderwijs in het bijzonder. Onderwijs kunnen geven vergt namelijk een goede gezondheid en de mogelijkheden om vervroegd te stoppen met werken worden kleiner. Om meer bewegen en een betere gezondheid in het onderwijs te implementeren is naast samenwerking met de sportcoördinator in het mbo ook de relatie met de HRM afdelingen belangrijk. Dit wetende is ingezet op een verbreding van (bedrijfs)sport naar andere leefstijl thema's (BRAVO: Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding en Ontspanning) en het betrekken van HRM medewerkers bij het thema ‘gezonde leefstijl van medewerkers stimuleren’.

8.3 **Samenwerking tussen de deelprojecten**

Binnen het project ‘Sportaanbod voor het Onderwijs’ is nadrukkelijk een rol voor gemeenten weggelegd in het faciliteren van verenigingen en scholen om structureel met elkaar samen te werken. In de communicatiestrategie van de sportbonden zal dan ook in de komende periode nadrukkelijk worden ingestoken op de beleidsambtenaren sport. Hiervoor wordt nadrukkelijk gezocht naar de verbinding van NOC*NSF met VSG in het algemeen en het andere deelproject ‘Sport Lokaal Samen’ specifiek en de VNG.

Binnen het project ‘VMBO in Beweging’ wordt op verschillende manieren gezocht naar samenwerking en aansluiting bij de andere deelprojecten van het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. Zo heeft ‘VMBO in Beweging’ scholen gestimuleerd om via hun gemeente een aanvraag te doen voor ‘Sport Lokaal Samen’. De netwerken die deelnemen aan ‘Sport Lokaal Samen’ zijn ook ingezet bij de inventarisatie van de wensen van scholen ten aanzien van de schoolactieve sportvereniging. Ook hebben verschillende interventies van het project Effectieve Interventies zich in de netwerkbijeenkomsten kunnen presenteren aan de verschillende scholen. Op de studiedag Bruggen Slaan (februari 2011) hebben de verschillende deelprojecten van het Beleidskader hun ervaringen gedeeld met het brede werkveld van sport en bewegen. In 2011 is gestart met een traject waarin de projecten ‘VMBO in Beweging’ en ‘Sportactieve vereniging’ samen werken. Hierin gaat NISB op drie scholen experimenteren met het in gesprek brengen van de inactieve leerlingen van een VMBO school met een sportvereniging (en de bond) via de methode van het focusgroepgesprek. In dit gesprek denken de leerlingen en de vereniging gezamenlijk een aanbod uit dat past bij de behoefte van de doelgroep en de mogelijkheden van de vereniging. Vervolgens gaan beide partijen gezamenlijk aan de slag om dit aanbod ook te organiseren. Om de aansluiting van

het mbo en V(MB)O te verbeteren wordt er gekeken of het instrument 'Test je Leefstijl' geschikt gemaakt kan worden om de 1- meting binnen 'VMBO in Beweging' op leerling niveau uit te voeren. Dit in samenwerking met de mbo-raad/ het 'Masterplan mbo'.

Sportbonden participeren bij de ontwikkeling van het basisdocument mbo, waarbij NOC*NSF en de MBO Raad gezamenlijk een subsidie voor deelname verstrekken. Dit project start in september 2011.

NOC*NSF werkt mee aan de ontwikkeling van een passend sportaanbod voor VMBO-leerlingen op enkele scholen die deelnemen aan het deelproject 'VMBO in Beweging'. Dit aanbod zal starten in september 2011.

8.4 Samenwerking met platformpartners

Door de actieve participatie van zowel NOC*NSF als de KVLO, het NISB en de MBO Raad in het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs weten deze partijen elkaar goed te vinden. Dit heeft onder andere al geleid tot het gezamenlijk (NOC*NSF, KVLO en NISB) vertalen van het certificaat 'sportactieve school' tot themacertificaat 'Sport en bewegen'. Dit certificaat maakt deel uit van het vignet 'Gezonde school' voor het primair onderwijs. Tevens heeft NOC*NSF geparticipeerd in het beschrijven van de rol van bewegen en sport in de handleiding 'Gezonde school' voor het mbo. Daarnaast wordt momenteel gezamenlijk door NOC*NSF, het NISB en de KVLO gewerkt aan een soortgelijke certificeringssystematiek voor mbo-locaties, dé sportactieve mbo-locatie. Ook wordt binnen de projectperiode door NOC*NSF gekozen voor een integrale afstemming met andere organisaties zoals RIVM/CGL, KVLO en Convenant Gezond Gewicht.

Voor de uitvoering van het project 'Effectiviteit Interventies' speelt de samenwerking met het platform een belangrijke positieve rol. 'Effectiviteit Interventies' heeft veel baat bij deze samenwerking en het daarbij gepaard gaande netwerk dat hierdoor aanwezig is. Voor het inventariseren van alle beschikbare interventies in Nederland is zo'n netwerk onontbeerlijk. Daarnaast hebben interventie-eigenaren vanuit dit netwerk de mogelijkheid contact op te nemen met 'Effectiviteit Interventies' vanwege de expertise die is opgebouwd in het verrijken en valideren van interventies.

In samenwerking met NISB, MBO Raad en NOC*NSF is gestart met een pilotraject om te testen of het jeugdparticipatieproject whoZnext ook kan worden ingezet in het mbo. Het doel van whoZnext is dat jongeren niet alleen deelnemen aan sportieve activiteiten, maar dat ze ook actief betrokken worden bij de opzet en uitvoering ervan. Momenteel zijn er 2 mbo scholen bereid gevonden om aan de pilot deel te nemen. Een derde school is geïnteresseerd, maar heeft nog niet definitief toegezegd. Op deze scholen worden whoZnext-teams opgestart. Het team bestaat uit mbo studenten (uit lagere leerjaren) en een coach (student uit de hogere leerjaren). Samen gaan zij aan de slag om sport- en beweegactiviteiten te organiseren voor andere leerlingen uit de school. Ze bedenken zelf welke activiteiten ze leuk vinden, gaan op zoek naar middelen om dit te realiseren en zorgen daarna dat de activiteit georganiseerd wordt.

Op 11 februari 2011 is door KVLO in samenwerking met SLO, NISB, MBO Raad en NOC*NSF de landelijke studiedag "Bruggen slaan" georganiseerd. Deze studiedag was gericht op primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs en op combinatiefunctionarissen, beleidsmedewerkers en andere professionals in en rondom de sport.

8.5 Samenwerking buiten het platform

8.5.1 Samenwerking lokaal bedrijfsleven

Mbo instellingen staan middenin de maatschappij. Zij leiden vitale werknemers en burgers op. Niet voor niets wordt steeds meer de samenwerking gezocht met regionale en lokale bedrijven. De ingezette lijn van Bewegen en Sport in het mbo wordt doorgezet naar bedrijven op het gebied van de gezondheid. Te denken valt aan het verbeteren van arbeidsomstandigheden, het terugdringen van het ziekteverzuim en het stimuleren van vitaal werknemerschap. Er vindt een doorlopende lijn plaats tussen opleidingsplek en de werkplek. Hierbij kan worden verondersteld dat een actieve houding in de school wordt gecontinueerd op de toekomstige werkplek. Hiermee worden de resultaten van het beleidskader verduurzaamd.

8.5.2 Inzet van combinatiefuncties

Het kabinet wil samen met gemeenten in 2012 in totaal 2.250 nieuwe en structurele combinatiefuncties realiseren binnen scholen, sportverenigingen en cultuurinstellingen. Deze Impuls moet leiden tot uitbreiding van het aantal brede scholen (met sport- en cultuuraanbod), versterking van sportverenigingen, bevordering van de kennismaking met actieve kunst en cultuur en stimulering van het dagelijks sport en beweegaanbod. De helft van alle combinatiefuncties (1.125 fte) wordt ingezet bij de Nederlandse sportverenigingen. Met deze professionele krachten wordt beoogd om uiteindelijk ca. 10% van het aantal sportverenigingen structureel te versterken. Met deze versterking zijn verenigingen straks nog beter in staat hun reguliere activiteiten uit te voeren en bovendien invulling te geven aan hun maatschappelijke functie in de samenwerking met onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk. Verschillende gemeenten (Groningen, Bergen op Zoom, Stadskanaal, Venlo) werken met mbo scholen samen in dit kader omdat zich hier een doelgroep bevindt die bij overig sportstimuleringsbeleid niet wordt bereikt. Daarnaast is deze doelgroep een speerpunt voor veel sportverenigingen waar de combinatiefunctionaris mee samenwerkt. Via de inzet van de combinatiefunctionaris kan voor deze doelgroep het behalen van de beweegnorm worden een impuls worden gegeven. Ook wordt de samenwerking tussen mbo en sportverenigingen versterkt.

8.5.3 Samenwerking Centrum Gezond Leven

Binnen 'VMBO in Beweging' wordt in overleg met Centrum Gezond Leven (CGL) bekeken welke mogelijkheden er zijn om de netwerken die opgestart zijn vanuit 'VMBO in Beweging' na de zomer van 2012 actief te houden. Een optie zou kunnen zijn dat de netwerken worden voortgezet onder de bredere paraplu van de Gezonde school.

In juli 2011 verschijnt de 'Handleiding Gezonde school mbo'. Het CGL heeft van het ministerie van VWS de opdracht gekregen om in navolging van het primair onderwijs deze handleiding voor het mbo te ontwikkelen. In deze handleiding staat

beschreven hoe een mbo-school op een gestructureerde manier kan komen tot integraal gezondheidsmanagement. In de handleiding staan de verschillende fasen beschreven die doorlopen worden binnen een gemiddelde mbo-school bij het uitwerken van projecten. De projectleider van het 'Masterplan bewegen en sport mbo' is tevens de projectleider van 'de handleiding Gezonde school mbo'. Op deze manier worden beide initiatieven qua structuur en mbo-taalgebruik in elkaar gevlochten.

Om in de toekomst meer effectief bewezen interventies beschikbaar te hebben voor landelijke uitrol, moet daar vanuit het Beleidskader nog een flinke impuls aan worden gegeven. Daarvoor is nodig dat zoveel mogelijk interventies met voldoende 'body' intensiever worden ondersteund, zodat deze medio 2012 als theoretisch onderbouwd of (waarschijnlijk) effectief zijn gecertificeerd door CGL. Hiervoor is de bijstelling opgesteld door de projectgroep en de stuurgroep 'Effectiviteit Interventies'. Dit plan zal in het vervolg van 2011 en de eerste helft van 2012 worden uitgevoerd. Daarmee wordt bereikt dat enkele tientallen interventies medio 2012 aantoonbaar een hoger kwaliteitsniveau hebben bereikt.

9 Integratie resultaten deelprojecten

In hoofdstuk 9 worden de resultaten van de verschillende deelprojecten geïntegreerd. De beschrijvingen van de deelprojecten komen dan ook grotendeels letterlijk voort uit de hoofdstukken 3 t/m 7 die zijn geschreven door de deelprojectleiders. Waar mogelijk worden data uit deelprojecten vergeleken met landelijke cijfers.

9.1 Resultaten op leerling niveau en vergelijking met landelijke gegevens

Twee deelprojecten richten zich rechtstreeks op de eindgebruikers namelijk de leerlingen, te weten het 'Masterplan mbo' en 'VMBO in Beweging'. Om een beeld te krijgen van de stand van zaken op het gebied van de uitkomstmaten op het niveau van de leerlingen worden de uitkomsten van de landelijke monitors (hoofdstuk 2) vergeleken met de uitkomsten van deze twee deelprojecten (hoofdstuk 3 en 7).

In het Beleidskader zijn doelstellingen geformuleerd op het gebied van bewegen, overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling. Zoals eerder aangegeven is in de eerste rapportage over de monitor en evaluatie (Slinger et al., 2010) geconstateerd dat er zeer beperkte acties uitgezet werden op de thema's schooluitval en talentontwikkeling. In overleg met de ministeries van VWS en OCW is daarom besloten om in deze tussenrapportage en in de eindmeting deze thema's niet meer mee te nemen.

9.1.1 *Beweegnorm*

Op landelijk niveau bleek in 2010 40% van de 4-11 jarigen, 47% van de 12-17 jarigen en 35% van de 18-23 jarigen te voldoen aan de combinorm. In 2009 lagen deze percentages hoger voor de groep 4-11 jarigen en 18-23 jarigen. De urgentie om in te zetten op activiteiten die het beweeggedrag van kinderen en jongvolwassenen stimuleren lijkt sinds de oprichting van het platform dus alleen nog maar te zijn toegenomen.

Omdat er geen tussenmeting op leerling niveau is uitgevoerd voor het project VMBO kan geen uitspraak worden gedaan op ontwikkelingen op leerling niveau ten aanzien van de beweegnorm en overgewicht. Wel is in de tussenmeting op schoolniveau (schoolscan) gevraagd in hoeverre scholen denken de doelstelling (afname van 10% van leerlingen die niet aan de beweegnorm voldoen) te gaan behalen. Hieruit blijkt dat 32% van de scholen verwacht de doelstelling zeker te behalen. 62% van de scholen kan deze inschatting nog niet maken. Slechts 6% van de scholen zegt de doelstelling zeker niet te gaan behalen binnen de looptijd van dit project. Deels komt dit doordat er later is gestart dan gepland met het project. Dit biedt dus zeker perspectief voor het behalen van de doelstelling binnen het project 'VMBO in Beweging'.

Bij het 'Masterplan mbo' is wel een tussenmeting verricht. Uit deze meting blijkt dat 56% van de leerlingen aan de combinorm voldoet in 2010. In 2009 was dit percentage nog 61%. Er is dus net als bij de landelijke cijfers een trend waarneembaar van een afname in het percentage leerlingen dat voldoet aan de combinorm. Echter, wanneer gekeken wordt naar de fitnorm dan is wel een positieve trend waarneembaar. Vergelijking tussen de gegevens van 2009 en 2010 laat zien dat bij de tussenmeting meer kinderen en jongvolwassenen tenminste drie

keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensief actief (bijvoorbeeld voetballen of basketballen) bezig zijn.

9.1.2 *Overgewicht*

Op landelijk niveau bleek in 2010 15% van de 4-11 jarigen, 11% van de 12-17 jarigen en 18% van de 18-23 jarigen overgewicht of obesitas te hebben. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar. Voor het project 'VMBO in Beweging' is geen tussenmeting verricht op leerling niveau, zodat het niet mogelijk is om deze doelgroep te vergelijken met de landelijke groep. Bij het 'Masterplan mbo' had in 2010 18% van leerlingen overgewicht of obesitas. Dit komt overeen met de cijfers van 2009 en ook lijken de uitkomsten op het gebied van overgewicht aan te sluiten bij de landelijke uitkomsten.

In de rapportage over de nulmeting werd geconcludeerd dat het op het gebied van bewegen en overgewicht te verwachten is dat de uitgezette initiatieven positief uit zullen pakken. Op dit moment zien we dit (nog) niet terug.

9.2 **Bereik**

Alle deelprojecten hebben ambitieuze doelstellingen gesteld ten aanzien van het bereik. De resultaten uit de vorige hoofdstukken laten zien dat de deelprojecten op de goede weg zijn met het behalen van deze doelstellingen.

Vanuit het project 'VMBO in Beweging' participeren 74 scholen. Aan het deelproject 'Sportaanbod voor het Onderwijs' doen inmiddels 650 schoolactieve verenigingen mee. Zij vallen onder 19 verschillende sportbonden. In totaal participeren 40 gemeenten in het deelproject 'Sport Lokaal Samen'. Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Het betreft hier 89 po-scholen en 23 v-scholen (waarvan 13 vmbo). In totaal zijn 39 scholen betrokken bij het 'Masterplan mbo'. Op dit moment kan geconcludeerd worden dat de kwantitatieve doelstellingen van deze deelprojecten lijken te worden gehaald.

Vanuit het project 'Effectiviteit Interventies' zijn in totaal 76 aanvragen behandeld waarin relevante interventies werden beschreven. Hieruit zijn 38 interventies geselecteerd die voldeden aan de criteria voor ondersteuning. In totaal kwamen 35 interventies in aanmerking voor ondersteuning bij de doorontwikkeling, monitoring en evaluatie. Twee interventies zijn geselecteerd voor een effectiviteitsonderzoek en 1 voor ondersteuning bij landelijke uitrol. In overleg met het platform heeft bij dit project wel een bijstelling plaatsgevonden. Ten opzichte van de oorspronkelijke projectplanning ontvangen meer interventies ondersteuning voor doorontwikkelen en monitoring en evaluatie en blijft het aantal ondersteuningstrajecten voor effectiviteitsonderzoek en landelijke uitrol juist achter bij de doelstelling.

9.3 **Aanbod**

Er wordt een breed scala aan activiteiten ontplooid om het beweeggedrag van leerlingen te stimuleren en overgewicht tegen te gaan. Het 'Masterplan mbo' richt zich op het herinvoeren van lessen bewegingsonderwijs en gezondheid/leefstijl, om te bewerkstelligen dat 5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is, bestaat uit sportactieve uren. Uit de tussentijdse meting blijkt dat inmiddels bijna de helft van alle deelnemende mbo

instellingen bewegen en sport expliciet hebben opgenomen in de Onderwijs- en Examenregeling (de OER) en/of studiegids. Tevens geven bijna alle mbo-scholen aan dat sport en bewegen in de vorm van klassikale lessen of als keuzeprogramma aangeboden wordt binnen één of meerdere opleidingen. Ruim 50% van de BOL 1e jaars studenten volgt weer minimaal 1 uur per week binnenschools beweegaanbod. In de eindrapportage zal benoemd worden hoeveel scholen daadwerkelijk de 5% norm behalen.

Om overgewicht bij schoolgaande jeugd tegen te gaan zet het 'Masterplan mbo' in op het vergroten van het binnenschools aanbod gericht op bewegen en leefstijl. Het streven is om 1 klokuur per week aanbod te genereren. Tevens wordt gewerkt aan het aanbieden van leefstijlgerichte leerinhouden. Via testjeleefstijl.nu worden alle deelnemende studenten (ongeveer 20.000) geconfronteerd met hun huidige gestel en gedrag. Deze confrontatie gaat over in persoonlijke begeleiding, e-care, lessen en andere specifieke interventies. Deze leefstijlinterventies worden samen met de nationale GBI's (Gezondheid Bevorderende Instanties) ontwikkeld. Naast deze praktische op de eindgebruiker gerichte interventies is er sterke aandacht voor het vormgeven van beleid rond de Gezonde school, dit specifiek door het (mede) schrijven van de 'handleiding Gezonde school mbo'. De thema's 'Gezonde school' en 'Leefstijl en testen', worden door een nationaal deskundig themaleider ontwikkeld en geïmplementeerd.

Het project 'VMBO in Beweging' richt zich uitvoerig op het sport- en beweegaanbod dat geleverd wordt. Deelnemende scholen hebben tot nu toe gemiddeld zeven verschillende soorten activiteiten rond sport en bewegen georganiseerd. Veelvoorkomende activiteiten zijn toernooien en clinics/demonstraties van sportvereniging of andere sportaanbieders en speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen. De meeste activiteiten werden méér dan eenmalig georganiseerd. Activiteiten waar het vaakst méér dan vijftig leerlingen aan meededen zijn de fitheidstest, les(sen) of producten waarbij informatie gegeven wordt over de balans tussen bewegen en voeding en speciale projecten ter bevordering van sport en bewegen. Onduidelijk is of deze activiteiten daadwerkelijk ingezet worden op de inactieve leerlingen. Dit zal duidelijker naar voren moeten komen in de eindrapportage.

Naast het stimuleren van sport en bewegen van de (inactieve) leerlingen wordt binnen 'VMBO in Beweging' ook aandacht besteed aan de relatie tussen voeding en bewegen. Meer dan de helft van de deelnemende scholen (58%) heeft lessen verzorgd waarbij de balans tussen voeding en bewegen onder de aandacht kwam. Op 38% van de scholen zijn lessen of oefeningen gegeven waarbij leerlingen hun eigen beweeggedrag bijhouden en/of BMI uitrekenen en zodoende bewust worden van hun gedrag.

Het project 'Sportaanbod voor het Onderwijs' heeft meerdere doelstellingen geformuleerd. Twee doelstellingen gaan specifiek in op het aanbod. Schoolactieve verenigingen dienen aanbod te creëren dat aansprekend is voor de jeugd en dat aansluit op organisatorische en inhoudelijke vragen van de school. Op dit moment is het nog niet mogelijk om een uitspraak te doen of deze doelstelling behaald is. Het kwalitatieve onderzoek dat verricht zal worden door het Mulier Instituut moet hier meer inzicht in geven.

De deelprojecten 'Sport Lokaal Samen' en 'Effectiviteit Interventies' hebben geen directe betrekking op het aanbod dat geleverd wordt. Op deze thema's zal daarom niet gemonitord en geëvalueerd worden.

9.4 Samenwerking

Binnen het 'Masterplan mbo' is deelname aan lokale netwerken van groot belang. Het samenwerken met lokale sportaanbieders, zowel verenigingen als commerciële aanbieders maakt een breder en meer gedifferentieerd sportaanbod mogelijk. Om netwerkvorming rondom mbo scholen nog verder vorm te geven zal binnen het 'Sport Lokaal Samen' project in de tweede tranche nadrukkelijk gekeken worden naar voorstellen waarbij het mbo een duidelijke rol vervult. Een aantal extra projecten zal hierop worden uitgezocht.

De kern van het project 'Sportaanbod voor het onderwijs' wordt gevormd door de 650 sportverenigingen die in samenwerking met scholen sportaanbod verzorgen.

In het project 'Sport Lokaal Samen' is de versterking van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau een belangrijk thema. In veruit de meeste 1e tranche gemeenten heeft de samenwerking tussen sport, onderwijs en de gemeente een flinke impuls gekregen en vinden ook al uiteenlopende activiteiten plaats. De ondersteuners melden dat partijen elkaar beter weten te vinden (korte lijnen), dat er structureel (periodiek) overleg plaatsvindt, dat er verbindingen zijn gelegd tussen verschillende bestaande activiteiten, overlegstructuren en financieringsstromen ('potjes') en dat partijen een gedeelde verantwoordelijkheid voelen voor de voortzetting (en evt. uitbreiding) van het netwerk en de activiteiten. Op die manier is een goede basis gelegd.

Het project 'Effectiviteit Interventies' werkt samen met het Centrum Gezond Leven (CGL). Momenteel wordt gewerkt aan het onderbrengen van de geselecteerde interventies in de i-database van CGL.

Een speerpunt van het project 'VMBO in Beweging' is het aangaan of intensiveren van de samenwerking met partners rondom de school. Uit de tussenmeting blijkt dat scholen naar eigen zeggen meer en of intensiever zijn gaan samenwerken met commerciële sportinstellingen, sportverenigingen, gemeenten, gezondheidsinstellingen en sportopleidingen.

9.5 Deskundigheidsbevordering

Binnen het project masterplan mbo zijn er veel activiteiten ondernomen op het thema deskundigheidsbevordering, zoals het organiseren van platformbijeenkomsten, masterclasses, netwerkbijeenkomsten, opleidingen, studiereis en het versturen van nieuwsbrieven. Alle scholen zijn actief betrokken bij dit thema en brengen en halen informatie.

Binnen het project 'Sportaanbod voor het Onderwijs' blijkt dat (bijna) alle bonden gedurende de projectperiode inzetten op deskundigheidsontwikkeling. Voor de bonden betekent dat er intern een nauwe relatie gezocht wordt met de bondskaderopleidingen.

Deskundigheidsbevordering vindt binnen het project 'Sport Lokaal Samen' plaats door middel van het verbeteren van de informatie en communicatie over netwerken sport, bewegen en onderwijs, zodat de kernpartners en eventuele andere partners op de hoogte zijn hoe netwerken van sport en onderwijs tot stand komen of kunnen worden versterkt. Het belangrijkste resultaat is dat de digitale handreiking is ontwikkeld (www.sportlokaalsamen.nl) en onder de aandacht is gebracht bij alle gemeenten. De handreiking bevat een stappenplan, goede voorbeelden van lokale samenwerking en een overzicht van valkuilen en succesfactoren. De handreiking wordt regelmatig aangevuld met 'good practices' en nieuws.

Binnen het project 'Effectiviteit Interventies' worden de interventie-eigenaren begeleid door een contactpersoon uit de projectgroep. Deze ondersteuning wordt per interventie verder vorm gegeven en kan zich bijvoorbeeld richten op implementatie of monitoring en evaluatie. Daarnaast wordt in samenwerking met het Nederlands Jeugd Instituut een cursus opgezet waarin interventie eigenaren zullen leren een theoretisch onderbouwing op te stellen voor hun interventie.

Deskundigheidsbevordering wordt binnen het project 'VMBO in Beweging' vorm gegeven door het oprichten van 8 regionale netwerken van scholen waarin kennis- en ervaringsuitwisseling centraal staat. Een ondersteuner (de regiocoach) organiseert en faciliteert deze bijeenkomsten. Ook wordt elke bijeenkomst een actueel thema uitgewerkt. Bij deze netwerken sluiten regelmatig regionale of landelijke partners aan. 'VMBO in Beweging' zet ook middelen in om kennis te verspreiden breder dan de deelnemende scholen. Voorbeelden hiervan zijn eerder genoemd, zoals de toolbox, de digitale nieuwsbrief (1900 abonnees lokale en landelijke professionals), de studiedag en het vijf keer per jaar plaatsen van een column in het blad 'Lichamelijk opvoeding'.

9.6 Verankering

Binnen het project Masterplan mbo is bijna alle aanbod ook gelijk verankerd in de schoolstructuur door vastlegging van het onderwijsprogramma in de studiegids of het Opleidings- en examenreglement (OER).

Binnen het project 'Sportaanbod voor het Onderwijs' wordt de verankering op verschillende niveaus vormgegeven. Ten eerste vindt verankering binnen NOC*NSF plaats middels het benoemen van het expertgebied School & Sport en het benoemen van het actieplan onderwijs en sport in de Sportagenda 2016. Ten tweede moeten de bonden zelf gedurende de projectperiode eigen financiële middelen inbrengen, waardoor ze zelf al een bewuste keuze gemaakt hebben om zich met sport en onderwijs bezig te (blijven) houden. Ten derde maken een groot aantal bonden (o.a. KNRB, KNKV, JBN) contractuele afspraken met de verenigingen, die graag ondersteund willen worden om schoolactief te worden. De verenigingen gaan dus voor het structureel schoolactief zijn en dit loopt zelfs inmiddels door na 2012. Ten slotte zal op verenigingsniveau het verdiepende onderzoek mogelijk uitspraken gaan doen over het structurele, blijvende karakter van dit deelproject.

Binnen de gemeenten die betrokken zijn bij het project 'Sport Lokaal Samen' wordt de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname verankerd in

lokaal beleid. Bestuurlijke verankering (in formele zin) heeft op een aantal plaatsen al concreet vorm gekregen.

- De structuur die is opgezet maakt deel uit van nieuw gemeentelijk beleid en/of jaarplannen van de overige betrokken organisaties;
- Activiteiten die zijn opgestart maken deel uit van de nieuwe jaarroosters van de betrokken scholen;
- Uren en budget voor samenwerking worden opgenomen in jaarplannen/beleidsplannen van onderwijs-/sportpartners en/of de gemeente;
- Duurzame werkrelaties worden opgebouwd (investeren in contacten);
- Gemeente geeft werkgroepen van vertegenwoordigers uit onderwijs/sport eigen bevoegdheden en eigen budget.
- In één gemeente overweegt men formalisering van het netwerk in de vorm van een stichting.

Binnen het project 'Effectiviteit Interventies' is in alle fasen van ondersteuning aandacht voor de landelijke implementatie van de interventies. Zowel in de aanvraagfase als bij de tussenrapportage worden interventie-eigenaren gestimuleerd na te denken over de landelijke implementatie van hun interventie. Ook het onderbrengen van de interventies in de i-database van CGL draagt bij aan de verankering van de interventies in Nederland.

De deelnemende scholen binnen 'VMBO in Beweging' doen verschillende inspanningen om de continuïteit van het project te waarborgen. De meest voorkomende inspanningen die tot nu toe zijn gedaan zijn; het project bij de ouders en directie bekend maken, het een plek geven in de organisatie en het reserveren van uren om de komende jaren sport en bewegen aandacht te blijven geven (beide op 62% van de scholen). Ongeveer de helft van de scholen heeft een plan gemaakt om uren beschikbaar te krijgen en ook heeft de helft van de scholen geld gereserveerd voor het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten in de komende jaren. Inspanningen die nog achter blijven zijn een plan om financiering aan te vragen of te verkrijgen en het beschrijven van activiteiten voor de komende jaren in het schoolbeleidsplan of vakwerkplan van de school.

10 Conclusie en doorkijk naar 2012

De hoofddoelstelling van het platform is als volgt gedefinieerd: "In 2012 is het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005". Dit is een zeer ambitieuze doelstelling en vraagt om deze reden op deze plaats enige nuancering. Er zijn een drietal redenen om te veronderstellen dat het niet reëel is dat deze doelstelling behaald wordt.

Ten eerste richten twee van de vijf deelprojecten zich rechtstreeks op de eindgebruikers, te weten 'Masterplan mbo' en 'VMBO in Beweging'. De andere drie projecten richten zich op randvoorwaarden als schoolactieve verenigingen, versterking van netwerken rondom sport en bewegen en het selecteren en versterken van effectieve interventies. Omdat slechts twee deelprojecten zich direct richten op de eindgebruiker is een toename van 10% in beweegparticipatie in een relatief korte periode erg ambitieus.

Ten tweede worden alleen mbo- en vmbo studenten rechtstreeks benaderd. Dit betekent dat een groot deel van de groep 4-23-jarigen niet rechtstreeks als eindgebruikers in één of meerdere deelprojecten wordt benaderd, bijvoorbeeld basisschoolleerlingen en HAVO/VWO-leerlingen.

Ten derde is er sprake van relatief kortdurende projecten. Het platform is opgericht in maart 2009. Na de oprichting is door de samenwerkende partijen voortvarend gewerkt om de in het beleidskader genoemde prioriteiten te vertalen in concrete plannen. De projecten zijn eind 2009 of in 2010 gestart. Dit betekent dat er binnen drie jaar een zeer ambitieuze doelstelling behaald moet worden. Het is niet reëel om te verwachten dat binnen deze relatief korte doorlooptijd een verhoging wordt bereikt van 10% in het percentage jongeren dat voldoet aan de beweegnorm.

Samengevat kan aangenomen worden dat er op het niveau van de hoofddoelstelling geen effect te verwachten is van het beleidskader. Deze veronderstelling wordt ondersteund door de conclusies uit de beleidsdoorlichting Sport (Breedveld et al., 2011) waarin geconcludeerd wordt dat gerealiseerde output op microniveau (in dit geval resultaten in de deelprojecten) zich niet altijd laat vertalen in outcome op macroniveau (in dit geval op het niveau van de hoofddoelstelling van het Beleidskader). In deze tussenmeting kan alleen een uitspraak worden gedaan over het beweeggedrag van leerlingen uit het deelproject 'Masterplan mbo'. In de populatie van 2009 voldeed 61% aan de combinorm, in 2010 was dit 56%.

Waar in het rapport over de nulmeting nog werd geconcludeerd dat een aantal projecten achterliep op de planning (Slinger et al., 2010), is in tabel 10.1 te zien dat de deelprojecten een inhaalslag hebben gemaakt. Met name op de thema's 'bereik', 'deskundigheidsbevordering' en 'samenwerking' hebben de deelprojecten goed werk geleverd. Gezien de looptijd van de projecten tot en met 2012 mag worden verwacht dat de deelprojecten het geplande bereik zullen behalen. Voor de andere thema's (aanbod en verankering) is het echter lastig om deze conclusie te trekken op basis van de beschikbare data. Om hier bij de eindrapportage wel uitspraken over te kunnen doen, wordt binnen de deelprojecten kwalitatief en kwantitatief onderzoek ingezet naar het laatste jaar van de platformperiode.

Dergelijks biedt inzicht in de effecten die de deelprojecten bewerkstelligen. Deze informatie wordt gebruikt om heldere conclusies te trekken over het uiteindelijke behaalde resultaat van het platform Sport, Bewegen en Onderwijs.

Wanneer vooruit wordt gekeken naar de periode na de looptijd van het Beleidskader kunnen de volgende aandachtspunten worden benoemd.

- Landelijke cijfers maken duidelijk dat de thema's beweeggedrag en overgewicht nog steeds veel aandacht behoeven (zie hoofdstuk 2). Wanneer we op dit moment de vijf verschillende deelprojecten binnen het Beleidskader bezien, wordt duidelijk dat de focus in veel projecten weliswaar ligt op de thema's beweeggedrag en overgewicht, maar dat het stimuleren van beweeggedrag en het terugdringen van overgewicht onverminderd aandacht moeten krijgen.
- De doelgroep van het Beleidskader wordt gevormd door 4-23 jarigen. De deelprojecten die zich rechtstreeks richten op leerlingen hebben VMBO en mbo leerlingen als doelgroep. Er zijn binnen het huidige Beleidskader geen deelprojecten die zich rechtstreeks richten op andere VO leerlingen (HAVO/VWO) of PO leerlingen. Wel wordt er binnen de drie randvoorwaardelijke projecten gewerkt aan het verbeteren van sport- en beweegmogelijkheden voor PO leerlingen. Binnen 'Effectiviteit Interventie' worden momenteel verschillende op PO leerlingen gerichte interventies versterkt en binnen 'Sportaanbod voor het Onderwijs' richten 90% van de sportverenigingen zich ook op PO scholen. Door het verbeteren van sport- en beweegrandvoorwaarden kan in een vervolg op het huidige Beleidskader op een sterke manier worden ingezet op de doelgroep PO.
- In het vervolg zou ook de leeftijdsgroep 0-4 jarigen moeten worden meegenomen aangezien hier de basis wordt gelegd voor een gezonde leefstijl. In een eventueel vervolg op het huidige beleidskader zou deze doelgroep ook moeten worden opgenomen in de doelstelling.

Tot slot moet worden opgemerkt dat er naast het Beleidskader verschillende andere initiatieven bestaan die ook invloed hebben op de doelstellingen van het Beleidskader. Het is om deze reden onmogelijk uitspraken te doen over de resultaten op het niveau van de eindgebruiker die rechtstreeks toe te schrijven zijn aan het platform Sport Bewegen en Onderwijs.

Tabel 10.1 Vergelijking deelprojecten op de verschillende thema's waarop gemonitord wordt. (groen = project ligt op schema; geel = nog niet voldoende bekend om conclusie te trekken).

	Masterplan Bewegen en Sport mbo	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
Bereik	60% van alle mbo scholen doet mee	650 schoolactieve verenigingen mee. Zij vallen onder 19 verschillende sportbonden	Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Het betreft hier 89 poscholen en 23 vo- scholen (waarvan 13 vmbo).	76 aanvragen behandeld 38 interventies geselecteerd die voldeden aan criteria	74 vmbo scholen participeren in het deelproject
Aanbod	Gericht op 5% norm: 5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is, bestaat uit sportactieve uren. Eerste resultaten zijn positief te noemen.	Gedurende de projectperiode zullen 87.500 contacturen worden verzorgd. Sportactieve verenigingen dienen aanbod te genereren dat aansprekend is voor de jeugd en dat aansluit op organisatorische en inhoudelijke vragen van de school. Op dit moment is het nog niet mogelijk om een uitspraak te doen of deze doelstelling behaald is. Het kwalitatieve onderzoek dat verricht zal worden door het Mulier Instituut zal hier meer inzicht in geven.	Richt zich niet specifiek op aanbod	Richt zich niet specifiek op aanbod	Doelstelling is dat scholen meer integraal sport- en beweegaanbod creëren voor inactieve leerlingen. Eerste resultaten zijn positief te noemen. Echter is nog onduidelijk of de activiteiten ingezet worden op inactieve leerlingen.
Samenwerking	Mbo scholen nemen deel aan lokale netwerken	De kern van dit project wordt gevormd door 650 sportverenigingen die in samenwerking met scholen sportaanbod verzorgen.	Vanuit 19 netwerken worden 196 verenigingen en 112 scholen bereikt. Binnen de betrokken gemeenten is samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau dus zeer belangrijk	Er wordt samen gewerkt met CGL voor de certificering van interventies en opnemen ervan in i-database	Met commerciële sportinstellingen; 29% nieuw, 15% intensiever Met sportverenigingen; 52% nieuw, 50% intensiever Met gemeenten; 14% nieuw, 46% intensiever Met gezondheidsinstellingen: 17% nieuw, 19% intensiever Met sportopleidingen; 7% nieuw; 32% intensiever

	Masterplan Bewegen en Sport mbo	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
Deskundigheidsbevordering	Organiseren van platformbijeenkomsten, masterclasses, netwerkbijeenkomsten, opleidingen, studiereis en het versturen van nieuwsbrieven. Alle scholen zijn actief betrokken bij dit thema en brengen en halen informatie.	Deskundigheidsbevordering door workshops en studiedagen voor het (bewegings)onderwijs. Deelproject zit in klankbordgroep KVLO tav nieuwe beroepscompetentie -profiel	De digitale handreiking is ontwikkeld en verspreid onder deelnemende gemeenten	Interventie-eigenaren worden begeleid door de projectgroep. Ook kunnen ze deelnemen aan georganiseerde workshops en cursussen (bijvoorbeeld Theoretisch Onderbouwen)	Opzet regionale netwerken voor kennis- en ervaringsuitwisseling. Ontwikkeling toolbox voor kennisdeling ook met niet projectgebonden vmbo scholen.
Verankering	Vastlegging van het onderwijsprogramma in de studiegids of het Opleidings- en examenreglement (OER)	Nog niet voldoende bekend	Nog niet voldoende bekend	Door middel van samenwerking met CGL en nadruk op landelijke uitrol bij ondersteuning van interventies	Nog niet voldoende bekend

11 Referenties

ACSM (1998). The recommended quantity and quality of exercise for developing and maintaining cardiorespiratory and muscular fitness, and flexibility in healthy adults. *Medicine and Science in Sports and Exercise*: 30: 975-991.

AINSWORTH BE, HASKELL WL, WHITT MC, IRWIN ML, SWARTZ AM, STRATH SJ, O'BRIEN WL, BASSET JR DR, SCHMITS KH, EMBLAINCOURT PO, JACOBS JR DR. & LEON AS (2006). Compendium of physical activities: An update of activity codes and MET intensities. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 32: S498-504.

BERNAARDS C.M., SLINGER J.D. & NAUTA S.M. *Nulmeting VMBO in Beweging* (2011). Leiden: TNO Kwaliteit van Leven. Pub. Nr. 2011.001

BLOM, S. & P. DUIJVESTIEN (2008). *Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs*. Amsterdam: DSP – groep BV.

BREEDVELD K., VAN DER POEL H., DE JONG M. & COLLARD D (2011). *Beleidsdoorlichting Sport*. 's Hertogenbosch: Mulier Instituut..

BUSSEMAKER J (2009). *De kracht van sport*. Den Haag.

CBS (2009): *Webmagazine CBS* 7 april 2010, auteurs zijn Doreen Ewalds en Robert de Vries

CFI (2009). *Mededeling OCW, Voorlichtingspublicatie, 15 september 2009, Kenmerk CFI/BEK-2009/87278*.

CHORUS AJM EN HILDEBRANDT VH (2010). *Bewegen in Nederland: de volwassen bevolking*. In: *Tendrapport Bewegen en Gezondheid*. Leiden, TNO Kwaliteit van Leven.

COLE TJ, BELLIZZI MC, FLEGAL KM, DIETZ WH (2000). Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey. *British Medical Journal*: 320: 1-6.

DUIJVESTIEN P., GROOT DE, M. *Monitor bewegen en sport in het mbo. Meting 2010*. (2010). Amsterdam: DSP.

ELLING, A., REIJGERSBERG, N. & M. GIJSBERS (2010). *Factsheet Talentontwikkeling. Verlies talentstatus*. 's-Hertogenbosch, W.J.H. Mulier Instituut

ELLING, A., REIJGERSBERG, N. & M. GIJSBERS (2010). *Factsheet Talentontwikkeling. Topsportidentiteit en invloed op schoolkeuze*. 's-Hertogenbosch, W.J.H. Mulier Instituut

KEMPER HGC, OOIJENDIJK WTM, STIGGELBOUT M (2000). Consensus over de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Tijdschrift Sport & Geneeskunde: 78: 180-183.

MINISTERIE VAN OCW (18 maart 2010), Voortgangsbrief maatregelen schoolverzuim. Den Haag.

MINISTERIE VAN OCW (2010). Kerncijfers 2005-2009. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Den Haag.

MINISTERIE VAN VWS EN OCW (2008). Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/10/08/beleidskader-sport-bewegen-en-onderwijs.html>. Geraadpleegd op 2 juni 2010.

MINISTERIE VAN VWS EN OCW (2009). Uitblinken op alle niveaus: Kabinetsstandpunt bij het Olympisch Plan 2028. Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, Den Haag.

NEDERLANDS JEUGD INSTITUUT (2010). <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=111963>. Geraadpleegd op 18 juni 2010.

NOC*NSF (2009). Algemeen talentprofiel. Arnhem: Interne uitgave NOC*NSF.

NOC*NSF (2009). Voortgangsrapportage Masterplan Talentontwikkeling 1 september 2009.

NOC*NSF (2010). Masterplan Talentontwikkeling 2006-2010.

OBERON (2010). Handreiking Bevordering lokale netwerkvorming Sport, Bewegen en Onderwijs. Utrecht, Oberon.

PLATFORM SPORT, BEWEGEN EN ONDERWIJS (2009). Uitvoeringsplan Platform Sport, Bewegen en Onderwijs.

RIJPSTRA A, BERNAARD C, ENGBERS L, JONGERT MWA (2009). De leefstijl van mbo studenten in Nederland 2008/2009. Leiden: TNO Preventie en Zorg. Publ.nr. 2009.104.

RIJPSTRA A., BERNAARDS C. (2011) Leefstijl van MBO studenten in Nederland 2009/2010. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven Pub. Nr. 2011.014

SCHÖNBECK & VAN BUUREN (2010). Factsheet Resultaten Vijfde Landelijke Groeistudie, www.tno.nl/groei.

SLINGER J.D., STUBBE J.H., CHORUS A.M.J., VAN LINDERT C., LUCASSEN, J. (2010). Monitor en Evaluatie Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven Pub. Nr. 2011.049.

STATLINE: personen met of zonder startkwalificatie, Webmagazine, woensdag 7 april 2010

WORLD HEALTH ORGANIZATION (1995) Physical status: the use and interpretation of anthropometry. Report of a WHO Expert Consultation. WHO Technical Report Series Number 854